Трилогія казкових повістей

В Країні Сонячних Зайчиків

Дід Маноцівник

Я мушу спитати тебе по секрету одну річ (щоб ніхто не чув):

— Як ти ставишся до рудих? Так, так, до рудих і веснянкуватих?.. Це для нас дуже важливо…

Ні, ні, я нічого не думаю, але, знаєш, трапляються іноді такі, що ото бігають за рудим хлопчиком або дівчинкою і дражняться противними голосами: "Рудий!", "Рудько!", "Пожежна команда!..".

Але тепер я знаю, що ти не такий, що ти справжній молодець і тебе спокійно можна вести у надзвичайну країну Ластовинію.

Ходімо!

Ось вона перед тобою — лежить на березі моря-океану, серед дрімучих лісів, синіх гір та золотих долин… Бачиш, які чепурненькі біленькі хати, які квітучі садки, яке дивовижне місто з візерунчастими вежами!.. Чудова казкова країна. І незвичайна.

Жителі її — ластовини — геть усі руді й веснянкуваті. Веснянкуваті чоловіки й жінки, веснянкуваті дідусі й бабусі, веснянкуваті діти. І не лише люди — звірі й птахи в цій країні також веснянкуваті: веснянкуваті коні й веснянкуваті корови, веснянкуваті горобці й ворони, веснянкуваті слони, ведмеді й крокодили, веснянкуваті кицьки й собаки. Мало того — навіть комарі й мухи веснянкуваті. (Тепер ти розумієш, чому я тебе питав, як ти ставишся до рудих і веснянкуватих?)

Люди в Ластовинії тихі, мирні й працьовиті. Ластовини здавна любили трудитися. Вони вирощували чудові садки, що родили всі ягоди й фрукти, які тільки є на світі. В цих садках росли навіть такі дерева, яких не було більше ніде, — цукеркові дерева, що двічі на рік рясно вкривалися смачними шоколадними цукерками.

Ластовини дуже любили дітей, тому й саджали ці дерева на втіху та радість малятам.

І, певне, саме тому в столиці Ластовинії Рудограді найбільшою і найважливішою спорудою, що стояла в самісінькому центрі міста, був величезний цирк. Такий величезний, що вміщав одразу всіх дітей країни.

Щонеділі для маленьких ластовинів там відбувалася грандіозна вистава аж у трьох відділеннях. До пізнього вечора на всю Ластовинію лунали тоді з цирку захоплені вигуки та веселий дитячий сміх. Не тільки діти, а й дорослі ластовини з усіх розваг найдужче любили цирк. Захоплення цирком було в цій країні, так би мовити, національною рисою. До речі, ти, мабуть, звернув увагу, що клоуни в цирку майже завжди руді. І ти, звичайно, не догадувався, чому це так? Та тому, що клоуни — це ж здебільшого ластовини. Закінчивши циркову школу, найталановитіші коміки роз’їжджалися з Ластовинії по всіх країнах світу — працювати в цирках клоунами.

У Ластовинії вважалося, що найкраща, найкрасивіша і найдобріша людина тоді, коли вона весело й радісно сміється. Жарти й усмішка цінувалися тут понад усе. І найбільшим щастям було — дарувати людям сміх, радість…

Ластовинія завжди була вільною країною. І веснянкуватий народ не знав ні поневолення, ні гнобителів.

Та от одного разу в ластовинську бухту "Будь ласка", гостинно відкриту для всіх мореплавців, несподівано вдерлися чужоземні кораблі з

чорними вітрилами. Це прибула військова флотилія з далекої заокеанської країни Хуліганії. Піратська армія хуліганців висадилась на берег і заполонила всю Ластовинію. Хуліганці почали грабувати й розоряти країну, знущатися з її жителів. Вони примусили їх день і ніч працювати і все, що виробляли ластовини, забирали й вивозили за океан, у свою Хуліганію.

Нестерпно страждали ластовини від сваволі жорстоких хуліганців.

Особливо тяжко жилося дітям. Хуліганці ненавиділи дітей. Мало того, що діти страшенно голодували, що вони давно забули смак не тільки шоколадних цукерок, а й звичайнісінького хліба, — хуліганці просто не давали малюкам проходу. Вони ловили їх на вулицях, били, цькували на них страшних чорних собак, яких привезли із собою з-за океану.

Не було для хуліганців більшої насолоди й розваги, як схопити на вулиці стрічного малюка і, штовхаючи, шпиняючи, б’ючи його, перекидати один одному, мов м’яч. Вони аж корчилися і захлиналися від реготу, дивлячись, як страждає і плаче бідна дитина…

Багато разів повставали ластовини проти влади хуліганців, намагаючись звільнитися і вигнати поневолювачів зі своєї країни. Але щоразу хуліганці перемагали й жорстоко розправлялися з повсталими. Якась невідома сила допомагала хуліганцям, робила їх могутніми й непереможними, а ластовинів — немічними й безсилими. І хоч скільки боролися ластовини — не могли вони подолати цієї ворожої сили. Дедалі менше й менше надій на визволення лишалося в них.

Однак дітей треба було якось рятувати. Бо хіба можна терпіти, щоб хуліганці так жорстоко кривдили малюків?

Ластовини ладні були всі загинути у боротьбі, але дітей це все одно не врятувало б…

Отоді-то на допомогу ластовинам і прийшов дід Маноцівник. Це був знаменитий на всю Ластовинію фокусник і дресирувальник, найстаріший артист Рудоградського цирку.

Півжиття він провів у тропічних лісах, ловлячи та приручаючи диких звірів, з якими потім виступав на цирковій арені. Ніхто не знав, скільки йому років. Але навіть найстаріші ластовини змалку пам’ятали його вже дідом. На обличчі в нього було стільки зморщок, що зовсім не видно було ластовиння — все воно ховалося у зморшках. Дід Маноцівник був дуже мудрий, і казали, що він навіть розуміє мову звірів та птахів і часто в лісі розмовляє з ними. Щоправда, ніхто цього не бачив, та, мабуть, все-таки недарма його звали Маноцівник, тобто чарівник, чародій. І недарма так легко він приручав і дресирував звірів.

Ластовини дуже шанували діда Маноцівника і тому одразу погодилися, коли він запропонував заховати дітей у дрімучому тропічному лісі. Там, у нетрях, він знав таку глуху місцину, оточену непролазними хащами, куди не добереться жоден хуліганець. Тільки дід Маноцівник знає туди дорогу. Там кінчається Ластовинія і починаються Сині Скелясті гори.

Хуліганці були просто ошелешені, коли, прокинувшись одного ранку, побачили, що з Ластовинії зникли діти. В усій країні не лишилося жодного хлопчика, жодної дівчинки. Хуліганці лютували. Вони обшукали всю країну і не знайшли навіть поламаної дитячої іграшки. Ніби в Ластовинії ніколи й не було дітей. Марно погрожували хуліганці знищити всю країну, якщо діти не віднайдуться. Ластовини мовчали, удаючи, ніби самі дуже схвильовані несподіваним зникненням дітей. А тим часом у глухих нетрях тропічного лісу на величезній світлій галявині виникла незвичайна колонія. За зубчастим дерев’яним парканом височів великий, просторий будинок. Круг нього були розкидані маленькі чепурні хатки, що потопали в зелені садових дерев. Далі тяглися грядки городів і великий лан.

Назвали колонію "Притулок маленьких друзів".

Крім діда Маноцівника та двох старих нянь, що доглядали зовсім маленьких дітей, дорослих у колонії не було. Будували колонію самі діти, без допомоги старших. Керував будівництвом дід Маноцівник.

Проте, чесно кажучи, без добрих помічників діти не впоралися б. А помічники у них були незвичайні.

Старий дресирувальник, мабуть, справді-таки знав мову звірів. Бо серед лісових мешканців у нього виявилося багато друзів. Саме вони й допомагали дітям будувати колонію. Кроти рили ями під фундамент. А каміння на фундамент носили із сусідніх скелястих гір могутні гірські орли. Хвостаті мавпи працювали верхолазами. Бобри валили дерева, обгризаючи стовбури з усіх боків. Дикобрази постачали гострі міцні голки, що правили за цвяхи.

Але найбільше допомагали малим будівельникам добродушні веснянкуваті велетні-слони, що були немов живі підйомні крани. Легко піднімали вони важенні колоди на будь-яку височінь. Без них діти навряд чи змогли б звести стіни великого двоповерхового будинку.

Добре жилося дітям у колонії — спокійно й безпечно. Ніхто їх не кривдив, ніхто не знущався з них. Правда, все їм доводилося робити самим. Самі вони обробляли землю, вирощували фруктові дерева, самі господарювали. Хлопчики працювали в саду і в полі, рубали дрова, носили воду з криниці — тобто виконували всю чоловічу роботу. А дівчатка готували їжу, мили посуд, лагодили одяг, прали білизну. Всім цим керували дід Маноцівник і няні.

Старий дресирувальник навіть влаштовував для них щонеділі циркові вистави, де в основному виступали дресировані звірі, які жили тут же, в лісі, і яких дід Маноцівник за короткий час навчив усіх циркових премудростей. Крім того, Маноцівник показував різні фокуси, а їх він знав безліч. Звичайно, то були чесні, хороші фокуси без усякого там відьмацького чаклунства і шарлатанства. Дід влаштував навіть гурток

циркової науки, де вчив усіх, хто бажав робити фокуси і дресирувати звірів.

Одне було негаразд — діти дуже сумували за своїми батьками. Та й тут дід Маноцівник знайшов вихід. Раз на місяць він по черзі таємно приводив батьків у колонію. Батьки гостювали день-два і поверталися назад, щоб не викликати підозри в хуліганців. У колонії для батьків були спеціально відведені кімнати на другому поверсі. А оскільки дід Маноцівник любив порядок і справедливість, він завів книгу, в яку записував батьків, що приходили.

Веснянка

Усіх дітей, що жили в колонії, любив дід Маноцівник, до всіх однаково добре ставився. Але був серед них один хлопчик, з яким найдужче подружився дід і якого обрав своїм першим помічником. Хтозна, може, тому, що це був єдиний хлопчик, до якого не приходили рідні. Батьки та всі родичі його загинули під час повстання проти хуліганців, і хлопчик лишився сиротою.

Йому було дев’ять років, і звали його Веснянка. Кмітливий і моторний, він був улюбленцем усієї колонії. Ніхто ніколи не бачив, щоб він плакав, хоча йому, напевне, часто бувало сумно й гірко. Адже до всіх дітей, хай раз на місяць, та все ж приходять батьки та рідні, а йому навіть чекати нікого…

І, незважаючи на це, Веснянка завжди був усміхнений і веселий. А коли бачив, що хтось із дітей сумує, обов’язково вигадував яку-небудь кумедну штуку, щоб розважити, розвеселити товариша. І співав при цьому таку пісеньку:

Хоч у нас у кожній хаті

Всі руді й веснянкуваті,

Та рудішого за мене

В світі цілому нема.

Я такий рудоголовий,

Рудовіїй, рудобровий,

Що рудою біля мене

Робиться вночі пітьма.

Ви, будь ласка, усміхніться,

Усміхніться — не баріться,

Бо нема нічого краще,

Ніж усміхнене лице.

Ви забудьте всі турботи

І беріться до роботи.

Вам одразу стане краще.

Я кажу вам щиро це.

Я веселу вдачу маю,

Всіх сумних я розважаю.

Всі дуже любили Веснянку. І навіть лісові друзі діда Маноцівника, птахи й звірі, щиро потоваришували з хлопчиком. Він частував їх ласощами і часто бавився з ними.

Найближчими Веснянчиними друзями були слон Бреус і мавпа Мандрика. Клаповухий велетень Бреус, коли будували колонію, працював бригадиром слонів-кранівників і ще тоді подружив з Веснянкою. Сидячи на спині Бреуса, Веснянка подавав команди, і слон точно виконував їх. У парі з ними працювала й мавпа-верхолаз Мандрика. Їхня дружба міцніла з кожним днем. Коли будівництво закінчилося, слон Бреус і мавпа Мандрика почали виступати в цирку діда Маноцівника; у вільний час Бреус катав дітей на своїй широченній спині, а Мандрика смішила їх різними витівками.

Дід Маноцівник іноді дозволяв Веснянці невеликі мандрівки з Бреусом та Мандрикою в нетрі лісу. Хлопчик сідав слонові на спину, поряд із ним умощувалась мавпа, і Бреус, мов танк, продирався крізь тропічні хащі. То були цікаві, захоплюючі подорожі. Які чудернацькі рослини бачив Веснянка, яких дивовижних звірів зустрічав! Тут були квітки, на пелюстках яких міг спокійнісінько вмоститися здоровецький дорослий дядько, і манюні пташки завбільшки з велику муху, гігантські ящірки завдовжки два метри і дерева, не вищі за траву…

Кожна нова подорож приносила хлопцеві нову радість — він дуже любив природу.

Одного разу троє друзів вирушили до лісу. Веснянці було весело, він наспівував пісеньку:

Гей, веснянки мої,

Ви ще й досі, ви ще й досі

У мене на носі.

Слон Бреус теж був у доброму настрої і бадьоро біг, махаючи хоботом. Вони навіть не помітили, що одійшли далеко від колонії…

І раптом пролунав постріл, потім другий, третій… Мавпа дико зойкнула й скотилася на землю. Слон Бреус зупинився як укопаний, потім почав осідати на коліна, важко зітхнув і повалився на бік. Веснянка впав у кущі, вдарився і знепритомнів.

Коли він розплющив очі, то побачив, що над ним стоять троє здоровенних дядьків з гвинтівками в руках. Веснянка одразу впізнав їх. Це були хуліганці Біль Каналія, Джон Дибуль і Том Павук, яких знала вся Ластовинія.

Біль Каналія був високий, худий, з гачкуватим носом і більмуватим кривим оком; Джон Дибуль — теж високий, але товстий, з патлатою чорною бородою і кульгавий; а Том Павук — дуже волохатий, з великим животом і довгими тонкими руками — справді схожий на павука.

Всі троє розглядали Веснянку і мовчали. Веснянка зіщулився, чекаючи страшної кари.

Нарешті Том Павук мовив:

— Гм… Звідки взявся тут цей рудий хлопчисько?

— Справді — дивно! Як він сюди потрапив? — підозріливо примружив своє єдине око Біль Каналія.

— Гей, ти! Ану відповідай, що тут робиш? Звідки ти тут узявся? — гаркнув Джон Дибуль.

Але Веснянка мовчав. Що він міг відповісти? Не виказувати ж таємницю колонії!

— Ти що, німий?! Говорити не вмієш? — ще дужче загорлав Джон Дибуль. — Відповідай, коли тебе питають!

Та Веснянка тільки мовчки похитав головою. Хай думають, що він німий!

— Стривайте, я, здається, зрозумів! — скрикнув Біль Каналія. — Мабуть, десь тут, у лісі, переховується ластовинська дітлашня. І цей хлопчик звідти.

— Он воно що! Ах негідники! — перебиваючи один одного, зарепетували Том Павук і Джон Дибуль. — Негайно веди нас туди! Зараз же покажи, де ховаються втікачі!

Побачивши, що Веснянка не рухається з місця, Джон Дибуль вихопив з-за пояса ножаку і замахнувся на хлопчика:

— Ти що — нещастя захотів?! Веди, а то тут тобі й смерть!

Ще хвилина — і довелося б нам назавжди попрощатися з Веснянкою. Веснянка сам це добре розумів. Не варто було так безглуздо вмирати! І він підвівся й повів хуліганців у лісові хащі.

Та невже ти думаєш, що Веснянка повів їх у колонію? Ні! Веснянка ладен був краще загинути, аніж зрадити друзів. Він не тільки не повів хуліганців у колонію, а навпаки — вирішив завести їх у нетрі тропічного лісу, якомога далі від колонії. Іншого виходу не було. Так він хоч недаремно загине, а відведе небезпеку від друзів.

Веснянка йшов попереду, за ним — Том Павук, потім Біль Каналія, а останнім шкандибав Джон Дибуль. Руки Веснянчині були зв’язані ззаду міцним мотузком, кінець якого тримав Том Павук.

Про втечу годі було й думати.

Хуліганці йшли і хрипкими голосами щосили горлали на весь ліс:

Ми хоробрі хуліганці,

Хуліганці-грубіянці!

Бійка — наша праця!

Нас усі бояться.

Гей, прохожі молодці,

Оддавайте гаманці!

Оддавайте гроші,

Поки ми хороші!

Той не вирветься із рук,

Кого держить Том Павук.

Любим бити ми дітей!

Чімбараси,

Бумбараси,

Тулумбаси,

Гей!

Бац! Клац! Тиць! Беркиць! —

От і вся розмова.

І лежить наш ворог ниць

Смирний, як корова.

За хвилину двісті куль

Випускає Джон Дибуль.

Любим бити ми дітей!

Стрики-брики,

Чикилдики,

Гречаники,

Гей!

Хто нас зустрічає,

Той одразу має

Вітер у кишені

Й лиха повні жмені.

Будь-який нестерпний біль

Зробить вам добряга Біль.

Любим бити ми дітей!

Стуки-грюки,

Баналюки,

Закаблуки,

Гей!

Бачиш, яка грубіянська і негарна пісня була в поганців-хуліганців. І співали вони її такими противними ревучими голосами, що аж зашпори у серце заходили.

Веснянка йшов не оглядаючись, сумно похиливши голову. Не хотілося хлопчикові вмирати. Так дзвінко щебетали пташки в гущавині, так буйно цвіли в траві квіти, так весело світило сонечко, пробиваючись крізь зелене мереживо гілок! Хороше жити на світі! Невже це останній сонячний промінь у Веснянчиному житті? Прощавай, любе сонечко! Прощавай!..

Несподівано Том Павук дико скрикнув, і Веснянка відчув, що він випустив мотузок. Хлопчик оглянувся. Том Павук з усього розмаху вцідився носом у дерево. Щось засліпило його, і він нічого не бачив. Біль Каналія і Джон Дибуль теж крутилися на місці, затуляючи руками очі. По обличчях хуліганців бігали якісь вогненні сліпучі плями! І хоч троє хуліганців несамовито кричали та лаялись, проте були безпорадні, мов сліпі котенята.

Веснянка, переконавшись, що вони на нього не звертають уваги, кинувся тікати.

Довго петляв він лісом, щоб заплутати сліди. Раз у раз хлопець зупинявся й прислухався — чи не женуться за ним хуліганці. Але погоні не було чути, — мабуть, хуліганці все ще боролися з тією таємничою сліпучою напастю.

Лише пізно ввечері добрався Веснянка до колонії. Під час своїх мандрівок він добре запам’ятав дорогу і тому не заблукав.

Було вже пізно, але в колонії ніхто не спав. Усі хвилювалися, чекаючи Веснянку. І дуже зраділи, коли нарешті побачили його.

Затамувавши подих, слухали діти розповідь Веснянки про страшну пригоду в лісі. А коли він розказав про трагічну загибель добродушного слона Бреуса та веселої мавпи Мандрики, діти дуже засмутилися. А сам Веснянка не витримав і заплакав. Діти вперше побачили, як Веснянка плаче. Йому так жаль було своїх вірних друзів, що сльози самі собою котилися з його очей.

У цю ніч хлопчик довго не міг заснути. Він лежав з розплющеними очима й думав. Думав про те, як важко жити в країні, де панують жорстокі хуліганці, які знущаються, грабують і вбивають ні за що. Невже так буде завжди? Невже ніяк не можна перемогти цих нелюдів? Невже не можна боротися з тією темною силою, яка підтримує їх?

І дивно — дід Маноцівник немов прочитав ці Веснянчині думки. Веснянка не помітив, як старий дресирувальник підійшов до його ліжка, сів на краєчку і заговорив:

— Не сумуй, Веснянко, не сумуй, мій хлопчику! Недовго пануватимуть хуліганці на нашій землі. Недовго нам терпіти. Скоро настануть інші часи, повір мені. Ти знаєш, — забув тобі сказати, — я бачив учора сон, дивний, світлий, радісний сон. Немов гинуть лихі ворожі сили, валиться влада хуліганців і пропадає все темне і зле, що є на світі… І чомусь у цьому сні я бачив тебе, Веснянко, — ніби переживав ти якісь неймовірні пригоди (от

не пам’ятаю тільки які!), з кимось боровся і когось перемагав. Я бачив тебе щасливим уві сні. Отже, не сумуй, хлопчику, я певен, що тебе чекають цікаві пригоди й великі радощі. Спи, Веснянко, спи…

Веснянка не міг зрозуміти, чи правду каже дід Маноцівник, чи просто так, щоб утішити, але хлопчикові стало якось одразу легко, хороше і спокійно. Ніби чиїсь ніжні ласкаві руки закрили йому очі, і Веснянка заснув…

…Минав час, і страшна пригода в лісі потроху почала забуватися, як забувається все неприємне й погане. Лише зрідка згадували про неї. І одне тільки дивувало і просто-таки збивало всіх з пантелику — що ж то таке засліпило тоді хуліганців і дало змогу Веснянці втекти? Що воно було — маленьке, блискавичне і сліпуче?

Всі сушили над цим голови, але так і не могли зрозуміти.

І залишалося це поки що нерозгаданою таємницею.

Незнайомець

Якось надвечір у ворота колонії постукав незнайомець. Він був маленький на зріст, сухорлявий, з великою головою.

І хоча вечір удався дуже теплий, незнайомець кутався в чорний оксамитовий плащ, а каптур низько насунув на лоб, як під час негоди.

Ворота одчиняв Веснянка.

У цей день він якраз чергував.

— Будь ласка, — люб’язно промовив Веснянка. Він був вихований хлопчик і знав, що навіть з таємничими незнайомцями треба поводитися чемно.

Незнайомець мовчав і тільки пронизливо дивився на Веснянку. Потім якось загадково усміхнувся, похитав головою і пішов у будинок.

А Веснянці раптом здалося, що в той час, коли незнайомець дивився на нього, він, Веснянка, спав, а потім прокинувся і ніби за ці кілька секунд побачив якийсь страшний сон…

І ще здалося Веснянці, що він уже десь зустрічав незнайомця, та й не один раз, але ніяк не міг згадати де. І тільки глибоко врізалося в пам’ять це неприродно біле обличчя, густо посипане пудрою, і очі — великі, чорні і якісь дуже дивні. Чому дивні? Веснянка раптом збагнув: ці очі НІЧОГО НЕ ВІДБИВАЛИ! Веснянка помітив, що вони не відбивали полум’я свічки, яку він тримав у руках. І зовсім не блищали. Наче то були не живі людські очі, а дві дірки, що зяяли темнотою.

Та, незважаючи на всі ці дива, що, здавалось, повинні були вселяти страх, Веснянка зовсім не злякався незнайомця, а, навпаки, відчув цікавість до нього. І хоча хлопець мав зараз лізти в погріб по огірки (тому-то він і тримав у руці свічку), він не втерпів і пішов слідом за незнайомцем. Той уже стояв біля столу діда Маноцівника, який записував його в книгу прибулих. Веснянка мигцем глянув через дідове плече й прочитав:

"Пан Морок, проїздом, на три дні, кімната № 13".

У цей час незнайомець знову подивився на хлопчика, потім, звертаючись до старого артиста, спитав:

— Це ваш син? Чи онук?

Голос у незнайомця був незвичайний — ніби звучав здалеку, з глибини підземелля.

— Так, пане Мороку, — поспішив відповісти дід Маноцівник, — тобто ні. Це сирота, але він дорожчий мені за сина. І, знаєте…

Старий хотів був одразу ж розповісти, який хороший хлопчик Веснянка, який він веселий і працьовитий, але незнайомець уже одійшов од столу й почав підійматися сходами на другий поверх, де містилася тринадцята кімната. А дід Маноцівник, затнувшись на півслові, продовжував записувати щось у книзі — ніби й не збирався нічого розказувати незнайомцеві. Веснянка здивовано глянув на нього. Що таке?.. Згодом дід розповідав, що він раптом забув, про що хотів говорити. Ніколи раніше з ним не траплялося такого. Як і Веснянка, він ніби заснув на кілька секунд і нічого не пам’ятав.

Пан Морок замкнувся в кімнаті. Звістка про його появу вмить облетіла всю колонію. Це, звичайно, мало всіх здивувати й збентежити, бо досі в колонію ніколи не потрапляли незнайомці. Але ніхто не встиг навіть подумати про це, бо всім раптом страшенно захотілося спати, хоча було ще дуже рано — тільки смеркало. І через кілька хвилин усі в колонії вже спали як убиті. Дехто не зміг навіть дійти до ліжка. Дід Маноцівник заснув за столом, чергова кухарка — біля печі, а Веснянка скрутився калачиком на сходах, що вели на другий поверх.

І ніхто, звичайно, не бачив, як пізно вночі пан Морок вийшов зі своєї кімнати, схилився над Веснянкою і довго дивився йому в обличчя. Між іншим, всім снилися цієї ночі кошмарні сни.

І — дивна річ! — всі прокинулися одночасно, в одну мить — на світанку, тільки-но зійшло сонце. А прокинувшись, одразу ж забули про таємничого незнайомця — ніби його зовсім не було в колонії. Єдине, що відчував кожен, — неспокій і хвилювання, немов хтось невидимий стежив

за ним. І лише вдень, коли пан Морок вийшов у двір прогулятися, всі згадали про нього й про ті загадкові події, що сталися після його появи.

День був жаркий. Сонце пекло немилосердно. Діти знемагали від спеки і ховалися в тінь. А пан Морок прогулювався в тому ж чорному оксамитовому плащі з опущеним на обличчя каптуром. І так цей дивакуватий пан спокійнісінько походжав на осонні. Всі здивовано глипали на нього.

Та через кілька хвилин пан Морок знову зник у себе в кімнаті, і жителі колонії знову забули про нього, ніби й не бачили його ніколи.

Три дні пан Морок прожив у колонії, і три дні повторювалось те саме.

Колоністи думали про нього лише тоді, коли бачили його, а коли не бачили, він для них просто не існував. І щовечора, як тільки сутеніло, всі вони враз засинали, а прокидалися на світанку з першим промінням сонця — всі водночас. А пан Морок щодня по кілька хвилин гуляв у саду, ні на мить не знімаючи свого чорного плаща.

Та всьому настає кінець. Навіть найдивнішим і найнезрозумілішим речам.

Третього дня Веснянка підмітав підлогу в коридорі на другому поверсі.

Сонце сідало, надходив вечір, і в колонії вже почали засвічувати свічки. Коли Веснянка підмітав біля тринадцятої кімнати, він зачепив віником загублений кимось ґудзик, і той підкотився під двері. Хлопець хотів вимести його з-під дверей, але не зміг.

Двері були прочинені, й Веснянка заглянув у кімнату… Те, що він побачив, примусило його здригнутися. По-перше, він одразу згадав пана Морока, тому що побачив його. По-друге…

Пан Морок стояв посеред кімнати в своєму чорному плащі, тримаючи в руці чорну хусточку. На хусточці яскраво-жовтими нитками був вишитий заєць — звичайний вухатий заєць, тільки жовтий. В другій руці пана Морока був кривий ніж. І цим ножем таємничий незнайомець люто колов жовтого зайця, вишитого на хусточці. Веснянка аж очі витріщив від здивування — що за дурниця така?! Божевільний він, чи що?

У цей час незнайомець, пробурмотівши якесь прокляття, різким рухом одкинув хусточку в куток кімнати, де стояв маленький столик, на якому горіла свічка. Тієї ж миті зі стелі спурхнули три великих нічних метелики породи "мертва голова" (Веснянка добре знав цих метеликів, в яких на спинці був узор, дуже схожий на череп). Метелики схопили хусточку, пронесли її в повітрі і подали панові Мороку.

Веснянка навіть ущипнув себе, щоб упевнитися, чи не спить він. Та ні, він не спав.

А потім сталося таке, що хлопець ледь не вмер з переляку. Пан Морок пильно подивився на свічку. Веснянка добре бачив, що він не дмухнув, не махнув рукою, а лише подивився. І… полум’я свічки, немов зіщулюючись від його погляду, почало зменшуватись і поволі згасло. В кімнаті стало темно. Проте Веснянка й далі бачив незнайомця — постать його чітко вимальовувалася на тлі вікна. Ось пан Морок знімає плащ. Ось він одкинув каптур, потягнув за рукав, і плащ упав на підлогу… Хлопчик мало не скрикнув і відсахнувся від дверей. Під плащем… НІКОГО НЕ БУЛО. Пан Морок немовби розтанув у темряві. І зразу очі Веснянки самі собою заплющилися, він поточився на підлогу і вмить заснув мертвим сном.

Несподіванка

Прокинувшись уранці, Веснянка не міг збагнути, як це він заснув біля тринадцятої кімнати. Він добре пам’ятав, що вчора, замітаючи, підійшов до дверей і зазирнув у шпарку. Але що він там побачив і в яку мить

заснув — згадати не міг. Правда, за ці три дні всі в колонії звикли до того, що сон зненацька зборює їх на ходу, і вже не дивувалися жодним несподіванкам, та Веснянку мучила цікавість: що він побачив там, за дверима, що?! Цілий ранок він сушив над цим голову, але марно.

Не допомогло йому й те, що він знову зазирнув у шпарку. В освітленій сонцем кімнаті на підлозі лежав чорний плащ, а пан Морок, мабуть, спокійнісінько спав у ліжку, якого не було видно. Настрій у Веснянки був тривожний. Ніби ось-ось мало статися щось несподіване й неприємне. І воно справді сталося, це несподіване.

Веснянка саме витягав відро з колодязя, коли раптом якась невідома сила враз примусила його кинути відро, що шубовснуло у воду, швидко побігти в дім, вискочити на другий поверх і постукати в тринадцяту кімнату. Дивуючись, він з жахом питав себе: "Що я роблю? Для чого?" — але ноги несли його самі, немов чужі.

— Заходь! Я чекаю тебе! — почувся "підземний" голос пана Морока.

Веснянка одчинив двері і зайшов. Спершу йому здалося, що кімната порожня. Та згодом він оглядівся і в темному кутку побачив того, хто його кликав.

Пан Морок був уже в плащі, а каптур, як завжди, звисав на обличчя.

— Підійди ближче, хлопчику, — сказав він. — Не бійся, я нічого лихого тобі не зроблю. Навпаки, я хочу просити тебе, щоб ти мені допоміг. Я не скажу зараз, що від тебе вимагається. Ти сам побачиш. Тобі зовсім не важко буде це зробити. А в нагороду ти одержиш багато грошей. Згоден?

Страшні порожні очі пана Морока гостро дивилися на Веснянку. Від цього погляду по спині хлопчика поповзли мурашки. Він хотів уже

сказати: "Ні, я нізащо не піду з вами!" — і втекти, але, сам того не бажаючи, пробурмотів:

— Так, так, я згоден і з радістю піду. — І тільки тоді, схаменувшися, додав: — Але як же дід Маноцівник? Він не відпустить мене.

— Ну, це дрібниці, — вищирився пан Морок, — ми зараз домовимося з ним. Він не буде заперечувати.

Разом із паном Мороком Веснянка, наче уві сні, вийшов з кімнати і спустився вниз, до старого дресирувальника. Довідавшись, в чім справа, той дуже здивувався. Це було видно по його обличчю. І Веснянка сподівався, що дід зараз скаже: "Ні, пане Мороку, я, на жаль, не можу відпустити хлопчика з вами. Він мій перший помічник, і я без нього як без рук". Але вийшло зовсім інакше. Дід Маноцівник неприродно посміхнувся і з покірною люб’язністю промовив:

— Ах, будь ласка, пане Мороку, будь ласка. Беріть хлопчика хоч назавжди. Він мені зовсім не потрібен.

Відчувалося, що він говорив зовсім не те, що думав. Потім старий признавався, що на нього найшло якесь затьмарення і він сам не розумів, як це сталося. Наче хтось інший говорив замість нього.

Але факт залишався фактом. Пан Морок домовився з дідом Маноцівником, і довелося Веснянці збиратися в дорогу. Це не забрало багато часу. Веснянка зв’язав у маленький клуночок всі свої речі: стоптані черевики, курточку, перешиту з маминої старої кофти, пару білизни та ще поламаний складаний ножик, що дістався йому в спадок від батька.

І того ж дня вони вирушили в путь. Усі жителі колонії вийшли їх проводжати. У багатьох на очах блищали сльози. Всім було жаль розлучатися з Веснянкою.

Чарівне дзеркало

І от уже лишилися далеко позаду і колонія "Притулок маленьких друзів", і узлісся, і Сині Скелясті гори. Ластовинія зникла за обрієм. Веснянка і пан Морок простували дорогою, що тяглася через безлюдний, спалений сонцем степ. Веснянка ледве плентався від утоми. Та пан Морок нізащо не хотів зупинитися, щоб перепочити.

— Нічого, нічого, потерпи. Скоро стемніє, і тоді одразу стане легко, — казав він хлопчикові.

І Веснянка нетерпляче поглядав, як поволі заходило сонце. Нарешті сонце сховалося і землю оповив присмерк. Лише маленька смужка червоніла на крайнебі. То згасали останні сонячні промені. І тоді пан Морок враз махнув плащем. І хлопчикові здалося, що саме від цього зовсім погасло сонце й запанувала темрява. В ту ж мить пан Морок підхопив Веснянку на руки, і вони з шаленою швидкістю помчали вперед, крізь непроглядну пітьму ночі. Втоми як не було, та зате хлопця охопив моторошний страх, від якого хололо серце. Такий страх Веснянка відчував лише в кошмарному сні, коли несила ні поворухнутися, ні крикнути…

Летіли вони недовго — всього кілька хвилин. І от Веснянка вже стоїть на землі. Довкола знову височать гори. А прямо перед Веснянкою лежить озеро. На воді — жмурки од вітру. Хлюпочуть маленькі хвильки, сріблисто переливаючись у місячному сяйві. Край берега шумить очерет. А посеред озера плавають дикі качки, крижні, пірникози. В осоці дере деркач. Кумкають жаби…

Пан Морок підвів Веснянку до самісінького озера. І раптом схопив за плечі й нахилив над водою. Крик жаху застряг у Веснянки в горлі. Невже він його зараз утопить?.. Але ні — пан Морок не збирався топити Веснянку. Він лише якусь мить тримав його над водою, потім відпустив. І тільки-но обличчя Веснянки відбилося у воді, як сталося диво. На очах у

Веснянки це звичайне собі озеро застигло, ніби взялося кригою. Поверхня його зробилася рівною і нерухомою, як скло. Птахи знялися й полетіли.

А озеро почало зменшуватися, зменшуватися і раптом піднялося і стало сторч. І вже не озеро це, а дзеркало в дерев’яній зеленій рамі, на якій вирізьблено очерет.

— Ну, от ми й прибули, — сказав пан Морок. — По той бік цього чарівного дзеркала — Країна Сонячних Зайчиків. Ми повинні пройти туди. Ти чув що-не-будь про Країну Сонячних Зайчиків?

І хоча Веснянка ще як слід не отямився від переляку, він не міг стримати радісно-здивованої усмішки. Ще б пак! Звичайно, він багато чув про цю чудову країну.

Давно-давно, ще коли він був зовсім маленьким, його найулюбленішою грою було пускати маминим люстерком сонячних зайчиків.

Тоді хлопчик думав, що люди просто так, жартома називають ту сонячну плямку сонячним зайчиком. Він не знав, що це справді зайчик — з довгими вушками, з лапками і маленьким куцим хвостиком — точнісінько такий, як живий заєць, тільки жовтий, сонячний, бо зроблений із сонячного проміння. Про це, коли хлопчик підріс, йому розповідала його стара бабуся, яка знала все на світі. Бабуся розказала йому і про Країну Сонячних Зайчиків, де вони живуть і звідки щоранку розбігаються по всій землі робити свої добрі діла. А вони роблять багато добра і завжди допомагають тому, з ким трапилась біда. Проте сонячні зайчики дуже скромні й не люблять, щоб їм дякували. Тому-то люди й не бачать, що вони — зайчики.

А хіба станеш дякувати звичайній собі сонячній плямці! І країну свою вони засекретили. Ніхто не знав, де ця країна… Веснянка довго мріяв побачити сонячного зайчика. І одного разу…

Якось ранньої весни він прокинувся на світанку. Прокинувся, але очей ще не розплющив. І от відчув, ніби щось м’якеньке і ніжне злегка лоскоче йому обличчя. Веснянка ворухнув віями і… І що б ви думали? Він побачив, що у нього на щоці сидить маленький сонячний зайчик, в одній лапці тримає малюпусінький золотий пензлик із сонячних промінців, у другій — золоте відерце з рудою фарбою. Зайчик умочав пензлик у відерце і малював на носі хлопчика веснянки. От тобі маєш, — виявляється, веснянки на обличчях малюють сонячні зайчики! Щоб краще роздивитися зайчика, хлопчик розплющив очі. І в ту ж мить сонячний зайчик зник — він-бо думав, що хлопчик спить, тому й був такий необачний. Відтоді хлопчик дуже пишався своїми веснянками і всім розповідав, як він бачив сонячного зайчика. Він так часто про це розказував і стільки говорив про веснянки, що його кінець кінцем так і назвали — Веснянка. Та ніколи він не думав, що йому пощастить побувати в самій Країні Сонячних Зайчиків.

І раптом тривожна думка майнула у нього: чого це Морок хоче пробратися в країну добрих сонячних зайчиків?

Начальник Канцелярії Нічних Кошмарів

Отут, здається, настав час розкрити таємницю і розповісти, хто ж такий пан Морок.

Тож знай: пан Морок був не хто інший, як сам Начальник Канцелярії Нічних Кошмарів і перший радник при дворі Королеви Глупої Ночі.

Як, ти не знаєш, що це значить? Авжеж. Ти ж бо ще нічого не знаєш про Королівство Глупої Ночі. То послухай. Глибоко-глибоко під землею, де вічна темрява й куди ніколи не пробивається сонячне проміння, заховалося це страшне королівство. Там, у величезному розкішному

палаці, живе Королева. В неї довге чорне волосся, чорне обличчя, чорні руки і ноги — вся вона зроблена з темряви. Це Королева Глупої Ночі. Всі піддані її теж зроблені з темряви і такі ж чорні, як вона. Коли заходить сонце і згасають його останні промені, Королева насилає на землю своїх підданих і цілу ніч, до світання, над землею панує темінь. Королева ненавидить людей і намагається зробити їм якомога більше зла. Вона потурає підлоті та злочинам. І жалюгідні поганці-хуліганці, яких ти вже знаєш, користуються прихильністю і підтримкою Королеви. Під захистом Глупої Ночі вони чинять свої мерзенні діла — грабують, убивають, хуліганять. І Королева любить їх за це.

Є в королівстві одна установа, без якої Королева безсила. Це — Канцелярія Нічних Кошмарів. Начальник Канцелярії пан Морок — перший радник Королеви.

Пан Морок керує кошмарами — жахливими нічними видіннями. Кошмари являються людям уві сні й душать їх.

Ніщо так не тішить Королеву, як лиха робота кошмарів. Кожен з них — улюбленець Королеви.

Могутня Королева Глупої Ночі. Немає темної сили, яка могла б побороти її. Вона боїться тільки одного — світла. Тому так лякливо тікають її слуги на світанку, ховаючись у найтемніші закутки та щілини. І тому так глибоко під землею заховалася вона зі своїм королівством.

Жодна жива душа, що хоч раз бачила сонце, не проникала ще в Королівство Глупої Ночі — ні звір, ні людина. Вхід туди дозволявся лише для нічних створінь — кажанів, пугачів, нічних метеликів тощо. І кажуть, що тільки колись, дуже давно, якийсь старанний кріт, риючи собі нору, випадково потрапив у палац Королеви. Розлючена Королева наказала осліпити всіх кротів, щоб вони ніколи більше не змогли знайти дороги до Королівства Глупої Ночі. Відтоді всі кроти сліпі.

Прадавніми і найзаклятішими ворогами Королеви були сонячні зайчики, бо вони часто рятували людей від її підступів і завжди робили їм добро. Люто ненавиділа Королева сонячних зайчиків і всіляко боролася з ними. Та нічого не могла вдіяти. Адже сонячні зайчики бували на землі тільки вдень, коли ясно світило сонце й коли Королева боялася навіть носа вистромити на білий світ.

Щоправда, вдень Королеві допомагали її спільники — грізне плем’я хмаровиків-громовиків. Правив ними цар Грім, товстопузий та тріскучий, і цариця Блискавиця, худа, жовта й дуже нервова. Як і всі товстуни, цар Грім був неповороткий, вайлуватий і ніколи не встигав за своєю царицею. Вона блисне, спалахне на все небо і — вже погасла, заспокоїлась. А він тільки тоді починає гримотіти і буркотливо верзти якусь нісенітницю. Через це вони часто сварилися і зчиняли більше галасу й гармидеру, ніж треба. Само по собі плем’я хмаровиків-громовиків було дурне й темне, але Королева Глупої Ночі підкорила його і примусила робити шкоду сонячним зайчикам та людям. Час від часу це темне плем’я збиралося на небі хмарами, затуляло сонце і влаштовувало грозу. Гримів Грім, блискала Блискавиця, хмаровики зливою кидалися на землю, намагаючись знищити сонячних зайчиків. Та сонячні зайчики були непереможні. Вони відважно йшли на бій, за допомогою свого найкращого друга Вітру розганяли хмари ворогів і примушували їх ганебно тікати. І знову небо ставало чисте, ласкаво всміхалося сонце, а сонячні зайчики, кожен з квіткою півників у зубах, ставали півколом і починали веселий танок, святкуючи свою перемогу. Здаля веселий танок сонячних зайчиків здавався людям привабливою різнокольоровою аркою, що звелася над землею. Люди називають її райдугою і вважають за щасливу прикмету. Між іншим, квіти півники мовою вчених звуться іриси, що означає — райдуга, веселка. Виходить, недарма цим барвистим квітам дали таку назву.

Королева Глупої Ночі дедалі більше ненавиділа сонячних зайчиків. Вона тільки й чекала нагоди, щоб помститися їм. Одного разу до Королеви прийшов пан Морок і вони замкнулися в палаці. Десять ночей вони не виходити звідти — про щось радилися. Десять ночей люди спали

спокійно і їх не душили кошмари, тому що пан Морок був зайнятий і не мав часу виконувати свої безпосередні обов’язки.

Ніхто, навіть найвірніші слуги Королеви, не знав, про що радиться вона з паном Мороком. І лише на десяту ніч стало відомо, що пан Морок придумав дуже хитрий і підступний план знищення Країни Сонячних Зайчиків. Але що це за план — було таємницею. Окрім Королеви й самого пана Морока, цього ніхто не знав і не повинен був знати. Пан Морок брався усе зробити сам. Тому-то цю справу й тримали в секреті. Лише в разі крайньої потреби Начальник Канцелярії міг звернутися по допомогу до інших темних сил королівства, а також до союзників.

Головне полягало в тому, щоб пробратися в Країну Сонячних Зайчиків. А це було дуже нелегко! Шлях до цієї країни лежав крізь чарівне дзеркало. А воно мало таку надзвичайну властивість, що відбивало все підступне, зле й вороже. Найвигадливіший хитрун не міг обдурити чарівне дзеркало. Хоч яке б лагідне і невинне обличчя він мав, досить йому було наблизитися до дзеркала — й одразу все ставало видно. Проникнути крізь дзеркало було неможливо.

Але в Країні Сонячних Зайчиків існував закон: раз на сто років до них у гості крізь чарівне дзеркало міг пройти який-небудь хлопчик або дівчинка і гостювати там один тиждень. Протягом цього тижня щасливий обранець міг, якщо забажає, навідатись додому, а потім знову повернутися в Країну Сонячних Зайчиків. Щасливець мусив мати не більше десяти років, і в нього на душі не повинно було бути жодного лихого вчинку. До того ж на обличчі неодмінно мало бути точно двісті двадцять дві веснянки — не більше й не менше. Про все це пан Морок вивідав уві сні за допомогою кошмарів у одної стодев’ятилітньої бабусі, якій у дитинстві пощастило побувати в Країні Сонячних Зайчиків.

Відтоді пан Морок цілий рік літав ночами по землі, шукаючи потрібну йому дитину. В багатьох країнах побував він і всюди схилявся над дитячими ліжками, пильно вдивляючись в обличчя дітей, що мирно, безтурботно спали.

І нарешті знайшов.

Ти, звичайно, вже здогадався, що то був Веснянка.

Країна Сонячних Зайчиків

Тільки-но встиг подумати Веснянка, чого це заманулося панові Мороку пробратися в Країну Сонячних Зайчиків, як з темряви вилетів величезний пугач із зеленими очима, а за ним кілька кажанів. Пан Морок змахнув плащем, скидаючи його з себе. Пугач та кажани на льоту підхопили плащ і зникли з ним у темряві. Переляканий Веснянка оглянувся, шукаючи пана Морока. Але той щез. Хлопчик тільки встиг помітити, наче якась тінь майнула від плаща і шугнула в кишеню його курточки. Та Веснянка зразу ж забув про це. І про пана Морока також забув. Він тільки бачив перед собою дивне дзеркало, що світилося жовтуватим світлом. Якась невідома сила тягла Веснянку до цього дзеркала. Він підійшов до нього впритул. Просто перед очима хлопчика виблискувало гладеньке дзеркальне скло. Але якийсь таємничий голос шепотів Веснянці: "Йди, йди вперед!" Підкоряючись цьому голосові, хлопчик ступив крок і мимохіть зажмурився, думаючи, що от-от стукнеться лобом у скло. Але ні! Він легко пройшов крізь дзеркало, немов крізь одчинені двері. І йшов, і йшов далі. Втім, навряд чи можна було сказати, що він ішов. Переступаючи ногами, він ніби летів, плив у повітрі без будь-якого напруження та зусиль. Тіло його було легке, невагоме, як уві сні. Спочатку Веснянка нічого не міг побачити перед собою. Він рухався в якомусь жовтому, золотистому тумані.

Потім цей туман поволі розсіявся і Веснянка побачив Країну Сонячних Зайчиків.

Хлопчикові здалося, що він потрапив у величезний незвичайний квітник.

Ніколи в житті він не бачив такої сили-силенної квітів одразу і таких різних. Та деінде це було й неможливо. Навіть у найбільшій оранжереї найкращого ботанічного саду. Тому що поряд з першими тендітними квітами весни — пролісками — тут росли пізні осінні айстри та хризантеми, що цвітуть аж до самих морозів.

Усі квіти, які тільки є в природі, квітували тут одночасно. Стрункі гордовиті іриси й сором’язлива матіола, що розгортає свої пелюстки й починає пахнути лише в темряві. Самозакохані нарциси та скромні чорнобривці. Розкішні ясно-червоні канни і непомітна кімнатна примула. Тендітна болотяна незабудка мружила свої голубі оченята поряд із мужнім едельвейсом, що живе високо в горах у захмар’ї і не боїться ні вітру, ні холоду. Барвисті братки виглядали з-за пишних півоній, а садові ротики кумедно відкопилювали рожеві губи. І тихенько здригалися сріблясті дзвоники конвалій… На перший погляд вдавалося, що квіти ростуть тут безладно, як у лісі або в полі. Та коли Веснянка придивився, то побачив, що, переплітаючись між собою, квіти утворюють надзвичайно химерні будиночки — з вікнами, з дверима, з красивими ґаночками та верандами. Саме в цих квіткових хатинках і жили сонячні зайчики.

Веснянка зупинився біля першої хатинки. За невисоким парканчиком із стокроток починався квітковий сад. Уздовж доріжок, посипаних жовтим пилком, рівними рядами виструнчилися рожі, лілеї, троянди, гладіолуси, жоржини. Під ними, немов кущі під деревами, росли фіалки, підсніжники, настурції. А в глибині саду, на березі невеликого дзеркального озера, посеред якого виднілася плавуча альтанка з латаття, стояв будиночок. Точніше, не стояв, а ріс будиночок. Тому що це був великий кущ жасмину, віти якого химерно сплелися й утворили стіни, вікна, дах і навіть вежу над дахом, а на її вершечку, ніби флюгер, погойдувалась на тоненькій ніжці біла квітка. На вікнах були мереживні занавіски з конвалій, а за підвіконня правили чорнобривці. Веранда була з волошок. На веранді, розсівшись у кріслі з м’якої пухнастої хризантеми, дрімав старий сонячний заєць. Сонячна зайчиха в білому серпанковому фартушку квіткою конюшини підмітала підлогу.

Від озера долинали крики і дзвінкий заячий сміх. Там на трояндових пелюстках, як на човниках, каталися по воді меткі сонячні зайченята, мабуть, такі ж пустотливі, як і всі дітлахи.

Веснянка нерішуче стояв біля хвіртки. Йому хотілося зайти, але він був вихований хлопчик і добре знав, що в незнайомий дім не можна заходити не постукавши. А стукати не було куди.

Раптом він помітив, що біля веранди росте синій лісовий дзвоник, від якого тягнеться до хвіртки легка тоненька павутинка. Веснянка здогадався й обережно торкнув павутинку. Одразу ж залунав приємний малиновий дзвін і чотири братки, що правили за хвіртку, схилили свої голови до землі, пропускаючи хлопчика. Назустріч, привітно усміхаючись, уже поспішали заєць і зайчиха. А сонячні зайченята прибігли з озера і з цікавістю виглядали з-за квітів. Господарі анітрошечки не здивувались появі Веснянки і прийняли його дуже привітно. Адже той, хто потрапив у Країну Сонячних Зайчиків, не міг бути ворогом, бо чарівне дзеркало просто не пустило б його. Отже, це друг і бажаний гість.

Старого сонячного зайця звали дядечко Ясь. Його дружину — тітонька Тася.

— Ну, жінко, — сказав дядечко Ясь, — насамперед гостя треба почастувати.

Веснянка не став відмовлятися. По-перше, щоб не образити господарів, а по-друге, тому що добре-таки зголоднів. Сидячи на дуже м’якій і зручній хризантемі, він уже смакував наперед добрячий обід. Та як же він здивувався, коли тітонька Тася, поклавши перед кожним серветку з пелюстки білої лілії, поставила на стіл букет квітів і сказала:

— Будь ласка, пригощайтесь.

Веснянка розгублено закліпав очима, не бачачи, чим тут можна пригоститися. А зайчики вибрали собі з букета по квітці й почали нюхати, прицмокуючи від задоволення. Веснянці нічого не залишалося, як зробити те саме. І він ще більше здивувався, коли відчув, що це одразу почало втамовувати голод. Нюхати квіти було дуже смачно і поживно.

Виявилося, що сонячні зайчики харчуються тільки запахом квітів. І той, хто потрапляє до них у країну, теж переходить на таке харчування.

Це був дивний, незвичайний обід: на перше — гостра пряна гвоздика, на друге — жасмин, на третє — солодка медунка.

Жасмин був улюбленою стравою дядечка Яся. Всі називали дядечка страшенним ласуном. Він міг винюхати одразу десять квіток жасмину. Тому-то дядечко Ясь і будинок собі зростив жасминовий.

По обіді дядечко Ясь повів Веснянку в сад. Він показував йому різні дивовижні квіти, розповідав, чим вони славні, де й коли цвітуть, від яких хвороб лікують людей і таке інше. Це було дуже цікаво, і Веснянка уважно слухав.

Так розмовляючи, вони підійшли до великої пишної клумби, що була в центрі саду. Тісним кільцем оточуючи квітку, що росла посередині, виструнчились тут, ніби в почесній варті, бородаті червоноголові канни, красені півники, маки, тюльпани. І навіть пихаті нарциси схиляли свої гордовиті голови перед тією квіткою. А посередині клумби росла… маленька звичайна жовта кульбабка.

Так, звичайна непримітна кульбабка, що росте майже всюди: в полі, в лісі, при битім шляху, на вулиці, на покрівлі старого будинку і навіть на міському подвір’ї, пробиваючись разом із травою крізь щілини бруківки. Та сама кульбабка, яку люди часто не помічають і топчуть ногами. А тут вона була оточена великою увагою і пошаною.

Веснянка спитав, чому це так.

І от про що він довідався.

Виявляється, що кульбабка — улюблена квітка зайчиків.

Ти, мабуть, помітив, як вона схожа на сонце, — кругла, сліпучо-жовта, і пелюстки розходяться на всі боки, наче промені.

В один із весняних днів, рано-вранці, всі сонячні зайчики, які тільки є на світі, збігаються на землю. І якби люди були спроможні бачити чарівне, вони б побачили, як своїми лапками сонячні зайчики розкривають тугі бутони кульбабок, і тоді вмить серед зеленого моря трав спалахує безліч маленьких жовтих сонць. То зацвітають кульбабки.

Люди вважають, що перші весняні квіти — це проліски, анемони, сон, фіалки. Правда, вони з’являються раніше від кульбабок. Та коли зацвітають кульбабки, сонце вже світить по-справжньому тепло й яскраво, і буяють зелені дерева, і святково горять свічки каштанів — весна переможно йде по землі назустріч літові.

Кульбабки — найдовговічніші весняні квіти. Вже давно зів’яли і проліски, і сон, і фіалки, і до нової весни забули люди їхній запах, уже відцвіли сади і з’явилися в лісі суниці, а кульбабки ще жовтіють у траві, і діти плетуть з них вінки і граються ними. До самої осені можна зустріти в траві квітучу кульбабку.

Цвітуть кульбабки лише тоді, коли світить сонце. Тільки-но сховається воно за небокраєм і настане вечір, кульбабки одразу ж ніби закривають жовтенькі зонтики — складають свої пелюстки. І лише з першим ранковим промінням вони розпускаються знову.

Кульбабки — вірні друзі сонячних зайчиків. Вони завжди попереджають їх про небезпеку. Перед грозою, тобто коли хмаровики-

громовики починають збиратися на небі, кульбабки теж закриваються. І сонячні зайчики вже знають — треба готуватися до бою.

Є у кульбабок іще одна незвичайна властивість — вони не в’януть і не опадають, як решта квітів, вони старіють і вмирають, як люди. Коли надходить їхній час, жовті головки кульбабок вкриваються сивиною — білими пухнастими волосками. Вітер зриває їх і розносить по землі. Іноді йому допомагають діти. Бавлячись, вони обдувають сиві головки кульбабок, і кульбабки мовчки покірно вмирають. А сиві волоски падають на землю, і з них навесні знову виростають квіти.

Усе це тому, що кульбабки не звичайні квіти, а чарівні. Їх вирощують на землі сонячні зайчики. А діти, навіть не знаючи цього, дуже люблять кульбабки — чи не найбільше за всі квіти.

Веснянка з повагою дивився на кульбабку — от яка це чудова квітка!

— Ну, а тепер, — сказав дядечко Ясь, — ходімо, я поведу тебе в Палац Чарівних Казок. Я думаю, тобі це буде цікаво. До речі, по дорозі зайдемо у Вежу Сміху.

Вони вийшли з двору і пішли по широких вулицях, які хоч і називалися вулицями, та скоріше скидалися на алеї величезного квітучого саду. Всі зустрічні сонячні зайчики привітно віталися з Веснянкою: той, хто потрапляв у Країну Сонячних Зайчиків, одразу ставав тут своїм.

І Веснянка, як чемний хлопчик, відповідав на кожне вітання.

Незабаром вони підійшли до Вежі Сміху. Ця Вежа всередині була вся зроблена з кривих дзеркал. Веснянка мало не луснув од сміху, дивлячись на своє відображення. Ну й чудасія!

Між іншим, Вежа Сміху була не тільки місцем розваги, а й лікувальним закладом.

Сонячні зайчики вважали, що сміх — найкращі ліки від усіх хвороб, і приписували його хворим: п’ять, десять, двадцять хвилин сміху тричі на день — кому скільки треба.

Через те, що самі сонячні зайчики ніколи ні на що не хворіли, лікувалися у Вежі Сміху мешканці Палацу Чарівних Казок.

Та, звичайно, все добре в міру. За півгодини дядечко Ясь вивів Веснянку з Вежі, сказавши, що з незвички одразу стільки сміху може навіть зашкодити.

У Палаці Чарівних Казок

Неподалік од Вежі Сміху височів палац. Зубчасті стіни його були прикрашені безліччю різноманітних химерних фігур. На даху, на самому вершечку, сиділа прекрасна царівна, а біля її ніг звивався і сповзав униз по стіні Змій Горинич. Синя Борода обіймав руками ріг палацу, а по його спині тягся вгору дикий виноград. Кощій Безсмертний підпирав головою балкон, на бильцях якого лежали русалки.

Вікна палацу були ніби величезні очі дракона. На підвіконнях, розчепіривши крила, застигли сови та кажани. А біля входу, вищирившись, сиділи сірі вовки, і сам вхід являв собою роззявлену пащеку якогось неймовірного страховиська.

Та Веснянка зовсім не відчував страху, бо зразу було видно, що всі фігури не живі, а мармурові, до того ж іще й кумедні. А смішне ніколи не буває страшним.

Оце й був Палац Чарівних Казок.

Хлопчик увійшов у палац і одразу відчув себе як удома — стільки давніх знайомих побачив він. Тут жили герої всіх казок, які тільки є на світі. Всередині палац був дуже світлий, просторий і сонячний. Добрі феї і чарівниці сиділи побіля вікон у м’яких зручних кріслах і гаптували диванні подушечки, мов звичайні бабусі.

У кутку Старик Хоттабич та Барон Мюнхаузен грали в шахи. Причому Барон Мюнхаузен за звичкою без кінця розповідав різні нісенітниці, а Старик Хоттабич мовчки слухав і лише кивав головою — його нічим не можна було здивувати.

Аладдін біля столу чистив зубним порошком чарівну лампу.

На балконі біля розбитого корита сиділи дід та баба. Баба прала в розбитому кориті носовички Карлика Носа, а старий рибалка годував золоту рибку, що плавала в акваріумі.

На підвіконні лежав і грівся на сонечку Кіт у Чоботях. А з двору чулися галас і крики. Там Тридцять Три богатирі грали у футбол, розділившись на три команди. І воріт на полі було не двоє, як у людей, а троє. Суддею був Дядько Чорномор. Борода в нього була аж мокра — так він забігався. Тут же на спортмайданчику Котигорошко боровся з Альошею Поповичем, а Ілля Муромець та Добриня Микитич вижимали двадцятипудові гирі.

За спортивним майданчиком, у саду, на травиці паслися: Гидке Каченя, Курочка Ряба, Золотий Півник, Бичок-Третячок, Горбоконик та інші герої казок про тварин.

Принци та принцеси, королі та королевичі ходили тут, як прості смертні, й анітрохи не відчували своєї царської величності. Всі вони були тут рівноправними жителями Палацу Чарівних Казок.

Веснянка оглянув увесь палац і під кінець завітав до Дитячої кімнати. Вона тільки так називалась — кімната, а насправді це був величезний розкішний зал з колонами. Тут було гамірно й весело, як у дитячому садку. Буратіно, Хлопчик-Мізинчик, Івасик-Телесик та Цибуліно грали в якусь цікаву гру. Здається, в прикордонників та шпигунів. Червона Шапочка, Альонушка, Дюймовочка, Снігуронька та інші дівчатка бавилися ляльками. Петрушка показував Мурзилці різні фокуси-мокуси. Барвінок катався на Конику-Дзвонику. А Незнайко, Гвинтик, Шпунтик та інші коротульки вчили уроки.

Веснянка здивувався — невже казкові герої теж вчаться в школі? Так, виявляється, в Палаці Чарівних Казок була спеціальна школа, де вчилися казкові діти. Їх учили там, як поводитися в різних казкових випадках. Ілля Муромець та Котигорошко викладали силу і хоробрість. Іванко-дурник був учителем розуму та кмітливості. Капітан Врунгель — викладачем навігації, тобто науки капітанів — як водити в морі кораблі. Доброті навчала стара чарівниця з казки "Попелюшка". А сама Попелюшка показувала, як найкраще господарювати. Спортивними заняттями керував гімнаст Тібул із казки про Трьох Товстунів.

Було ще багато інших спеціальних наук, які необхідно було знати маленьким казковим героям. І треба сказати, вчилися вони всі на "відмінно". Двієчників серед них не було.

Веснянка помітив, що раз у раз хтось із героїв зникав, а незабаром знову з’являвся. Це вони літали брати участь у казці, яку саме в цей час читала котрась бабуся своєму онукові чи онуці. Коли казка закінчувалась, герої поверталися.

Довго ходив Веснянка в Палаці Чарівних Казок і за весь час не зустрів жодного злого чаклуна, чорта, відьми чи когось подібного. В замку жили тільки добрі герої казок. Веснянка спитав дядечка Яся, чому це так.

І той йому пояснив.

Виявляється, сонячні зайчики давно знищили на землі всіх людожерів, злих чаклунів, відьом та чортів. Залишили тільки зовсім небагато — для казок. Але, щоб і ці не могли коїти зла, сонячні зайчики замкнули їх у підземеллі, що було під Палацом Чарівних Казок. Там вони і сидять за ґратами — одна відьма, один чорт, один лісовик і таке інше — всякої злої сили по одній штуці.

Коли комусь із них треба брати участь у казці, сонячні зайчики під конвоєм одводять його куди слід. А коли казка закінчується — забирають назад. Отже, неможливо, щоб якийсь чорт, відьма чи лісовик самі собі вільно розгулювали по землі. Вони існують лише в казках.

У Веснянки від вражень аж голова йшла обертом. Ще б пак!.. Спробували б ви побувати в гостях у всіх казкових героїв одразу!

Секрет Долини Щасливих Сновидінь

Коли вони вийшли з Палацу Чарівних Казок, дядечко Ясь сказав:

— Ну, а тепер ходімо додому. Тобі давно час спати. На землі вже кінчається ніч. Скоро сонце зійде, а ти ще й не лягав. Та й нам, сонячним зайчикам, треба поспішати на землю. Бачиш, сонце пішло на світанок.

І дядечко Ясь показав на великого красеня соняшника, що ріс неподалік.

Веснянка спершу не зрозумів, до чого тут соняшник.

Але дядечко Ясь знову пояснив хлопцеві. Соняшник — це священна квітка сонячних зайчиків, цар усіх сонячних квітів. У Країні Сонячних Зайчиків він заміняє годинник. Адже соняшник завжди звернений до сонця і, коли сонце пливе по небосхилу, повертає слідом за ним свою голову. Дивлячись на соняшника, зайчики точно знають, коли їм з’явитися на землі, і ніколи не запізнюються.

На землі у сонячних зайчиків дуже багато роботи. Вони працюють і звичайними робітниками. Наприклад, у сонячній паровій машині, схожій на величезну дзеркальну квітку, в центрі якої котел парового двигуна. Зайчики з усіх боків гріють котел, вода в ньому кипить, і пара рухає машину.

Деякі зайчики — робітники вищої кваліфікації. Вони працюють у сонячній кузні на сонячній зварці — зварюють метали.

А є зайчики такі розумні, що захоплюються науковою роботою — в астрономічних обсерваторіях та хімічних лабораторіях.

Та, мабуть, найбільше сонячних зайчиків зайнято найблагороднішою з професій — медициною.

Певно, тобі хоч раз у житті, але доводилося бути в кабінеті лікаря-отоларинголога, тобто лікаря по хворобах вуха, горла і носа (це тоді, коли в тебе боліло горло від понадпланової порції морозива, чи просто так для огляду перед поїздкою в табір). І, звичайно, ти звернув увагу на величеньке кругле дзеркальце з дірочкою посередині на лобі в лікаря. Цим дзеркальцем лікар спрямовує сонячного зайчика тобі в горло і з його допомогою дивиться, що в тебе болить. Без зайчика він би нічого не побачив.

А то є ще зайчики, які працюють на лікувальних сонячних ваннах. Стоїть собі така стіна, що складається з безлічі дзеркалець, котрі можна повертати в будь-який бік. Хворий лягає на ліжко, і лікар починає спрямовувати на нього сонячних зайчиків. На місце, яке треба прогріти (хворе коліно, наприклад), більше зайчиків. А от голову треба берегти (щоб, чого доброго, сонячного удару не сталося). На голову зовсім не слід… Сонячні зайчики гріють хворого, і хворий видужує.

Багато роботи у сонячних зайчиків на землі, дуже багато. Запізнюватись їм аж ніяк не можна.

Вулицями поспішаючи бігли сонячні зайчики, їх було так багато, що у Веснянки миготіло в очах.

Раптом один із сонячних зайчиків зупинився біля Веснянки й вигукнув:

— А я вас, хлопчику, знаю! Це ж ви були тоді в лісі! Правда ж?

Веснянка застиг, вражений. Так от хто врятував його тоді від хуліганців! Хлопчик хотів було спитати ім’я цього сонячного зайчика, подякувати йому за порятунок, але того вже й слід прохолов. Ні, скромні сонячні зайчики не звикли, щоб їм дякували. Вони завжди робили свої добрі діла безкорисливо і таємно.

Дядечко Ясь одвів Веснянку у свій жасминовий будиночок і поклав на ліжко з м’яких пухнастих півоній.

"А як це великий людський хлопчик може спати на квітці? — мабуть, хочеш ти спитати. — Він же просто роздушить її, і все!"

Та ні… Той з людей, хто потрапляє в Країну Сонячних Зайчиків, по-перше, стає таким же завбільшки, як сонячні зайчики, по-друге, таким же легким, невагомим, як вони. Коротше кажучи, він стає маленьким казковим чоловічком. Але пробач, я, здається, забув про це сказати раніше.

Дядечко Ясь, приспавши Веснянку, побіг доганяти своїх родичів, а Веснянка одразу ж міцно заснув.

Спав він цілісінький день, аж до вечора: давалася взнаки безсонна ніч, та й різні переживання стомили.

Коли хлопець розплющив очі, дядечко Ясь уже був дома.

І хоча, як і раніше, було сонячно й чудово навкруги, прокинувся Веснянка з важким серцем. Йому снився якийсь неприємний сон, але який саме — він не пам’ятав. Адже так часом буває — не пам’ятаєш, що снилось. І хоч як намагаєшся згадати — нічого не виходить.

Від усього сну збереглася у Веснянки лише одна думка — що йому треба негайно залишити Країну Сонячних Зайчиків і кудись іти. А йти не хотілося, шкода було так швидко розлучатися із сонячними зайчиками. І тому, певна річ, у Веснянки дуже зіпсувався настрій.

Дядечко Ясь одразу це помітив — досі в Країні Сонячних Зайчиків ні в кого ніколи не було поганого настрою.

— Що з тобою, Веснянко? — занепокоєно спитав він.

— Та от сон приснився — треба мені йти з вашої країни.

— Чому?

— Сам не знаю. Хоч убий, забув, що снилося. Одне відчуваю — обов’язково треба йти.

— Ні, так не можна. Треба перевірити, що то був за сон.

— Легко сказать — перевірити. Як же його перевіриш, коли я, скільки вже мучусь, нічого не можу згадати.

— Ну, це дрібниця. Ходімо зі мною.

І дядечко Ясь знову повів Веснянку по Країні Сонячних Зайчиків, повз квіткові хатинки, голубі дзеркальні озера й чудесні сади-квітники. Йшли вони довго і нарешті вийшли на широку неозору долину, щедро залиту сонцем. І дядечко Ясь сказав:

— Перед тобою Долина Щасливих Сновидінь. Ось тут скраю — сни, що снилися сьогодні. Тут і шукай свій сон.

Веснянка зупинився, вражений.

Уся долина була вкрита ліловими квітами, схожими на тюльпани, — тільки на пелюстках ніжні бархатисті ворсинки. Ти, звичайно, знаєш ці квіти — одні з перших квітів весни. На землі вони так і називаються — сон.

Але тобі й невтямки, що в цих квітах живуть щасливі сни. В кожній квітці — сон. Коли сон відлітає з квітки, щоб комусь наснитися, квітка згортає пелюстки і схиляє головку.

Вночі Долина Щасливих Сновидінь порожня, безсонна — всі вони розлітаються по землі. Лише де-не-де лілові квіти стоять з розкритими пелюстками. Значить, комусь не спиться. Та буває, що і вдень який-небудь сон відлітає, щоб наснитися тому, хто заснув. Здебільшого ці сни дістаються дітям, що сплять після обіду.

Денні сни розносять по землі сонячні зайчики. А нічних снів вони розносити не можуть, бо не бувають вночі на землі. Нічними снами займаються двоюрідні брати сонячних зайчиків — місячні зайчики (є, виявляється, й такі!). І якщо сонячні зайчики — діти Сонця, то місячні — діти Місяця. А Місяць, як відомо, молодший брат Сонця.

Сонячні зайчики, як ти вже знаєш, бувають на землі лише вдень, а вночі зникають. Місячні зайчики — навпаки: бувають тільки вночі, коли світить Місяць, а ранком ховаються у свою Країну Місячних Зайчиків, що лежить теж по той бік чарівного дзеркала, але зовсім в іншому місці. Сонячні й місячні зайчики щиро дружать між собою і завжди допомагають одні одним.

Іноді вдень місячні зайчики ходять у гості до своїх братів. І якщо ти коли-небудь побачиш вдень на небі Місяць, так знай, що це він повів своїх місячних зайчиків у гості до сонячних.

Але давай повернемось у Долину Щасливих Сновидінь.

Веснянка поволі бреде долиною, раз у раз нахиляючись і зазираючи у розкриті пелюстки квітів. І досить йому зазирнути, як одразу ж перед очима постає жива картина і бачить він сон наяву.

Довго Веснянці попадалися чужі сни, що снилися якимсь незнайомим хлопчикам і дівчаткам. Це були сни про триколісні дитячі велосипеди, про величезних красунь ляльок, про гори шоколадних цукерок або ж пригодницькі сни про далекі плавання, про мандри, про прикордонників та шпигунів.

Випадково попався йому й сон діда Маноцівника. Пам’ятаєш, отой, про який розказував йому дід колись уночі? Дід таки правду тоді говорив. Веснянка сам тепер переконався. У сні діда Маноцівника Веснянка до найменших дрібниць побачив усе, що з ним трапилося: і пригоди в колонії, і подорож до чарівного дзеркала, і все-все, що бачив хлопець у Країні Сонячних Зайчиків. Уривався сон на тому, що Веснянка ходить по Долині Щасливих Сновидінь, тобто на тому, що він робив оце зараз. Хоча відчувалося, що на цьому сон не закінчувався…

Такий був закон Долини Щасливих Сновидінь. Тут можна було побачити уві сні тільки те, що вже діялось. А майбутнє було таємницею.

З ніжністю згадав Веснянка діда Маноцівника. Що він поробляє тепер? Як живеться їм усім там, у колонії?

Та зараз Веснянці не залишалося нічого іншого, як шукати свій сон.

Довго ще він ходив по Долині Щасливих Сновидінь. Та ось заглянув в одну квітку і... Так, це був його сон! Веснянка одразу його згадав. І насамперед в уяві виник зловісний пан Морок. Тому що сон був саме про пана Морока.

От що розповів Веснянці сон.

Пан Морок задумав знищити Країну Сонячних Зайчиків. А знищити її можна, тільки розбивши чарівне дзеркало. Зробити це під силу лише одному казковому створінню — Тролю з казки Андерсена "Снігова королева". І то тільки тому, що в нього вже був досвід у цій справі. Пам’ятаєш, як він розбив одне чарівне дзеркало, скалки якого розсипалися по всьому світу і наробили стільки лиха?..

Але Троль давно вже ув’язнений у підземеллі Палацу Чарівних Казок. Пильно стережуть його сонячні зайчики і лише зрідка під посиленим конвоєм виводять у казку "Снігова королева".

Пан Морок вирішив звільнити Троля. Для цього він пробрався у Країну Сонячних Зайчиків. Не дуже-то легко було це зробити. В своєму чорному плащі пан Морок не міг пройти крізь чарівне дзеркало — воно б нізащо не пропустило його. От і довелось йому скинути плащ і забратися до Веснянки в кишеню — адже пан Морок був з темряви, міг зіщулитися до найменших розмірів і сховатися в будь-якій вузенькій шпарці. Так у кишені Веснянчиної курточки він і прослизнув у Країну Сонячних Зайчиків.

Проте без свого чарівного плаща (а ти ж сам розумієш, що плащ був не звичайний, а чарівний) пан Морок втрачав усю свою силу і владу. Сидячи у Веснянчиній кишені, він міг усе бачити, чути й розуміти, але нічого не міг зробити. Правда, спочатку й цього було досить, бо панові Мороку треба було довідатись, де міститься Палац Чарівних Казок, і обдумати, як пролізти в підземелля.

Та звільнити Троля без чарівного плаща годі було й думати. Пан Морок навіть носа не міг вистромити з кишені Веснянчиної курточки, бо в Країні Сонячних Зайчиків завжди ясно і сонячно. А Морок боїться світла: він-бо з темряви, а темрява від світла гине.

Треба було, щоб хтось приніс тепер у Країну Сонячних Зайчиків чарівний плащ пана Морока. А цього ніхто, крім Веснянки, зробити не міг. І пан Морок, користуючись своєю владою над снами, проник у світлий щасливий сон Веснянки і вселив у свідомість хлопчика свою підступну думку.

Правда, він міг це зробити й раніше і зразу примусити Веснянку принести плащ у Країну Сонячних Зайчиків. Але, побачивши плащ, сонячні зайчики вмить усе зрозуміли б, і тоді навряд чи пощастило б панові Мороку розвідати, де Палац Чарівних Казок, і придумати план звільнення Троля. Сонячні зайчики йому б, звичайно, перешкодили. А тепер він знав усе і міг діяти.

Веснянка зразу ж розповів про все це дядечкові Ясю. Дядечко так розхвилювався, що навіть померкнув.

— Що?! Пан Морок у Країні Сонячних Зайчиків?! Це дуже небезпечно! Треба негайно збирати раду.

Дядечко Ясь підбіг до якогось корінця, що стирчав із землі, смикнув за нього, і по всій країні біля кожного квіткового будиночка задзеленчали сині лісові дзвоники. І звідусюди в Долину Щасливих Сновидінь почали збігатися сонячні зайчики. Незабаром уся долина була заповнена ними. Коли всі зібралися, дядечко Ясь скочив на соняшник, мов на трибуну, і сказав:

— Братове! У нашу країну пробрався пан Морок. Він хоче звільнити Троля, з його допомогою розбити чарівне дзеркало і таким чином знищити нашу країну. Треба негайно щось робити! Як ви знаєте, в нас

гостює зараз хлопчик Веснянка з Ластовинії. В кишені Веснянчиної курточки пан Морок і пробрався крізь чарівне дзеркало. Але свій чорний плащ він, звичайно, зразу не проніс. І от тепер, підступно діючи через сон, пан Морок хоче послати Веснянку по плащ. Що будемо робити?

Здавалося, при такій кількості присутніх після слів дядечка Яся зразу зчиниться галас. Але ні! Сонячні зайчики були дуже дисципліновані. Запанувала мовчанка. Сонячні зайчики думали. Вуха у всіх лежали на потилиці. Та ось десь вдалині в одного зайчика вуха піднялися сторч. Це означало, що він просив слова. Дядечко Ясь одразу сказав:

— Будь ласка, говори, братику Льоль!

Братик Льоль одним стрибком скочив на соняшник, став поряд з дядечком Ясем і мовив:

— По-моєму, поки що нічого робити не треба. Хай Веснянка іде по плащ. Принесе плащ, а ми тим часом щось придумаємо.

Дядечко Ясь скоса глянув на нього. Та це зовсім не означало недовір’я, просто дядечко Ясь інакше дивитися не міг, бо був косоокий від народження, як і всі зайці. Навпаки, дядечко Ясь схвально поставився до поради Льоля:

— Мені здається, братик Льоль має рацію — це найкращий вихід.

Проте Веснянці промова братика Льоля здалася непереконливою. І, оскільки вона торкалася безпосередньо його, Веснянки, хлопчик насмілився висловити свої сумніви.

— Пробачте, дорогі братове сонячні зайчики, — сказав він. — Я не проти того, щоб піти по плащ. І не подумайте, будь ласка, що я боюся. Аніскілечки! Але мені здається, ризиковано приносити сюди плащ. Бо ж це значить іти назустріч панові Мороку. Він же сам цього хоче. Він одягне

плащ, стане непереможний, звільнить Троля, і Країна Сонячних Зайчиків може загинути. Чи не краще, щоб я пішов з паном Мороком у кишені з вашої країни і більше не повертався? Без мене пан Морок не пройде крізь чарівне дзеркало — і ви врятовані. Або ще краще — знищити мою курточку, а разом з нею і пана Морока. Спалити її — і край! Мені її зовсім не шкода. Будь ласка!

Сонячні зайчики з величезною увагою вислухали Веснянку, були зворушені його благородством, але одразу ж заперечили йому.

По-перше, знищити курточку аж ніяк не вдасться. Той, кого пропустило в Країну Сонячних Зайчиків чарівне дзеркало, недоторканний, і всі речі його теж недоторканні. Такий священний закон країни.

По-друге, пропозиція Веснянки піти разом із паном Мороком і більше не повертатися — благородна, але неприйнятна. Тоді пан Морок залишився б цілий і неушкоджений і продовжував би свою злочинну діяльність. А цього не можна допустити.

Адже тільки завдяки підтримці пана Морока та його кошмарів хуліганці такі всесильні, що їх ніяк не переможуть ластовини. Доля Ластовинії цілком залежить від пана Морока. І сонячні зайчики давно вже мріють його захопити, кинути в підземелля Палацу Чарівних Казок і тим самим допомогти ластовинам. Саме тепер і можна це зробити. Правда, для цього треба, щоб пан Морок одягнув свій плащ. Без плаща він невловимий, хоча й безсилий…

Але тут Веснянка раптом злякано скрикнув:

— Стривайте, він же чує всю нашу розмову! Тепер він просто не залишиться тут, а разом зі мною постарається втекти звідси.

— Не бійся, не втече, — заспокоїв Веснянку дядечко Ясь. — Він добре знає, що йому більше не пощастить пробратися в нашу країну. Тому він обов’язково залишиться. До того ж цей самовпевнений лиходій переконаний, що переможе нас.

З цими незаперечними доводами Веснянка не міг не погодитися. Дядечко Ясь звернувся до сонячних зайчиків:

— Ну, друзі, хто за пропозицію братика Льоля, прошу голосувати.

Всі вуха як одне піднялися сторч.

— Одностайно! — сказав дядечко Ясь. — Можна розходитися.

І сонячні зайчики розбіглися по домівках.

Веснянка з повагою глянув на дядечка Яся й подумав:

"Ач, як його всі слухаються! Мабуть, він тут найголовніший!"

Та Веснянка помилявся. Дядечко Ясь був звичайнісінький сонячний зайчик. Серед сонячних зайчиків не було ні начальників, ні підлеглих. Усі вони були рівноправні між собою. І кожен з них, якщо в нього виникала негайна потреба, міг скликати Велику Сонячну Раду (а зараз саме й була Велика Сонячна Рада).

Але той, хто скликав Раду, мусив головувати на ній. Такий уже був порядок.

Усі важливі питання сонячні зайчики завжди вирішували спільно на Великій Сонячній Раді.

Братик Сяйвик

Не гаючи часу, Веснянка почав збиратися в дорогу. Курточку свою він зняв і повісив на гілці у жасминовій хатинці дядечка Яся. Адже в кишені курточки сидів пан Морок, і його треба було залишити. Щоправда, пан Морок, якби захотів, міг би вилізти з кишені, забратися Веснянці хоча б під пахву або у вухо і таким чином втекти з Країни Сонячних Зайчиків. Та дядечко Ясь казав правду — пан Морок не збирався залишати Країну Сонячних Зайчиків. Він сподівався довести свій підступний план до кінця.

Дядечко Ясь провів Веснянку аж до чарівного дзеркала.

І знову Веснянка опинився в жовтому непроглядному тумані.

Від дядечка Яся Веснянка вже знав, що по той бік дзеркала, біля входу в Країну Сонячних Зайчиків, його чекатиме місячний зайчик, братик Сяйвик. Цей місячний зайчик показуватиме Веснянці дорогу. А дорога далека й важка. Пугач і кажани однесли плащ пана Морока в дрімучий ліс і сховали у шалині на старезній вербі серед густих віт омели. Місячний зайчик братик Сяйвик помітив це і знає туди дорогу.

Омела — це рослина-паразит. Вона росте на дереві і п’є з нього соки. Може, ти бачив на гілках деяких дерев зелені густі шапки — немов пташині гнізда? Влітку вони ховаються серед листя і малопомітні. Зате добре їх видно взимку та восени, коли дерева стоять голі, безлисті. Ото і є омела. В народі її називають "відьминою мітлою". І дуже влучно називають. Тому що це справді диявольська рослина. Там гніздяться піддані Королеви Глупої Ночі. Там часто ночують кошмари й жахливі сни. І не дивно, що чарівний плащ пана Морока був захований саме в омелі.

І от Веснянка навпомацки пробирається крізь жовтий туман чарівного дзеркала. Ще один крок — і раптом темрява огорнула хлопця. Він вийшов з чарівного дзеркала. На землі була ніч. І темрява ночі після яснопроменистого світла Країни Сонячних Зайчиків на мить засліпила Веснянку.

Коли очі його призвичаїлись до нічного мороку, він побачив, що знову стоїть на березі озера. І якби він не знав, то ніколи б не подумав, що оце озеро, по якому котяться хвилі, може перетворитися на чарівне дзеркало, а за цим дзеркалом лежить Країна Сонячних Зайчиків.

Веснянка оглянувся довкола, шукаючи очима братика Сяйвика. Й одразу побачив його. Братик Сяйвик сидів на камені і чухав лапкою за вухом. Веснянка вперше бачив місячного зайчика і з цікавістю розглядав його. Він був точнісінько такий, як сонячний, тільки не жовтий, а сріблясто-білий, тому що був зроблений не з сонячних променів, а з місячних.

Вони познайомилися.

— Ну що ж, ходімо, — сказав братик Сяйвик. І вони рушили в дорогу.

Так, це була важка подорож. Через безводні пустелі, через гори, ущелини і яри. Місячний зайчик легко й нечутно біг попереду, а Веснянка, спотикаючись і до крові розбиваючи коліна, дибав за ним.

Опівночі вони підійшли нарешті до густого дрімучого лісу. В суворому мовчанні стояли тут велетенські вікові дерева. З гущавини долинав таємничий шурхіт, чиїсь обережні кроки, приглушений рев — то нічні хижаки йшли па полювання. Десь далеко-далеко кричав пугач, немов жалібно плакала хвора дитина… Веснянці було страшно. І коли б не місячний зайчик, який, то зникаючи, то знову з’являючись, мелькав серед густих віт, хлопчик, мабуть, зовсім розгубився б у цих непролазних страшних тростях.

Від утоми підламувалися ноги. І нарешті, вийшовши на невеличку, залиту місячним сяйвом галявинку, Веснянка безсило опустився на траву.

— Ох, не можу більше! Треба відпочити!

— Що ж, давай відпочинемо, — погодився братик Сяйвик, умощуючись на листі папороті.

Поряд з Веснянкою ріс невеличкий кущик, що ряснів червоними ягодами. Вони так смачно виблискували, що зголоднілий Веснянка не витримав, зірвав кілька ягід і вже підніс був до рота, щоб з'їсти. Але тут місячний зайчик підскочив на своєму папоротнику і скрикнув:

— Не смій їсти! Викинь! Зараз же викинь!

Веснянка здивовано глянув на нього, але ягоди їсти не став.

— Та чи знаєш ти, що це таке? — сказав братик Сяйвик. — Це ж вовчі ягоди. Ними можна отруїтися. Їх навмисне розводить на землі Королева Глупої Ночі. Весною на цих кущиках розквітають гарні рожево-лілові квіти, схожі на бузок. Запах цих квітів отруйний. Вони цвітуть для того, щоб труїти нас, місячних зайчиків. Адже Королеві Глупої Ночі добре відомо, що ми харчуємося запахом квітів. Та ми давно знаємо секрет цих підступних квітів Королеви і ніколи їх не нюхаємо. А коли квіти відцвітають, на кущиках з'являються ягоди. Вони призначені для отруювання людей. Отже, бережись цих ягід і ніколи не бери їх до рота.

Після слів місячного зайчика червоні ягоди здалися Веснянці огидними і ніби налитими кров'ю. Він зірвав з кущика геть усі ягоди і розтоптав ногами, щоб хтось із людей ненароком не з'їв їх.

Веснянці навіть гидко було залишатися на галявині, де ріс цей поганий кущ.

— Знаєш, я вже відпочив, — сказав він місячному зайчикові. — Ходімо далі.

І вони знову рушили в путь. Незабаром вийшли на берег невеликої лісової річки, що заросла очеретом та осокою.

— Стривай, я піду пошукаю броду, а то ще втопишся к лихій годині, — попередив Веснянку братик Сяйвик. Він ковзнув по очерету і зник у воді. При цьому поверхня річки навіть не зворухнулась.

Веснянка схилився над водою і побачив, що братик Сяйвик спокійнісінько походжає дном річки. Адже місячні зайчики, як і сонячні, легко й безперешкодно проходять крізь усе прозоре — воду, лід, скло й таке інше. Лише непрозорі речі можуть перепинити їм дорогу, та зайчики спритно обминають або перестрибують їх.

Минуло кілька хвилин, і братик Сяйвик з’явився на березі.

— Ходімо! — Він сміливо і впевнено повів Веснянку через річку.

Зустріч із давніми знайомими

Перебігши річку, Веснянка побачив невеселу картину. Дерева навколо мали жалюгідний вигляд. Безсило звисали гілки, зламані чиєюсь шкідницькою рукою; кора була порізана ножами і рябіла від усяких чортиків та нехороших слів. На землі валялися видрані пташині гнізда і побиті яєчка. А на білосніжній корі старої берези був вирізаний череп з ножем у зубах — герб Хуліганії. І Веснянка зрозумів, що тут уже похазяйнували хуліганці.

Небо починало ясніти. Наближався ранок. Ліс прокидався, защебетали невидимі серед листя пташки, застукотів по корі невтомний трудяга-дятел, і застогнала, заплакала вдалині іволга.

— Ех, не встигнемо ми дійти, — позіхнувши, сказав братик Сяйвик. — Зараз світанок і мені треба зникати. Ну, нічого. Он, бачиш, у столітньому дубі велике дупло? Заберись туди, відпочинь, поспи, а ввечері я прийду і рушимо далі. До речі, в дуплі є горіхи, поснідай, адже ти зголоднів. Дупло належить білці Вивірці, там у неї продовольчий склад. Та білка не сердитиметься, вона моя добра знайома… В дуплі тобі буде безпечно.

Тільки не виглядай. Побачать хуліганці, схоплять — матимеш великі неприємності. Ну, бувай здоровий. До вечора!

І братик Сяйвик почав блякнути, танути і незабаром зник.

Веснянка забрався в дупло. Там було тепло, зручно й досить просторо. В кутку лежала ціла купа смачних лісових горіхів та кедрових шишок. Насамперед Веснянка, звичайно, досхочу наївся горіхів, потім скрутився калачиком і заснув. Так уже сталося, що день у нього обернувся на ніч, а ніч на день. Вночі він ходив, діяв, а вдень спав.

Снився Веснянці знову пан Морок. Він погрожував, щось кричав, але, прокинувшись, Веснянка геть усе забув. Прокинувся Веснянка від якихось голосів. Був день, але похмурий, несонячний. Все небо затягло хмарами, ніби великою сірою ковдрою.

Під дубом хтось голосно розмовляв. Голоси були грубі, неприємні, але здалися Веснянці дуже знайомими. Хлопець не витримав і обережно визирнув з дупла. І що ж ти думаєш? Під дубом стояли давні Веснянчині знайомі — хуліганці Біль Каналія, Джон Дибуль і Том Павук. Дибуль своєю величезною волохатою рукою держав за вуха зайця — не місячного і не сонячного, а звичайнісінького сірого зайця, — смикав його вгору і промовляв:

— Танцюй! Танцюй, бо вуха одірву.

Але заєць не хотів танцювати. Він тільки мовчки поглядав на своїх мучителів червоними від ненависті очима і намагався вкусити Дибуля за руку. А ще кажуть, що зайці лякливі й слабохарактерні!

— Ага, не хочеш! То я тебе зараз заріжу! Шашлик із тебе зроблю! Ти в мене на сковорідці затанцюєш! — скрикнув Дибуль і вихопив з-за пояса ніж. Павук і Каналія весело зареготали.

Веснянка забув про обережність, забув про все на світі. Хіба він міг допустити, щоб на очах сталося вбивство! Схопивши велику шишку, Веснянка з усієї сили жбурнув її в Дибуля. Шишка влучила Дибулю просто в ніс.

— Ввa-вай! — скрикнув Дибуль від болю і випустив зайця. Заєць кинувся у кущі і втік.

— Він там, він там, у дуплі! — верескнув Біль Каналія. Хоча в Каналії було лише одне око, проте це одне око, бачило більше за деякі чотири.

— Хто там, хто? — зойкнув Павук.

— Якийсь хлопчисько! — горлав Каналія. — Я його бачив. Якийсь жалюгідний нікчемний хлопчисько!

— Ну, зараз ми йому!.. На шматочки! На шматочки! — люто заревів Джон Дибуль, все ще плачучи від болю. — Павуче, лізь швидше на дерево.

Павук, обхопивши товстий стовбур своїми довгими чіпкими руками, подряпався вгору. Дибуль та Каналія його підсаджували. Веснянка зрозумів, що справи його кепські. Але він вирішив дорого продати своє життя. Схопивши горіхи й шишки, він почав щосили жбурляти ними в хуліганців. Шишки градом посипалися вниз, горіхи дзвінко розколювалися на лобах хуліганців, набиваючи їм величезні сині ґулі. Павук звалився з дерева. Дибуль та Каналія теж попадали на землю, закриваючи голови руками, ойкаючи і айкаючи. Та хоч як багато було горіхів і шишок у дуплі, незабаром вони скінчилися. До того ж Веснянка був лише маленький хлопчик, а хуліганці — здоровенні дядьки. І коли Веснянці вже нічим було оборонятися, Павук заліз-таки на дерево, схопив своєю кістлявою рукою Веснянку за карк і витяг з дупла.

— Диви, та це ж той самий хлопчисько, що втік од нас! — загорлав Біль Каналія.

— Це ж через нього ми заблудили і ледве вибралися з лісу, — заверещав Том Павук. — Треба його негайно зарізати! Як курча!

— Ні, — заревів Джон Дибуль, — цього мало. Це дуже благородно. Я найбільше постраждав через нього. Мій бідний ніс зазнав жорстокого удару. Дивіться, на що він перетворився — мій розкішний ніс, один із кращих носів Хуліганії! Чим я тепер хропітиму вночі? Що я тепер стромлятиму не у свої справи? Я боюсь, що не зможу навіть нюхати тютюну! Ні! Треба придумати цьому шелегейдикові таку кару, щоб він і на тому світі нас згадував. Ми кинемо його в печеру "Тридцять три лиха", і він сидітиме там, доки ми не вирішимо, як його покарати.

Слова Дибуля були зустрінуті схвальними вигуками. Хуліганці запхали Веснянку у великий мішок і кудись потягли.

Печера "Тридцять три лиха"

Нарешті Веснянка відчув, що його викидають з мішка. Він упав і покотився вниз по якихось мокрих кам’яних сходах.

Грюкнули дубові двері, й заскреготав залізний засув.

Веснянка був у величезній страшній печері. З високої стелі капала вода й розливалося холодне зеленкувате світло.

В цьому мертвому, примарному світлі рухалися по печері якісь дивовижні химерні постаті. Веснянка уважно роздивився й затремтів од жаху…

Недарма ця печера мала назву "Тридцять три лиха". Тут жили хвороби. Всі хвороби, які тільки є на світі. Ось хиткою ходою пройшла

мадам Скарлатина — гидка шолудива баба, з якої шкіра звисала клаптями. За нею йшла й тіпалася Лихоманка. Неподалік собачим гавкучим кашлем заходився Коклюш. Пані Ангіна з перев’язаним горлом прогулювалася під ручку з містером Грипом, який без кінця чхав. А онде три брати Тифи — Черевний, Висипний та Поворотний. Черевний Тиф весь час тримався за живіт. Висипний був увесь вкритий дрібним червоним висипом. А Поворотний то кудись ішов, то повертався назад.

У кутку всіма кольорами переливалася гидка компанія, що складалася з Жовтяниці, Краснухи, Синюхи, Чорної Віспи та Білої Гарячки. Спекотним вітром проносилася Вітрянка.

А хвороба Свинка виявилася справжнісінькою свинею і рохкала в кутку.

Одне слово, печера кишіла різними болячками. Веснянка боявся поворухнутися. Йому здавалося, що всі хвороби зараз кинуться на нього. А він, звичайно, як і всі хлопчики та дівчатка, дуже не любив хворіти і приймати ліки.

Та хвороби не звертали на Веснянку ніякої уваги. Вони просто не помітили його. В печері був такий неймовірний галас — кашель, стогін і виття, що, звичайно, важко було почути, як хуліганці кинули сюди Веснянку.

Веснянка почав обережно пробиратися до виходу. Він знав, що вийти не зможе, але там, нагорі, біля дверей, йому здавалося безпечніше.

Тихцем, поволі, переповзаючи зі східчика на східчик, Веснянка піднімався по холодних слизьких сходах. І ось він уже біля дверей. Веснянка спробував штовхнути їх плечем. Та де там! Товстелезні дубові двері були замкнуті ззовні на великий залізний засув. Навіть найсильніший чоловік, чемпіон з важкої атлетики, не зміг би висадити їх.

Розпач охопив Веснянку. От вскочив у халепу! І взагалі вийшла якась дурниця.

Пан Морок зацікавлений, щоб Веснянка швидше приніс йому чарівний плащ, а хуліганці, кращі друзі пана Морока, перешкоджають йому і хочуть навіть знищити Веснянку. Правда, хуліганці нічого не знають. Адже пан Морок залишився в Країні Сонячних Зайчиків, а таємницю свою, свої плани нікому не розкрив. Ніхто не може допомогти Веснянці, навіть сонячні зайчики — бо темні хмари затягли небо й закрили сонце. От лихо! Що робити?

І тут Веснянка раптом побачив, що хвороби помітили його. Кожна хвороба намагалася першою напасти на хлопчика. Штовхаючи одна одну, вони посунули вгору по сходах. Поперед усіх, оглушливо чхаючи і потираючи від нетерпіння руки, біг містер Грип. Веснянка зажмурився й затулив обличчя руками. Хлопчик уже відчув, як у нього підвищується температура і з’являється нежить. Зараз він захворіє!..

Та раптом зчинився страшенний гармидер, крик, лемент, і Веснянка відчув, що температура в нього знову стала нормальна, а нежить зник. Коли він розплющив очі, то побачив, що всі хвороби, галасуючи, котяться вниз по сходах, а біля нього сидять сонячні зайчики. Веснянка одразу зрозумів, чому хвороби так тікають. Адже всі вони страшенно бояться сонця, ну і, звичайно, сонячних зайчиків.

Веснянка одразу впізнав і дядечка Яся, і братика Льоля, й інших знайомих — усіх було близько десятка. Мало не плачучи від радості, Веснянка дякував зайчикам за порятунок.

Виявилось, що саме в цей час сонячні зайчики, б’ючись із хмаровиками-громовиками, прорвалися на землю і кинулись визволяти Веснянку. Вони знали, що Веснянка попав у біду. Їм розповіла про це білка Вивірка, яка в той час, коли хуліганці схопили хлопчика, сиділа неподалік на гілці і все бачила. І хоч їй було шкода своїх запасів, вона

раділа, що хуліганці дістали по заслузі, й щиро бажала врятувати Веснянку.

Сонячні зайчики з’явилися саме вчасно. Хвороби тепер були не страшні Веснянці.

Але як вийти з печери? Сонячні зайчики проникли сюди крізь вузеньку шпарку в дверях. Та Веснянка в цю шпарку ніяк не пролізе! Навіть палець годі просунути!

— О, не хвилюйся, — заспокоїв його братик Льоль. — Хуліганці самі тебе випустять. От побачиш!

Зненацька почулася пісня хуліганців:

Провчимо ми сьогодні

Веснянку!

Ох і матиме він

Прочуханку!

Він зазна страшенних мук, —

Я клянуся, Том Павук!

Він узна нелюдський біль, —

Я клянусь, Каналья Біль!

Матиме він сотню ґуль, —

Я клянуся, Джон Дибуль!

Любим бити ми дітей!

Бика-брика,

Боборика,

В носі смика,

Гей!

При цьому всі троє хуліганців, співаючи пісню, так оглушливо й противно реготали, що у Веснянки аж тенькало в животі.

Мабуть, вони таки вже придумали для Веснянки якусь цікаву кару.

Заскреготів засув, і двері розчинилися.

І враз пісня урвалася й веселі усмішки застигли на обличчях хуліганців потворними гримасами. Хуліганці спантеличено дивилися на сонячних зайчиків, що оточили Веснянку. Мабуть, вони зроду не бачили живих сонячних зайчиків, хоча, звичайно, багато чули про них. Вони вмить забули про Веснянку. І, замість того, щоб схопити його, кинулись ловити сонячних зайчиків. Дурні хуліганці не знали, що сонячного зайчика неможливо спіймати. Ти сам, якщо бажаєш, можеш спробувати й переконатися в цьому. Справді, хіба піймаєш промінь сонця!

Це була кумедна картина! Хуліганці з розмаху гепалися на землю, ляскали по ній руками, дриґали ногами, навіть зубами клацали, намагаючись вкусити зайчиків. Та сонячні зайчики вислизали в них з-під самісінького носа. Щоб подратувати хуліганців, сонячні зайчики

навмисне крутилися біля них, не відбігаючи далеко. І хуліганці оскаженіло хапали руками повітря.

Іншим разом Веснянка весело посміявся б, дивлячись на таку чудасію, але зараз він не став гаяти часу, хаміль-хаміль і — у двері.

Кінець "Відьминої мітли"

Веснянка біг щодуху, не розбираючи дороги. В нього було єдине бажання — якомога далі втекти від хуліганців. І лише опинившись у лісі, він став і оддихався.

У лісі панувала мертва тиша. Погоні не було чути. Мабуть, хуліганці навіть не помітили, в який бік побіг Веснянка. Небезпека минула. Але як тепер знайти дупло білки Вивірки? Коли надійде вечір, там чекатиме на нього місячний зайчик. А Веснянка навіть не знав, куди йти. Ти ж пам’ятаєш, що хуліганці тягли його до печери "Тридцять три лиха" в мішку. І запримітити дорогу хлопець аж ніяк не міг. Сонячні зайчики теж не мали змоги допомогти, бо сонце вже зайшло, почало сутеніти, наближалася ніч.

Веснянці стало дуже сумно й тоскно. Що ж це виходить? Від хуліганців він утік, пережив стільки небезпечних пригод… А тепер усе гине. Веснянка сів на пеньок і задумався.

І раптом хтось обережно торкнув його за плече.

Веснянка обернувся. Перед ним стояв сірий заєць — той самий заєць, якого він урятував від хуліганців. Веснянка лагідно усміхнувся йому.

Заєць кивнув головою і одхилив назад одне вухо, ніби запрошуючи Веснянку із собою.

— Чого тобі? — спитав Веснянка.

Та заєць не відповів. Це був звичайнісінький, зовсім не казковий заєць, і, як усі звичайні зайці, не вмів говорити. Він тільки настійливо кивав Веснянці.

Веснянка знизав плечима, позіхнув і пішов слідом за зайчиком. Що ж, краще вже йти кудись у товаристві цього симпатичного вуханя, ніж просто сидіти без діла.

Вони довго продиралися крізь густі колючі чагарі, перелазили через повалені бурею дерева, перестрибували звивисті лісові струмки.

І як же здивувався Веснянка, коли побачив нарешті, що вони підійшли до того самого столітнього дуба, в якому було дупло білки Вивірки. Вже зовсім стемніло, й на гілці сидів місячний зайчик.

— О, це ти, — радісно мовив він, побачивши Веснянку, — а я вже думав, що з тобою біда сталася. Хвилюватися почав.

Веснянка розповів братику Сяйвику про всі свої пригоди й додав:

— Якби не цей сірий зайчик, я б нізащо не знайшов сюди дороги.

— Так, сірі зайці — хороший народ, — сказав братик Сяйвик. — Вони завжди допомагають, коли треба. І взагалі вони справжні молодці й добрі душі. Спасибі тобі, брате! Спасибі тобі велике!

Сірий заєць засоромився і втік у кущі.

А Веснянка з братиком Сяйвиком рушили далі. І знову ліс, знову дерева, кущі, зарості…

Тобі вже, мабуть, набридло слухати, як Веснянка йде лісом… Та що ж поробиш? Веснянці самому набридло так довго йти. А втім, заспокойся.

Ось він уже підходить до величезної старої верби з кострубатим, зморшкуватим стовбуром, що купає свої патлаті старечі віти у чорній воді лісового озера. Високо, на самому вершечку верби, видно густу зелену шапку омели. Це й є "відьмина мітла", де заховано чарівний плащ пана Морока.

Місяць пробивається крізь вербове гілля й одкидає на воду чудернацькі мереживні тіні. Бурі кошлаті водорості ворушаться у воді і здаються бородою якогось химерного водяного страховиська. Поряд з вербою, немов велетенський кровопивця-павук, розчепірився великий, порослий мохом пень. Його трухлява серцевина світиться, — наче отой павук пильно дивиться в ніч єдиним банькатим оком. А ніч мовчить, причаїлась, чогось чекає…

Страшне місце!

Та Веснянка переборює страх і, обхопивши стовбур верби, починає дертися вгору. Що вище піднімається він, то важче стає йому лізти. Гілки хапають його за сорочку, за штанці, дряпають руки — не пускають до "Відьминої мітли". Не видно ні землі, ні неба — все затуляє густе листя. Веснянка навпомацки просувається в цій непроглядній темряві. Сили починають зраджувати. Але ось гущавина рідшає, знову блиснув місяць. Останнє зусилля — і Веснянка біля "відьминої мітли". В її зеленій шапці щось чорніє… Це плащ пана Морока. Веснянка одразу його впізнав. Він простяг руку, щоб узяти той плащ, та гілки омели раптом склепилися, переплелися і сховали його. Веснянка пробував розсунути гілля, та тільки подряпав собі руки. Він розгубився. От тобі й на! Що робити? І тут Веснянка згадав, що в кишені його штанців лежить ножик, який дістався йому у спадок від батька. Хоч половина леза в нього й відламана, але він гострий, мов бритва, — що хочеш переріже! Веснянка миттю дістав ножик з кишені, і — чик-чик! — гілки омели одна за одною полетіли вниз. Йому здалося, що вони навіть верещали й шипіли під ножем від безсилої люті.

Взявши плащ, Веснянка все одно різав, поки не зрізав геть-чисто всю омелу. "Відьминій мітлі" настав кінець. І стара верба одразу помолоділа, виструнчилася, струснула вітами й зашелестіла, зашептала листям, дякуючи. А коли Веснянка спускався на землю, йому здалося, ніби верба допомагає йому, обережно підтримує вітами, щоб він не зірвався й не впав.

Опинившись на землі, Веснянка кинувся шукати місячного зайчика. Але той пропав, як булька на воді. Веснянка добре пам’ятав, що, коли він поліз на дерево, братик Сяйвик сидів біля пня. А зараз там його й сліду і не було.

Хлопець глянув на небо і все зрозумів. Місяць зайшов на хмару. По верхівках дерев з розбійницьким свистом промчав рвучкий вітрюга — перший провісник громовиці. І за хвилину по листі вже залопотіли дощові краплини. Веснянка зіщулився — одна крапля попала йому за комір.

Але хто ж буде мокнути під дощем, якщо в руках у нього плащ? І Веснянка, звичайно, накинув плащ собі на плечі. Та коли він змахнув плащем, аби щільніше загорнутися, то раптом відчув, що злетів у повітря. Легко, немов птах, він злинув над лісом, черкнувши ногами об верхівку старої верби. Потім знявся ще вище, пролетів крізь дощові хмари й, опинившись у ясному зоряному небі, помчав уперед.

Веснянка переживав якесь дивне знайоме почуття, ніби він спить і летить уві сні. Адже так часто буває — сниться, що ти летиш: трохи сіпнешся всім тілом угору — і вже одірвався від землі, і знявся в повітря, і летиш, і тіло легке, невагоме, слухається кожного руху… Я певен, мій друже, що ти не раз літав отак уві сні й добре знаєш це незвичайне відчуття.

Не дивуйся, що, одягнувши плащ пана Морока, Веснянка раптом полетів, як уві сні. Адже це був не звичайний плащ, а чарівний.

Не встиг Веснянка опам’ятатися, як уже стояв у знайомому місці, серед гір, перед мальовничим озером. І знову, тільки-но він зазирнув у озеро і його обличчя підбилося у воді, озеро вмить застигло, зіщулилось, стало сторч і перетворилося на чарівне дзеркало. Та зараз це вже аніскілечки не здивувало Веснянку.

Він дуже зрадів, що так просто й легко повернувся назад. Недовго думаючи, Веснянка ступнув крок у чарівне дзеркало. І раптом — трах! — іскри посипалися в нього з очей, а на лобі вискочила здоровецька фіолетова ґуля. Веснянка з усього розмаху луснувся лобом об дзеркало. От тобі маєш!

Веснянка помацав ґулю, потім дзеркало — поверхня його була тверда й непроникна. Чарівне дзеркало не пускало Веснянку в Країну Сонячних Зайчиків. Але чому? Хлопець ніяк не міг збагнути. Скільки він не торкався рукою дзеркала, кожного разу рука наштовхувалась на тверде товсте скло… Веснянка розгублено глянув на своє віддзеркалення, немов питаючи в нього поради.

Веснянчине обличчя одбивалося в чарівному дзеркалі, як у звичайному люстерку. Але плащ… Мокрий, слизький і пухирчастий, мов жаб’яча шкіра, він огидно ворушився на Веснянці, парував — наче дихав…

І раптом Веснянка збагнув — таж він забув зняти оцей огидний плащ пана Морока!

Веснянка миттю стяг із себе плащ, згорнув його і взяв під пахву. І коли доторкнувся до дзеркала, рука одразу провалилася в порожнечу. Тоді Веснянка тихенько, боком, простягнувши вперед руку й пригнувши голову, посунувся у дзеркало.

Та він даремно боявся. Знятий плащ був звичайнісінькою ганчір’яною шматою. Чарівним він ставав лише тоді, коли його одягали.

Тепер шлях був вільний.

Веснянка ввійшов у Країну Сонячних Зайчиків.

Надзвичайні події в Палаці Чарівних Казок

На порозі жасминової хатки Веснянку вже з нетерпінням чекали дядечко Ясь, тітонька Тася та їхні сонячні зайченята. Якби ти знав, яким щасливим почував себе Веснянка, що знову бачить їх! Він хотів був кинутися їм в обійми, але вчасно згадав, що з цього нічого не вийде: хіба можна обняти зайчиків, зроблених із сонячних промінців! Довелося просто обмежитися привітаннями.

Зайшовши в хатку, Веснянка поклав плащ у кутку, там, де висіла його курточка, і тут же забув про нього. По-перше, тому, що в присутності сонячних зайчиків взагалі вмить забувалося все неприємне й тривожне — така вже була особливість цих дивних казкових створінь! А по-друге, тому, що тітонька Тася запросила його до столу, де лежала ціла гора найрізноманітніших квітів, які так привабливо й смачно пахли. У голодного Веснянки навіть голова запаморочилася від цих пахощів.

Та хлопцеві не вдалося натішитися ними. У всіх на очах плащ, який лежав у кутку, раптом заворушився, почав підніматися, і за хвилину в жасминовому будиночку, впираючись головою у стелю, стояв пан Морок.

— Ха-ха-ха! — лунко, ніби з глибокої криниці, загув його жахливий сміх. — Ну, тепер держіться! Настав кінець нашій нещасній Країні Сонячних Зайчиків! — І з цими словами пан Морок спокійно, не кваплячись, вийшов із жасминової хатинки.

Веснянка закам’янів від несподіванки. Та й сонячні зайчики, хоч і знали, що пан Морок повинен з’явитися, аж спершу розгубилися. Коли вони вибігли з хатки, то побачили, що пан Морок крокує до Палацу Чарівних Казок. Його темна постать різко й незвично виділялася на тлі

квітучої сонячної країни. І там, куди лягала його чорна тінь, враз в’яли і гинули квіти. Правда, коли він проходив далі, вони знову оживали й розквітали, та все одно на це страшно було дивитись…

Жителі Палацу Чарівних Казок, нічого не підозрюючи, робили свої справи. Все було тихо і мирно.

І раптом почали робитися незвичайні речі. Аладдін, який щойно старанно чистив зубним порошком свою чарівну лампу, несподівано плюнув на неї, кинув на підлогу й почав топтати ногами, вигукуючи: "Старе барахло! Куплю краще електричний ліхтарик!"

Старик Хоттабич нашвидкуруч змайстрував із підтяжок та рогача величезну рогатку і, сховавшись під столом, почав стріляти звідтіль у старих добрих фей, що гаптували диванні подушечки. Ще й примовляв після кожного пострілу: "Бац! І нєт старушки!.. Бац! І нєт старушки!.."

Буратіно підійшов до Іллі Муромця і щосили вдарив його золотим ключиком по лобі. А Ілля Муромець, який міг одним пальцем стерти Буратіно на порох, раптом заплакав і, розвозячи сльози по бородатому обличчі, тоненьким голосом заскиглив: "Чого ти б’єшся? От я скажу мамі!" — зовсім як маленький хлопчик, котрого ображають.

Баба з "Казки про рибалку та рибку", перекинувши своє розбите корито, почала ганятися за Котом у Чоботях, намагаючись наступити йому на хвіст. Причому вона пустотливо реготала і скрикувала: "Ой, як гарно! Ой, як весело! Ой, як гарно! Ой, як весело!"

А старий рибалка з тої ж казки занурив голову в акваріум, пускав бульки і намагався ротом піймати золоту рибку, яка не знала, куди тікати.

Барон Мюнхаузен пхнув капітана Врунгеля в озеро, і той заверещав не своїм голосом: "Рятуйте! Я не вмію плавати! Тону-у! Потопаю! Ой!" — хоча стояв на мілкому, по коліна у воді.

Загалом зчинився неймовірний гармидер. Ти сам уже, певно, здогадався, що це були каверзи пана Морока. Він хотів посіяти паніку в Палаці Чарівних Казок. І невідомо, що б іще сталося, якби вчасно не наспіли сонячні зайчики. Тільки-но сонячні зайчики з’явилися в палаці, всі неподобства, викликані паном Мороком, одразу припинилися. Бо ж відомо, що в присутності сонячних зайчиків забувається все погане, зле й вороже.

Аладдін у відчаї схопився за голову і негайно почав лагодити свою поламану чарівну лампу. Старик Хоттабич на колінах просив пробачення в старих добрих фей за свої хлопчачі витівки. Буратіно зі сльозами на очах вибачався перед Іллею Муромцем. Баба ледь не згоріла від сорому, згадавши свою легковажну біганину за Котом у Чоботях і свої пустотливі вигуки. Старий рибалка мало не захлинувся в акваріумі від ніяковості. А Барон Мюнхаузен розчулено шморгав носом, допомагаючи капітану Врунгелю викручувати мокрі штани.

І всі дуже захвилювалися, коли довідались, що в Країну Сонячних Зайчиків перебрався пан Морок.

У Палаці Чарівних Казок негайно було оголошено воєнний стан. Казкові діти тимчасово евакуювались у Вежу Сміху. Немічні, старі чарівниці теж. Усі інші приготувалися до бою.

Тим часом пан Морок уже пробрався в підземелля. Там, у темряві, він почував себе як дома! Під похмурим склепінням підземелля раз у раз чувся його голос: "Здоров, чортяко!.. Привіт, відьмахо!.. Моє поважаннячко, дорогенькі людоїди!.." Він вітав в’язнів: чортів, людоїдів, відьом — і випускав їх із темниці. З дикими криками весь цей диявольський рід виривався на волю і шаленів, радіючи визволенню.

Втекти з Країни Сонячних Зайчиків вони не могли доти, поки не буде розбите чарівне дзеркало. Тому вони тут же на місці почали виробляти різне казна-що. Вони обертали прекрасні запашні троянди на бридких мокрих жаб; березку, дикий виноград та інші виткі рослини — на жахливих зміїв, а рожі й соняшники — на огидних страшних крокодилів.

І незабаром уся країна просто кишіла різним гаддям.

Мало того — людоїди, чорти та відьми кинулися в Долину Щасливих Сновидінь і почали топтати й знищувати щасливі сни. І дітям в усьому світі стало раптом снитися щось жахливе й незрозуміле. Діти прокидалися й плакали від страху.

Треба було негайно припинити ці неподобства. І всі мешканці Палацу Чарівних Казок кинулися в бій. Але як їм важко було боротися з тими злими силами! Бо коли раніше, в казках, можна було спокійнісінько драконам та Зміям Гориничам рубати голови, людоїдів скидати в провалля, злих царів по самі вуха заганяти в землю, то тут ні в якому разі цього не можна було робити. Тому що всі ці чорти, відьми, людоїди, дракони, злі чаклуни та чаклунки були єдиними, так би мовити, музейними екземплярами, спеціально залишеними для казок. Якщо їх знищити — діти всього світу назавжди були б позбавлені можливості бачити їх у казках. А може, і взагалі зникли б усі казки, бо ж у кожній казці є якесь зло, з котрим бореться добрий герой. Отже, вбивати і знищувати злу силу категорично заборонялося.

Дозволялося тільки ловити, зв’язувати і кидати назад у підземелля.

Ох, і нелегка ж то була робота! Вона вимагала розуму, терпіння, неабиякої спритності і справжнього казкового таланту.

Усі казкові герої розділилися на загони: Котигорошко командував загоном, що боровся проти семиголових драконів та зміїв; наймит Балда керував боротьбою з чортами; Кіт у Чоботях вів наступ на людоїдів;

Старик Хоттабич та Аладдін боролися проти лихих східних джинів; Іванко-дурник повів війська на Бабу Ягу, злу Варвару та інших лихих жінок…

Почався жорстокий бій. Пішли в хід чарівні палички, чарівні лампи, чарівні персні, чарівні сопілки, зачаровані мечі — весь казковий арсенал. Сухопутні війська підтримувала з повітря авіація (килими-само-льоти, жар-птиці, горбоконики), яка до того ж іще й вела боротьбу з авіацією ворога, що була представлена відьмацькими мітлами, баби-ягинськими ступами та крилатими драконами. Бій точився на суші, на воді й у повітрі.

Але, звичайно, без допомоги сонячних зайчиків навряд чи перемогли б казкові герої всю цю погань.

Сонячні зайчики засліплювали драконів та зміїв, і лише завдяки цьому Котигорошко зі своїм військом скрутив їх в баранячий ріг і кинув знову до в’язниці.

Вони допомагали Аладдіну та Старику Хоттабичу заганяти східних джинів у пляшки з-під нарзану, лимонаду та кефіру.

Сонячні зайчики підказали Іванкові-дурнику, як ліпше впоратися з Бабою Ягою — запхнути її в ступу і прикрити зверху кришкою.

Загалом усюди і завжди сонячні зайчики допомагали у найвирішальніший момент.

У самому розпалі бою Веснянка, який, зрозуміло, взяти участі в боротьбі не міг, раптом згадав про пана Морока і захвилювався. Куди подівся цей лиходій? Чи пощастило йому звільнити Троля? І чому всі забули про нього, найголовнішого ворога?

Та кругом була така катавасія, що годі було й думати нагадати комусь про це. І Веснянка вирішив сам усе розвідати. Обережно,

ховаючись за кущі, щоб ненароком не наскочити на якогось злого чаклуна і не бути перетвореним на пацюка, жабу чи крокодила, Веснянка почав пробиратися до входу в підземелля.

Спустившись униз, він став і прислухався. Звідкись здалеку, з глибини довжелезного темного коридору, лунали чиїсь одчайдушні страшні крики та прокльони.

Веснянка не наважився йти далі. Він стільки вже натерпівся од пана Морока, що йому зовсім не хотілося знову зустрічатися з ним у цьому жахливому підземеллі. Так нічого й не взнавши, хлопець піднявся нагору. Бій уже закінчився. По країні мирно походжали добрі чарівники з чарівними паличками в руках і чаклували — жаб, зміїв та крокодилів знову перетворювали на троянди, березки, соняшники і таке інше. До входу в підземелля йшов Котигорошко, несучи під пахвою останнього дракона, зв’язаного, безпомічного і жалюгідного.

— Дядю Котигорошко, — кинувся до нього Веснянка, — там, у підземеллі, пан Морок. Ви всі про нього зовсім забули. Він там кричить і страшенно лається. Мабуть, уже випустив Троля. Ой, що буде!

— Чого хвилюєшся? — усміхнувся Котигорошко. — Сонячні зайчики, брате, не такі, щоб забути найголовніше. Ану ходімо глянемо!

— Що ви?!

— Не бійся, синку! От побачиш, нічого страшного вже нема.

Веснянка несміливо глянув на Котигорошка. Але той мав такий молодецький вигляд, що боятися іти з ним будь-куди було б просто смішно.

І Веснянка одважився.

По дорозі Котигорошко кинув зв’язаного дракона у камеру, замкнув її на великий висячий замок (ясна річ, то був чарівний замок, який жодна зла сила відчинити не могла!), і вони пішли довгим підземним коридором. Дорогу їм освітлювали світлячки, що сиділи рядочками на стелі коридору, — ну точнісінько тобі електричні лампочки.

З півтемряви, крізь ґрати камер, позирали страшні морди відьом, чортів та людоїдів. Вони блискали очима, люто гарчали і гризли зубами ґрати. Здавалося, от-от знову вирвуться на волю. Та це тільки здавалося. Ґрати на камерах були чарівні, й чорти та відьми могли тільки мріяти звідти вирватися.

В одній з камер на полицях, як у крамниці, стояли пляшки. То були пляшки з лютими східними джинами. На кожній пляшці була наклеєна етикетка, де писалося, як звуть цього джина, з якої він казки і які капості вміє робити. Це для того, щоб сонячним зайчикам легше було потім вибирати, коли вони носитимуть джинів у казки. Крізь скло пляшок було видно, як там корчилися та скаженіли джини.

В іншій камері на підлозі стояла велика ступа, прикрита кришкою. Ступа весь час підстрибувала, ніби танцювала якийсь танець. У ступі сиділа Баба Яга, нікому тепер не страшна, дурна і сварлива бабушенція.

У третій камері відбувалися зовсім незвичайні речі. Коли Котигорошко з Веснянкою підійшли до неї, там гасав велетенський дикий кабан, намагаючись своїми могутніми іклами розбити товсті ґрати. Потім у них на очах кабан раптом обернувся на маленьку мишку, що хотіла прошмигнути між ґратами.

Але тієї ж миті ґрати перетворилися на густу сталеву сітку. Тоді мишка негайно обернулася на комара, та замість сітки вже було міцне товсте скло, і комар безсило задзижчав, б’ючись об нього. І так без кінця. Ні, про визволення злим героям казок годі було й думати!

Та де ж таки пан Морок? Веснянка з Котигорошком уже пройшли майже все підземелля, а про нього ні слуху ні духу.

І раптом у найдальшому кутку коридору залунав громовий голос, який вигукував неймовірні прокльони й таку брутальну лайку, що Веснянка мимохіть почервонів і затулив вуха. То був голос пана Морока.

Але що трапилося? Чому він так лається?

— Дивись! Дивись! — скрикнув Котигорошко. — Я ж тобі казав!

Веснянка глянув туди, куди показував Котигорошко. В крайній камері за товстими ґратами сидів на підлозі Троль і гірко плакав, витираючи сльози своєю цапиною бородою. А перед камерою стояла якась дивовижна споруда, що нагадувала великий самовар. Веснянка пильно придивлявся, силкуючись побачити пана Морока, голос якого щойно чув. Проте марно.

— Я не бачу його, — нарешті признався розгублений Веснянка.

— І ніколи не побачиш, — сказав Котигорошко. — І взагалі ніхто його тепер ніколи більше не побачить. Він там, у пастці.

Так, це була правда. Хитрий і підступний пан Морок, який вселяв жах у серця всіх і який міг перехитрити й обдурити кого завгодно, попався, як дурне мишеня, в пастку, спеціально побудовану для нього сонячними зайчиками. Пастка ця була заплутаним лабіринтом, звідки неможливо вийти.

Всі ходи лабіринту зроблені з чарівних дзеркал. У лабіринт було пущено всього лише один-єдиний промінчик сонця, але, відбиваючись від дзеркал, він так яскраво освітлював увесь лабіринт, що якби заглянути туди, то можна було б осліпнути.

Жодної темної щілинки, жодної щонайменшої шпарочки, крізь яку міг би проникнути пан Морок, не було в лабіринті.

Пан Морок був приречений вічно кружляти в цьому морі світла, не знаходячи виходу.

Світ звільнився від свого найстрашнішого, найвсесильнішого і найневловимішого ворога.

Важко описати радість, з якою зустріли цю звістку в Країні Сонячних Зайчиків.

У Палаці Чарівних Казок влаштували такий бенкет, якого ще в жодній казці не було. Вино лилося… А втім, ні, пробач, я помилився. Ніякого вина не було. Воно було зовсім не потрібне… І без нього було весело. Замість вина рікою лився сміх. Казкові герої піднімали келихи, повні радісного, щасливого, іскристого сміху. Закушували усмішками і веселими жартами. А танцювали як! Лишенько, як танцювали! Навіть найстарезніші, немічні чарівниці, кинувши своє вишивання, пішли навприсядки, звискуючи і молодецьки вигукуючи: "Дам лиха закаблукам! Закаблукам лиха дам!"

Палац аж хитався від гопака, від метелиці, від камаринської, від лезгинки, мазурки, краков’яка… Ех, та хіба можна перелічити танці, що танцювали того вечора на бенкеті в Палаці Чарівних Казок!.. Просто немає в світі такого танцю, якого б не танцювали.

А Старик Хоттабич, якому, як відомо, була не одна сотня років, утинав такі колінця, що кінець кінцем, підстрибнувши, зачепився штаньми за люстру. Довелося викликати пожежну команду…

Бенкетували цілу ніч, аж до світання, тобто аж поки сонячним зайчикам треба було поспішати на землю робити свої добрі справи.

Що було потім

Отже, остання лиха чарівна сила на землі щезла. Начальника Канцелярії Нічних Кошмарів, страшного й жорстокого пана Морока, було навіки ув’язнено в підземеллі Палацу Чарівних Казок. І кошмари, якими він керував, залишившись без свого начальника, стали безпомічні й тихо, безслідно зникли.

Ех, як зразу світліше, веселіше й краще стало жити на землі! Куди тільки поділися невдоволені, похмурі обличчя! Всі ходили усміхнені, щасливі. Злих, недобрих людей ніби ніколи й не було. Адже це кошмари навівали їм погані думки…

Навіть хуліганці, оті одчайдушні бандити й убивці, позбавлені підтримки кошмарів, зробилися безсилі. Адже хуліганці нападали тільки на тих, хто їх боявся. А страх цей вселяли в людей кошмари.

І коли руді ластовини, які, звичайно, більше за всіх страждали від хуліганців, раптом перестали їх боятися, хуліганці самі зробилися жалюгідними, нікчемними боягузами. Ластовини легко перемогли їх і вигнали зі своєї країни.

Ластовинія знову стала вільною і незалежною.

За прикладом Ластовинії, всі інші країни, поневолені Хуліганією (а таких країн було чимало), теж почали звільнятися від гніту. І незабаром влада хуліганців, які загарбали мало не півсвіту, всюди була повалена.

Справедлива кара впала на голови мешканців печери "Тридцять три лиха". Сонячні зайчики зруйнували печеру й спалили всі хвороби до одної. Правда, ці диявольські створіння встигли, на жаль, рознести заразу по всій землі. Але до діла взялися людські лікарі й успішно з нею борються. Сонячні зайчики активно їм допомагають. І немає сумніву, що в майбутньому з хворобами буде назавжди покінчено.

Довго думали сонячні зайчики, що робити з Королівством Глупої Ночі. Без пана Морока королівство як темна сила нічого не було варте. Його можна було ліквідувати за одну мить. Але тоді б ніч назавжди зникла, лишився б один суцільний день. Ранок і вечір теж, звичайно, зникли б. А це примушувало задуматися. Чи варто так робити?

По-перше, люди дуже звикли до ночі. Вони звикли вночі спати й бачити щасливі сни. Спати вдень — це зовсім не те…

По-друге, вночі буває дуже гарно. Нащо, наприклад, позбавляти людей радості гуляти місячної ночі десь на березі моря і дивитися, як бігають на воді по місячній доріжці місячні зайчики…

До речі, місячним зайчикам теж довелося б назавжди зникнути. Адже вони бувають лише вночі.

А тихі літні вечори, коли червоне, стомлене сонце поволі котиться за обрій, щедрим золотом заливаючи все навкруг?!

А ранній травневий ранок, коли вперше молоде проміння, купаючись в іскристій росі, пробуджує природу і наповнює пташиним щебетом квітучі сади?!

Ні, шкода всього цього!

Та й самі сонячні зайчики мусили б весь час тоді бути на землі. Отже, сама Країна Сонячних Зайчиків стала б непотрібна. Довелося б її ліквідувати. А що тоді робити з Долиною Щасливих Сновидінь, із Палацом Чарівних Казок? Виникало безліч складних, ба навіть просто нерозв’язних питань.

І сонячні зайчики після довгого багатоденного обговорення на Великій Сонячній Раді вирішили: Королеву Глупої Ночі ліквідувати, а саму ніч поки що залишити. Так і зробили.

Але в деяких місцях землі, наприклад на Півночі, все-таки виділили дослідні ділянки й організували там так звані "білі ночі", тобто такі ночі, коли видно як удень. Якщо досліди будуть вдалими, можливо, в майбутньому ніч ліквідують зовсім. Та поки що про це говорити рано. Поживемо — побачимо.

Грізне плем’я хмаровиків-громовиків сонячні зайчики теж пощадили. По-перше, тому, що діяли ті не з власної полі, а під впливом пана Морока і кошмарів. По-друге, не таке вже воно, чесно кажучи, й грізне — гримить, блискає, і лиха великого не робить. Навіть навпаки — користь приносить, землю дощем поливає, від чого всі рослини краще, буйніше ростуть. А від царя Грома та від цариці Блискавиці люди легко захищаються за допомогою громовідводів. До того ж сонячні зайчики завжди перемагають хмаровиків-громовиків, і люди люблять дивитися, коли сонячні зайчики на честь своєї перемоги влаштовують райдугу. Це ж дуже красиво!

Ну, а Веснянка? Що сталося з ним?

О, не хвилюйся! З ним усе гаразд.

Погостювавши в Країні Сонячних Зайчиків, досхочу надивившись у Палаці Чарівних Казок різних цікавих казкових вистав та насміявшись у Вежі Сміху, Веснянка повернувся нарешті до своєї рідної Ластовинії, тепер вільної, незалежної і щасливої.

Та це ще не все.

Звичайно казки закінчуються тим, що герой одружується з принцесою, сам стає принцом, королем чи просто багатою людиною, живе в розкошах і нічого не робить. Та ба!

Якби ти знав, як це нудно й нецікаво — бути королем (навіть добрим і хорошим), жити в розкошах і нічого не робити.

Недарма казки закінчуються на цьому, бо далі розповідати нічого — сама тобі нудьга та нісенітниця.

Ні, Веснянка не став багатою людиною, а тим паче королем чи там принцом.

І не одружився, звичайно, — де ти бачив, щоб люди одружувалися в дев’ять років!

Він повернувся до діда Маноцівника в колонію "Притулок маленьких друзів".

Після визволення країни від хуліганців усі батьки, звичайно, забрали своїх дітей і колонія обезлюдніла. Та дід Маноцівник не покинув її. Старий дресирувальник вийшов на пенсію і назавжди залишився жити в колонії. Дві старенькі няні теж.

І коли Веснянка повернувся, він приєднався до них і почали вони жити вчотирьох. Порадившись, вони вирішили перетворити колонію на будинок праці і відпочинку для дітей. Вони побудували в себе Палац Чарівних Казок (майже такий, як у Країні Сонячних Зайчиків). Тут і прекрасна бібліотека, де зібрані всі казки світу, і кінозал, в якому демонструються казкові фільми, і самодіяльний театр, і відеосалон з кольоровими стереотелевізорами… І Вежу Сміху побудували з кімнатами кривих дзеркал. І Містечко Розваг з веселими каруселями, гойдалками та ігровими атракціонами. Отже нудьгувати тут було просто неможливо. Але весь час тільки розважатися теж нецікаво.

Тому й назвали вони свій будинок не лише будинком відпочинку, а й праці. Сюди приїздять під час канікул діти з усієї Ластовинії та й з інших казкових країн. Тут вони відпочивають, граються, а також працюють. У колонії багато майстерень.

І кожен робить те, що йому до вподоби: хто столярує, хто різні машини конструює, хто на шевця вчиться, хто на слюсаря…

А от Веснянка твердо вирішив, що, коли виросте, стане садівником. Його заповітна мрія — зробити так, щоб у його рідній країні було стільки ж квітів, скільки він бачив там, за чарівним дзеркалом, щоб його країна стала такою ж квітучою й казково прекрасною, як і Країна Сонячних Зайчиків.

І ти знаєш, — здається, Веснянчина мрія здійсниться. Тому що…

Послухай-но краще, що каже дід Маноцівник, його вчитель:

— У цього хлопчинки просто-таки талант. Я не бачив, щоб у кого-небудь так добре приймалися саджанці, так швидко росли, так буйно розцвітали. Він, певно, знає якийсь секрет…

Та дідові, звичайно, невтямки, що у Веснянки є невидимі людському окові помічники.

Коли Веснянка працює в саду, обкопує дерева, прищеплює їх, круг нього весь час миготять сонячні відблиски. Здається, ніби то звичайнісінькі плямки світла, а насправді — то живі сонячні зайчики.

Так, так, давні друзі не забувають Веснянку і допомагають йому весь час — і коли він працює, і коли вчиться, і коли весело грається на дозвіллі…

Та й не тільки Веснянці, а всім-всім добрим людям допомагають сонячні зайчики. Там, де вільний, щасливий труд, де радість і сміх, там завжди є сонячні зайчики. Бо ж вони існують тільки для того, щоб робити життя людей світлим і щасливим.

Може, ти скажеш, що не помічаєш їх?!

О, так то ти, мабуть, забув, що вони дуже скромні.

А все-таки придивись гарненько!

Вони ховаються у твоїй веселій усмішці, у твоїх очах, радісних і щасливих.

І знай, що завжди, коли тобі гарно й весело, коли ти робиш чесну й хорошу справу, — сонячні зайчики поряд з тобою.

Незнайомка з Країни Сонячних Зайчиків

Розділ перший,

в якому ви знайомитеся з Васею, Валерою та їхніми друзями й родичами. А також з учителькою Катериною Степанівною. Валера придумує помсту

Вася Глечик мріяв стати героєм. Але про це не знала жодна жива душа. Не те що в їхньому четвертому "Б", а взагалі у світі.

Бо якби хтось дізнався, сміху було б на всю школу.

Ви ж погляньте тільки на Васю. Щуплявий, маленький. Шийка тоненька, вуха великі, відстовбурчені, ще й окуляри на носі. Ні, на героя Вася не схожий. Аж ніяк.

Валера Костенко, з яким Глечик сидів за однією партою, героєм стати не мріяв. Просто тому, що Валера героєм був. Височенький, стрункий, чорнявий, і в очах шмигляють швидкі бісики, які свідчать про те, що у Валериній голові весь час народжуються відчайдушні сміливі задуми — оббризкати водою дівчат, розбити у туалеті лампочку, закинути портфель товстуна Борі Бородянського на дерево абощо.

Навіть забіяка й хуліган Ігор Горенко, який лупцював усіх у четвертому "Б", до Валери не чіплявся ніколи. І ябеда Люська Бабенчук ніколи на Валеру не "капала". Бо Валера був, як то кажуть, молоток!

Вася дивився на Валеру із захопленням і щирою заздрістю. А Валера дивився на Васю поблажливо і трошечки зверхньо.

Так, як дивляться у школі всі герої на всіх негероїв.

Правда, від деяких Валериних подвигів Васю трошечки пересмикувало. Наприклад, коли Валера скинув вазон з другого поверху або коли швиргонув у калюжу новеньку кепочку Борі Бородянського.

Але негерої, як ви знаєте, завжди прощають героям їхні хиби. Ну про які хиби можна говорити, коли людина збирається летіти у космос до інших планет! На все життя.

Десь Валера вичитав, що на подорож до якоїсь іншої планети треба дуже багато часу. І тільки внуки, а то й правнуки космонавтів зможуть там приземлитися. Тому є нібито секретна вказівка брати в космос дітей.

Валера твердо вирішив стати одним із перших космонавтів шкільного віку. Вася був приголомшений цим рішенням друга. І, звичайно, теж почав мріяти про космічні польоти.

Дарма що він був слабосилий і хворобливий. Тренування, як відомо, творить чудеса. Цілий тиждень потай під усіх Вася піднімав електричну праску і, цокаючи зубами, обтирався холодним мокрим рушником.

Єдиною перешкодою на шляху до інших планет була, як кажуть дорослі, сімейна проблема.

Вася просто не уявляв собі, що робитимуть, як він полетить у космос, мама, тьотя і сестричка.

Вася дуже любив свою найріднішу у світі маму, і найніжнішу у світі тьотю Зі-ну і найдобрішу у світі сестричку Талочку. І вони його страшенно любили й дуже хвилювалися, коли він затримувався десь хоча б на годину. А що ж казати, як він затримається у космосі на все життя!

Особливо хвилювалася завжди тьотя Зіна.

— Васильочку! — щоразу кидалася вона до нього з таким зойком, наче він приходив не після школи, а після подорожі навколо світу.

Тьотя Зіна, молодша мамина сестра, була ще не заміжня, своїх дітей не мала і, може, тому ставилася до племінника з безмежною ніжністю. Вона вважала себе другою Васиною мамою і мала для цього певні підстави. У родинній історії зберігся такий знаменний епізод. Коли Вася тільки народився і тато приїхав забирати їх із лікарні, запальна тьотя Зіна, тоді сімнадцятирічна, схопила немовля на руки і понесла до машини. Молодий лікар-практикант, що саме нагодився, переплутав її з мамою (вони були дуже схожі) і ввічливо спитав: "Ну, як ви себе почуваєте, мамашо?" — "Чудово!" — пирснула тьотя Зіна… І відтоді по праву стала вважати Глечика своїм сином.

Ні, Вася просто не уявляв собі, що станеться, як він полетить у космос, з мамою, тьотею й сестричкою Талочкою.

Але Валері він цього не казав.

Валера завжди сміявся, коли Глечик згадував про маму, тьотю і сестричку. Сам Валера про своїх родичів не згадував ніколи, хоча вони теж хвилювалися, коли Валера десь затримувався. І мама, і тато, і дідусь із бабусею, і братик Андрійко. Вася не раз бачив це на власні очі. Бо вони з Валерою жили в одному будинку, ще й на одній площадці.

Про космічні подорожі вони говорили останнім часом щодня. І по дорозі в школу, і під час перерв, і навіть на уроках.

Валера вже знав, що Вася теж мріє летіти в космос, і не заперечував проти цього. Удвох мріяти було навіть цікавіше. Хоча Васі у тих мріях відводилася роль другорядна, допоміжна. Головним героєм був, як завжди, Валера. От і сьогодні на уроці математики…

— Шкода тільки, що в хокей у ракеті, мабуть, грати не можна буде, — бубонів Валера.

— Ага, — підтакував Вася.

— А то б я свою ключку взяв обов’язково.

— Ага.

— Вона ж у мене така замашна! Краща ключка з усіх ключок району, а то й області.

— Ага…

— Глечик і Костенко! Припиніть розмови! Ви заважаєте класові слухати новий матеріал.

— А футбольний м’яч я все-таки візьму. У футбол на будь-якій планеті можна пограти.

— І місця він багато не займе. Якщо спустити…

— Глечик і Костенко! Вийдіть із класу! Глечик хоч уроки вчить і двійок не має. А ти, Костенко, з двійок не вилазиш.

І розмовляєш на уроках! Не знаю, що ти собі думаєш. Перекажи дідусеві, щоб прийшов до школи. Я мушу з ним серйозно поговорити.

Ех, Катерино Степанівно, Катерино Степанівно! Що ви робите?

Це ж знову бідний Валера два дні ходитиме з опухлим червоним вухом. І за штани держатиметься…

Вихованням Валери займався дідусь Павло Харитонович. Тато був дуже зайнятий, мама теж. І виховання онука взяв на себе дідусь, який щойно вийшов на пенсію і цілими днями "забивав козла" у дворі на дитячому майданчику з такими ж, як і він, пенсіонерами.

Педагогічної освіти Павло Харитонович не мав і у делікатній справі виховання користувався старими дореволюційними методами, якими колись виховував його самого дід Гаврило, учасник першої світової війни.

Ех, Катерино Степанівно, Катерино Степанівно!

Ну причому тут двійки, як ідеться про космічну міжпланетну подорож!

На все життя!

Нічого вона не тямить у міжпланетних подорожах, та Катерина Степанівна! Звичайно, їй до тих подорожей байдуже. Бо вона вже стара — двадцять сім років. Ніхто її в космос уже не візьме. Тільки іншим життя псує.

— Ну, я їй зроблю! Я їй влаштую! — зціпивши зуби, процідив Валера, коли вони вийшли в коридор.

І враз в очах у Валери зашмигляли згадувані вже швидкі бісики, які свідчили, що у голові його народжується сміливий, відчайдушний задум.

— Слухай! А знаєш що?! — виставив Валера вперед нижню губу. — Давай підкладемо їй... їжака!

— Якого? — не зрозумів Глечик.

— Живого!

— А де ж його взяти?

— Упіймати! У лісі!.. Я влітку бачив. Як ми по гриби з татом ходили.

— Тю... І коли ж ти збираєшся його ловити?

— Сьогодні! Зразу після уроків. А чого відкладати?

— Сьогодні? — Вася непевно знизав плечима.

— Що — боїшся?

— Та ні... але...

— Мама, сестра, тьотя!

— Та ні... але...

— Ех ти! Вареник! А ще в космос летіти збираєшся!

— Чого ти! Я хіба сказав, що не хочу? Просто подумати спершу треба, зважити...

— А що там думати? Що зважувати? Піти й спіймати! От іще!

Коли Валерою оволодівала якась ідея, переконати його, відмовити було неможливо.

Розділ другий,

в якому ви разом із Глечиком і Валерою помандруєте до лісу. Сварка. Вася спершу йде, потім повертається. Черевик! Де Валера?

Вася й Валера жили у великому місті, на краю нового мікрорайону, який називався Лісовим масивом. І називався недарма. Бо вулиця, де жили Вася й Валера, впиралася прямо в ліс. Остання зупинка тролейбусного маршруту, який тут закінчувався, була під величезними трьохсотрічними дубами. Вона так і називалася — "Дуби".

І з вікон класу було видно ліс.

Іноді на підвіконня, коли в класі панувала тиша (писали контрольну абощо), сідала сойка або інша лісова пташка.

А білочки стрибали на спортмайданчику і спритно дряпалися вгору по шведській стінці, по жердині й канату, порушуючи дисципліну в класах.

Урок, з якого виставила Васю й Валеру Катерина Степанівна, був останній. І можна було одразу гайнути в ліс. Але в класі лишилися портфелі. Кидати їх напризволяще навіть відчайдушний Валера не наважився. Довелося чекати дзвінка.

Вислухавши ще раз сувору нотацію Катерини Степанівни і нагадування, щоб узавтра прийшов до школи Валерин дідусь, хлопці взяли свої ранці-портфелі й пішли начебто додому.

Але насправді, злодійкувато озирнувшися, вони звернули до лісу.

Скраю ліс навіть не був схожий на справжній ліс. Він більше нагадував міський парк. Заасфальтовані доріжки, лавки, диктові щити з яскравими плакатами: "Ліс — наше багатство!", "Бережи зеленого друга!", "Не розпалюйте вогнищ, не ламайте дерев!".

Настрій у Валери був бадьорий.

— Уявляєш, вона сідає на стілець… вона ж ніколи не дивиться, коли сідає… і раптом — ввавай!.. Ха-ха-ха!.. Уявляєш?! — аж захлинався Валера.

— Уявляю, — кивав Вася.

Він не зовсім поділяв захоплення друга, але показати це не наважувався.

Вони вже проминули оту паркову зону і заглибилися у справжній незайманий ліс. Ні доріжок, ні лавок, ні плакатів. Самі дерева й непролазні кущі.

Вася на всі боки крутив головою.

— Щось я ніде не бачу їжаків…

— А ти думав, як у мультфільмі, — зайшов у ліс, і з-за куща відразу їжак вичалапує. Пошукати треба.

— І довго шукати?

— Може, годину… може, три… а може, й до вечора.

Вася зітхнув.

Валера хихикнув.

— Що? Уже жижки трусяться?

— Просто я Талочці обіцяв у кіно сьогодні з нею сходити.

— Нічого-нічого. Почекає твоя Талочка. — Вася ще раз зітхнув.

А Валера знову хихикнув.

— Дивись краще під ноги. У лісі бувають так звані "вовчі ями". Щоб вовків ловити. Провалишся — рік сидітимеш, ніхто не знайде.

— Не вигадуй! Нема в цьому лісі вовків.

— Нема! Ха-ха-ха! От чудило! А пуделя Артемона хто з’їв?

— Якого Артемона?

— Ну Шляповатого, директора "Гастроному", що у сто п’ятнадцятій квартирі живе.

— Хто тобі сказав?

— Стас Дедюра з третього "А". Його батьки із Шляповатими дружать.

— Обманюєш!

— От! Цікаво мені тебе обманювати!

Вася недовірливо глянув на Валеру. Очі у Валери сміялися.

— Що? Уже в животі тенькає?.. До речі, той же Стас казав, що позавчора міліція ліс прочісувала. Втік з тюрми небезпечний злочинець. Але не знайшли. Десь сховався.

Вася озирнувся навколо.

У кущах щось шаруділо…

Потріскували сухі гілочки…

Моторошно все-таки в лісі, коли поруч немає дорослих.

Валера хихикнув.

Вася зрозумів, що Валера просто лякає його, але в животі все-таки тенькало.

Оте лякання було однією з постійних Валериних витівок, які Васі доводилося прощати йому.

І як Валера сам не боїться? Бадьоро крокує у хащі і — хоч би що…

— По-моєму, їжаки люблять узлісся. Я десь навіть читав. А ми вже хтозна-куди зайшли, — сказав Вася.

— Нічого ти не читав. Узлісся люблять не їжаки, а страхополохи. Такі, як ти.

— Ну, чого йти навмання? Давай краще посидимо, подивимося, почекаємо… Ти так гупаєш ногами, так шарудиш гіллям, що всі їжаки давно порозбігалися.

— Скажи краще, що ти згадав про маму, сестричку й тьотю.

— Я згадав про твого діда, який... — Вася багатозначно замовк.

Але Валера його натяк пропустив повз вуха.

— Ну, Глечик, ти й заєць! Ну й боягуз! — сказав він.

— Хай заєць! Хай боягуз! Але далі я не піду! — рішуче спинився Глечик.

Валера зміряв Васю презирливим поглядом:

— Ну й біжи додому! До тьоті, до мами й сестрички! Пігмей! Вареник! Редиска!

Цього вже Вася стерпіти не міг.

— Ах, я — редиска?! То й лови їжака сам!

Вони стояли на галявині біля великого трухлявого пня.

— І зловлю! Дуже ти мені потрібен!

— Ах, не потрібен? То й бувай на цьому здоровий! — Вася крутнувся й бадьорим кроком пішов назад.

Валера, видно, не чекав від Глечика такої рішучості і якусь мить мовчав. Тільки як Вася одійшов уже далеченько, гукнув йому вслід:

— Вареник! Слабак! Ти мені більше не друг!

Ті слова наче батогом шмагонули Глечика, й він побіг. На очі навернулися сльози. Ну чого, чого Валера сьогодні такий! Та чим далі

відбігав Глечик од галявини, тим повільніше біг, тим менше був певен, що робить правильно.

Нарешті він спинився, став, прислухався.

У лісі панувала тиша. І пташки чогось не співали, і дятел не стукотів носом по стовбуру. Навіть листя на деревах не шелестіло. Мертва, німотна тиша.

Не вперше сварився Вася з Валерою. Не вперше кидав Валера йому жорстокі слова: "Васю, ти мені більше не друг!" Але й мирився Валера завжди перший. Підійде, штурхоне Глечика в плече: "Ну, чого надувся, як сич? Теж мені! Ходімо, я щось придумав..." І веде Васю у найдальший куток і шепоче йому на вухо про нові свої вигадки. Глечик Валері був потрібний, просто необхідний. Бо ніхто з хлопців так віддано не дивився на Валеру, ніхто так уважно не слухав, ніхто так не захоплювався героїчними його вчинками. І ніхто не прощав йому стільки, як прощав Глечик...

От і зараз, стоячи один у мовчазному лісі і прислухаючись, чи не біжить за ним Валера, Вася вже не сердився на нього за несправедливі слова. І вже шкодував, що втік од нього, що лишив у лісі самого. Адже так справжні друзі не роблять!..

"І чого він такий? — сам собі говорив Глечик. — І боягуз я, і заєць, і редиска!.. А що — ні?.. Не редиска? Хіба не боюсь... Боюсь!.. Так чого ж тоді? Правду сказав Валера. А я ще й кинув його самого в лісі! Так хто ж я після цього?.."

Думаючи так, Вася не помічав, що вже йде назад. Ноги переступали наче самі собою. Повертався Вася досить довго. Невже він так далеко відбіг?

Але ось уже й галявина з великим трухлявим пнем. Валери на галявині не було.

Де ж він? Невже сам пішов далі?

— Агов! Валеро! — стиха гукнув Вася.

Голосно гукати, коли ти сам у лісі, якось не той… Не гукається.

— Ну, не балуйся! Виходь! Валеро! Де ти? Не ховайся! — Глечик оббіг усі кущі навколо галявини, зазирнув за кожне дерево.

І раптом Глечик завмер.

Серце його зупинилося.

У траві лежав черевик. Розірваний ущент. Наче його роздер зубами ведмідь або вовк.

То був Валерин черевик! У цьому Глечик не сумнівався жодної миті. Оно через увесь носок глибока крива подряпина. Вася добре пам’ятав ту подряпину, що з’явилася після того, як вони пограли у футбол консервною бляшанкою.

Вмить пригадав Валерині слова про "вовчі ями" і про вовків, що з’їли шляповатинського пуделя Артемона.

Це було так страшно, наче він побачив не черевик, а самого Валеру, розтерзаного вовками.

І тут…

На галявину без жодного звуку, нечутно, як мара… виїхав тролейбус — старий, облуплений, іржавий, з вибитими вікнами.

Вася завмер. У грудях похололо.

Тролейбус був порожній — жодного пасажира. А головне, там, де мав сидіти водій, теж не було нікого. Тролейбус зупинився. Іржаві двері із тихим скреготом розчинилися, і з тролейбуса вискочила чорна як сажа кицька з жовтими очима. За нею виповз чорний вуж і зник у траві. Кицька глянула на Васю, нявкнула і, припадаючи на передню лапу, пішла за дерева. Двері зачинилися, тролейбус рушив і за мить зник у лісі.

Вася навіть не встиг подумати, як же тролейбус міг проїхати через хащі і як він узагалі їхав лісом без дротів, коли раптом за деревами почулися голоси.

Не тямлячи себе від страху, Вася кинувся у кущі.

Розділ третій,

в якому Вася знайомиться із загадковими іноземцями

Спершу він їх почув, а вже потім побачив. Голоси були різкі й роздратовані.

— Тільки ж глядіть — обережно! Бо я вас знаю — одразу почнете свої витівки з вогнем і все зіпсуєте, — говорив тонкий жіночий голос.

— А ви мені не вказуйте! Я й сам знаю, як треба діяти. Сам! Ху! — заперечив густий чоловічий бас.

— От я скажу, скажу шефові, що ви порушуєте інструкцію!

— Та цитьте вже! Цитьте! Просто неможливо працювати. Ху!

На галявину вийшли двоє — чоловік і жінка. Він у лискучому чорному костюмі, вона у квітчастому платті. Він рудий, рум’яний, з червоним носом; вона чорнява, худорлява, з носом довгим і трішечки гачкуватим. Звичайнісінькі собі громадяни. Ну, може, не дуже симпатичні. Бо роздратовані. Чоловік тримав у руці складену вчетверо карту. Водив по ній пальцем і казав:

— Та-ак!.. Згідно з агентурними даними вона мусить бути десь тут, у квадраті Б-7.

Жінка повела носом, втягнула повітря і застережно підняла вгору вказівний палець:

— Тсс!.. Чую людський дух!.. Одну хвилинку. — І, принюхуючись, пішла прямо до куща, за яким ховався Вася Глечик.

Вася завмер.

Жінка розсунула гілки і наче проштрикнула Васю колючими, сіро-зеленими, з чорними крапками зіниць очима.

— О! Ти хто?

— Ва-Ва-Вася, — пролепетав Глечик.

— А-а, правильно! — сказала вона, наче впізнала його. Обернулася на чоловіка і щось прошепотіла йому на вухо.

— Так. Правильно! Згоден! — кивнув той.

— А… ви хто… пробачте? — наважився спитати Глечик.

— Ми? — перепитала жінка й посміхнулася до чоловіка.

— Ху! — хукнув той убік, і — чи то Васі здалося, чи й справді — листя там, куди хукнув чоловік, вмить зів’яло й скрутилося.

— Ми, Васю, іноземці, — знов усміхнулася жінка.

— Туристи! — кивнув чоловік.

"Шпигуни!" — похолов Вася і, переборюючи дріж у голосі, спитав:

— А… з якої країни?

Чоловік і жінка перезирнулися, чоловік хукнув і сказав:

— З… з Ландії.

— Є така квітуча країна — Ландія, — пояснила жінка. — Не знаєш?

— Не знаю, — признався Вася. — Шотландію… Голландію… Гренландію знаю, а просто Ландію — ні.

— Бо ще малий. Географії по-справжньому не вчив. Ху! — знову хукнув чоловік.

— Дуже гарна країна, — сказала жінка. — Все в ній є. Буквально все. І все іноземне, імпортне. Як виростеш, приїжджай.

"Що робити? — гарячково думав Глечик. — Як же їх затримати? Як гукнути міліціонера? Де ж це Валера? Куди він подівся? Що з ним сталося? Він би зразу щось придумав. А я… Який же я справді вареник! Редиска!.. Ну що робити?"

Чоловік і жінка раптом замовкли, прислухалися. Чоловік навіть долоню до вуха приставив. І, наче прочитавши Васині думки, суворо глянув на нього і сказав:

— Сиди тихо! Нікуди звідси не рипайся. Якщо не хочеш неприємностей. Ху!

— У нас руки довгі! — погрозливо підняла палець жінка. — Підеш тоді, як почуєш пронизливий свист. Зрозумів?

Глечику нічого не залишалось, як тільки кивнути.

А підозрілі іноземці швидко пішли у хащі. Жінка йдучи припадала на праву ногу.

Дивлячись на неї, Вася чогось згадав Люську Бабенчук. Тижнів зо два тому її поклали в лікарню: щось у неї трапилося з ногою. Катерина Степанівна вже кілька разів казала, що Бабенчук треба провідати. Але поки що ніхто так і не зголосився. Усі знаходили причини, щоб відмовитися: той сам до лікаря з мамою мусив іти, в того басейн, а в іншого фігурне катання — завантажені зараз діти. Однак причина була серйозніша. Нещодавно клас оголосив Люсьці бойкот — за те, що вона ябеда і на всіх "капає".

І хоч Вася теж відмовився, у глибині душі він жалів хвору Люську. Він сам лежав колись у лікарні і знав, як це невесело.

Але то була одна лише мить — ота згадка про ябеду Люську Бабенчук.

Наступної миті Вася вже забув про Люську. Гіркі думи про кепське становище, в яке він потрапив, охопили хлопця.

"Ну от! Догралися! І Валера десь зник. І я сам у якусь халепу втрапив! Що ж тепер буде? — з відчаєм думав Глечик. — А дома вже, мабуть, хвилюються… І мама, і сестра, і тьотя… А головне — що з Валерою?..".

Він мало не плакав.

Розділ четвертий,

в якому з’являється Незнайомка. Дзеркальце

І раптом Вася почув шелест. Він обернувся. Перед ним стояла незнайомка. Біле пишне волосся. Чорна маска на обличчі. Довга, аж до п’ят, вся у золотистому мереживі, блакитна сукня. Незнайомка нагадувала таємничу казкову фею.

Вона приклала палець до губ і змовницьки прошепотіла:

— Мовчи!..

Але сказано це було веселим тоном: так говорять, коли граються.

Зовсім мовчати вражений Глечик, звичайно, не міг.

— Ви хто? — пошепки спитав він.

— Незнайомка, — теж прошепотіла вона, усміхаючись.

— Як це — Незнайомка? — здивувався Вася.

— А отак. Хто такі незнайомці? Ті, кого ми не знаємо. Ти мене не знаєш, отже, я для тебе Незнайомка… А ти хто?

— Ну тоді я теж незнайомець, — гмикнув Вася. — Незнайомець Вася Глечик з четвертого "Б" класу.

— А що ж ти тут робиш, незнайомець Вася Глечик з четвертого "Б"? — тихо засміялася вона.

— Сиджу…

— Отак прийшов сам у ліс, заліз у кущі й сидиш?.. Та ще й із портфелем…

— Та ні… Я прийшов не сам… З другом прийшов, з Валерою.

— А де ж він, друг Валера?

— Не знаю, — знизав плечима Вася. — Десь зник… пропав… Несподівано.

— От тобі й маєш! Що ж він тебе кинув, чи що? Отакі-то друзі!

— Кинув? Валера?

— Ну… може, злякався?.. Все-таки ліс…

— Валера? Злякався? Та ви що?! Та це такий хлопець!.. Він нічого в світі не боїться. Навіть директора Ярослава Івановича. "Злякався"!.. У нас у класі всі вареники порівняно з ним. — Вася зітхнув. — І я… теж…

— То де ж він дівся, цей герой?

— Не знаю, — Вася знову зітхнув. — Чесно кажучи, я так хвилююся… Черевик подертий у траві знайшов. Здається, його… Валерин. А тут ще…

— Що?..

Вася на мить завагався — казати чи ні?

Незнайомка одразу сподобалася йому, припала до душі. І голос у неї був добрий, лагідний. І пахло від неї ніжними, приємними парфумами. А Вася любив гарні пахощі: і мама, і тьотя Зіна, і навіть сестричка Талочка завжди вживали гарні парфуми… І взагалі, хто його зна, чого хтось одразу подобається, а хтось ні. От ті двоє йому відразу не сподобалися, а Незнайомка сподобалась.

І Вася прошепотів:

— Будьте обережні! Тут якісь підозрілі іноземці вештаються. По-моєму, шпигуни. Когось шукають.

— Іноземці, кажеш…

— З якоїсь Ландії. Дуже несимпатичні…

Незнайомка одразу посерйознішала, прислухалася.

— Ідуть… — прошепотіла вона. — Вже не встигну… Добре, що я тебе зустріла. Слухай, от тобі дзеркальце, — в руках її блиснуло маленьке кругленьке люстерко. — Сховай його швидше!.. І збережи. Воно ще стане тобі в пригоді. І сам ховайся.

Вона взяла маленький флакончик, що висів у неї на шиї на довгому тоненькому срібному ланцюжку, і пшикнула на Васю парфумами:

— Це щоб вони тебе не почули, не знайшли. Щоб забули про тебе. Ховайся! Швидше!

Вася схопив дзеркальце, сунув за пазуху і поповзом переховався мерщій під інший кущ.

І саме вчасно.

На галявину вибігли захекані "іноземці".

Побачивши Незнайомку, вони спинились мов укопані, перезирнулися, і Глечик почув, як "іноземка" тихо сказала "іноземцеві":

— Вона!.. Тільки ж — обережно!

— Обережно! Аякже! Ху!.. — І на обличчі "іноземця" враз розцвіла улеслива привітна усмішка.

"Іноземка" теж заусміхалася так, наче побачила найближчу подругу.

І отак, усміхаючись, вони рушили до Незнайомки.

— Добрий день! Добрий день! Здрастуйте! Здрастуйте! — розставивши руки, мов для обіймів, сказала "іноземка".

— Палкий, тобто гарячий привіт! Ху! — прикриваючи долонею рота, сказав "іноземець".

— Здрастуйте! Добрий день! — усміхнулася Незнайомка.

— Що? Гуляєте? Дихаєте свіжим повітрям? — лагідно спитала "іноземка".

— Чи, може, грибочки збираєте? Ху! — знову прикрив долонею рота "іноземець".

— Гуляю, дихаю свіжим повітрям… А може, й грибочки збираю… Мухомори! — весело засміялася Незнайомка.

"Іноземці" перезирнулися, — видно, не знали, що питати далі. І тут раптом "іноземка" зойкнула й схопилася рукою за око:

— Ой! Щось в око попало!.. Ой! Ой!

— Давайте я подивлюсь, — сказала Незнайомка.

— Ні-ні! Я сама! Дайте тільки дзеркальце! А то я своє вдома залишила.

— На жаль, нема в мене дзеркальця, — розвела руками Незнайомка. — Теж удома залишила.

— Як?! — вмить забувши про око, опустила руку "іноземка". — Як залишили?!

— А отак! Як і ви! — усміхнулася Незнайомка.

— Не жартуйте! Щоб така гарна жінка та не мала дзеркальця! Щоб залишила вдома! Не може бути! Ху! — Рота рукою "іноземець" уже не прикривав.

— Уявіть собі! Забула! У ванній, на поличці.

— У ванній? На поличці? Це ж треба! — іронічно мовила "іноземка".

— Неправда! Ху! — "іноземець" так хукнув, що з сусіднього дерева посипався на землю справжній дощ зів’ялого листя.

Незнайомка нічого сказати не встигла, бо в цю мить на галявину вибіг височенний, худий вусатий чолов’яга у спортивному костюмі.

— Вибачайте! Запізнився… Безсмертний!.. Безсмертний! — Він по черзі потиснув руки "іноземцям" і з розгону сунув руку Незнайомці. — Безсмертний!

— Дуже приємно! — усміхнулася Незнайомка.

— Тьху! — схаменувся чолов’яга і обернувся до "іноземців". — Ну, як тут у вас?

— Ніяк, — скривилася "іноземка". — Каже, що нема.

— Як це — нема? — здивувався Безсмертний. — Агентурні дані точні. Було!

— От-от! Агентурні дані є, а його нема. Ху! — хукнув "іноземець".

— Кумедні ви якісь! — засміялася Незнайомка.

— Це не ми, а ви кумедні. Дайте, будь ласка, дзеркальце! — верескнула "іноземка".

— Ви ж бачите — діватись вам нікуди. Ху! — хукнув "іноземець".

— Ви ж, мабуть, здогадуєтесь, з ким маєте справу… — вкрадливо сказав Безсмертний.

— Здогадуюсь, — кивнула Незнайомка. — Але дзеркальця в мене нема. Шукайте, якщо не вірите.

"Іноземці" і Безсмертний перезирнулися. А Вася лежав у кущах і тремтів, дрібно цокаючи зубами. От зараз вони згадають про нього, кинуться шукати і...

Але вони чомусь не згадували. Мабуть, парфуми незнайомки таки діяли.

— Сказано, що робити обшук не можна, — стишивши голос, мовила "іноземка". — Небезпечно!

— Так. Треба, щоб добровільно. Ху! — хукнув "іноземець".

— Тоді доведеться транспортувати. Хай сам вирішує, — сказав Безсмертний.

— Доведеться, — погодилась "іноземка".

— Ху! — кивнув головою "іноземець".

І тут на галявину виїхав тролейбус. Той самий, без водія й пасажирів. Розчинилися двері.

— Заходьте! — сказав Безсмертний.

— Будь ласка! — усміхнулася й знизала плечима Незнайомка.

Притримуючи руками поли свого довгого блакитного плаття, вона перша зайшла у тролейбус. За нею зайшли "іноземці", потім Безсмертний.

Але двері тролейбуса не зачинилися. З трави несподівано виповз чорний вуж і заліз у тролейбус. Потім з-за дерев вийшла чорна кицька з

жовтими очима, кульгаючи, підійшла до дверей і одним м’яким стрибком скочила всередину.

Лише тоді двері зачинилися і тролейбус рушив.

Розділ п’ятий,

в якому з’являється Терентій

"О! А де ж їхній обіцяний свист? Чого ж вони не засвистіли? — несподівано згадав Глечик, коли тролейбус поїхав. — Що ж я до ночі під кущами тут сидітиму?.. І все через оте дзеркальце..."

Вася витяг його з-за пазухи, покрутив у руках. Звичайнісіньке маленьке пласкеньке дзеркальце, яке жінки носять у сумочках. І в мами таке є, і в тьоті Зіни, і навіть у сестрички Талочки.

Крізь листя на дзеркальце впав сонячний промінь, щось блиснуло... І раптом...

Раптом перед Васею з’явився сонячний зайчик. Не просто собі світла плямка, а справжній зайчик — з вушками, з лапками, з хвостиком, із жвавими оченятами і з вусиками із сонячних промінців.

— Ой! — вражено вигукнув Глечик. — Що це?

— Не "що", а "хто", — озвався сонячний зайчик. — Терентій!

— Хто? — розгубився Вася.

— Терентій — так мене звуть. Терентій з Країни Сонячних Зайчиків.

— Що? Хіба є така країна?

— А ти хіба не знаєш? Є, звичайно. Це країна, куди злітаються всі сонячні зайчики, коли сонце сідає або заходить за хмари.

— А… а ти з’явився тому, що… що я покрутив у руках дзеркальце? Так?!

— Так. Адже сонячних зайчиків без дзеркальця не буває. А це ще й не просте дзеркальце, а чарівне.

— Чарівне? — здивувався Глечик.

— Авжеж. Тому за ним і полює вража сила.

— Вража сила? Яка вража сила?

— Ну, ти ж їх бачив щойно.

— Хто? Оті "іноземці"? З Ландії?

— "Іноземці"! Баба Яга, Змій Горинич і Кощій Безсмертний. Тільки країна їхня не Ландія, а Зландія. Володар Зландії, шеф вражої сили пан Морок. Колись він був Начальником Канцелярії Нічних Кошмарів, першим радником при дворі Королеви Глупої Ночі. Сонячні зайчики перемогли те королівство і Королеву Глупої Ночі ліквідували, а пана Морока засудили були на довічне ув’язнення у підземеллі Палацу Чарівних Казок, пустивши його у заплутаний лабіринт із чарівних дзеркал. Та, коли будували той лабіринт, один з будівельників був недбалий, поставив одне чарівне дзеркало з тріщиною. І пан Морок примудрився втекти. Він же з темряви і може зменшуватися до мізерних розмірів. Заснувавши свою країну Зландію, він мріє тепер помститися сонячним зайчикам, які роблять людям добро. І розсилає по землі злу вражу силу…

— Ой! — жахнувся раптом Вася. — То, може, вража сила й Валеру мого схопила?

— Може… — розвів лапками Терентій.

— Що ж робити? Терентію! Це ж просто жах! Ніколи не думав, що у житті може таке бути… Це ж Валера, мій друг!.. Його треба рятувати!

— Треба, — погодився Терентій.

— А… як? — безпорадно спитав Вася.

— А чарівне дзеркальце навіщо? Казала ж Незнайомка, що воно у пригоді стане. Думаєш, даремно вона його тобі дала?

— Слухай, Терентію, а хто вона — Незнайомка? Як її звуть?

— Ну, вона ж тобі сказала — Незнайомка.

— Так і звуть?

— Так і звуть. Незнайомка з Країни Сонячних Зайчиків.

— Вона теж із Країни Сонячних Зайчиків?

— Теж.

— Дивно, — сказав Вася. — Така велика тьотя — і з Країни Сонячних Зайчиків…

— У житті багато дивного… — загадково мовив Терентій і поворушив вусами-промінцями.

— То як же все-таки врятувати Валеру? — спитав Вася. — І як чарівне дзеркальце може стати мені в пригоді?

Але відповісти Терентій не встиг. Він раптом почав блякнути. І, вже зникаючи, крикнув:

— Бережи дзеркальце! Сховай…

У лісі посутеніло, сонце зайшло за хмару.

Глечику стало моторошно.

"Куди ж сховати дзеркальце? А то справді… У кишені знайдуть, за пазухою знайдуть, у портфелі… О! Сховаю під обгортку підручника!"

Усі підручники у Васі були в яскравих поліетиленових обгортках. Це тьотя Зіна так привчила Васю, — щоб беріг книжки.

Вася почав перебирати підручники:

— "Українська мова"… Ні!.. "Історія"… Ні!.. "Математика"… О!.. У "Математику" ніхто дивитися не полізе… — Вася підсунув пласкеньке дзеркальце під обгортку і поклав підручник назад у портфель.

І тільки встиг він це зробити, як на галявині знову з’явився тролейбус вражої сили…

Розділ шостий,

в якому Вася вступає у тісний контакт із вражою силою і мало не втрачає чарівне дзеркальце. Бабай

Вася причаївся і завмер у кущах край галявини.

А з тролейбуса тим часом вискочили незвичного вигляду Змій Горинич, Баба Яга і Кощій Безсмертний. Двері зачинилися, і тролейбус зник за деревами.

— Шукаймо! Ху! — Змій Горинич перший став навкарачки.

— І куди вона його викинула? — знизав плечима Кощій Безсмертний.

— І головне — коли?! Я ж наче очей із неї не зводила! — аж сичала від злості Баба Яга.

Усі троє, повзаючи навкарачках, оглядали галявину, що називається, сантиметр за сантиметром. Вася принишк, навіть дихати перестав.

— Нема! Ху! — сказав Змій Горинич.

— Як у воду впало! — просичала Баба Яга.

— Це ж треба! — почухав потилицю Кощій Безсмертний.

Деякий час вони шукали мовчки.

Потім Кощій Безсмертний сів на траву, задумливо подивився в небо і сказав:

— Сьогодні знову НЛО бачив… Яскраве таке. Фіолетово-жовте. Летіло по небу. Потім зупинилося. Випромінило вертикальний сніп світла на землю. Постояло, потім розвернулося, швидко полетіло назад і — зникло. Це ж треба!

— Та! — махнув рукою Змій Горинич. — Мабуть, звичайнісінький людський супутник. Або космічний корабель. Ху!

— Наче я не знаю людських супутників. Або космічних кораблів! — ображено сказав Кощій Безсмертний. — НЛО! Нерозпізнаний Летючий Об’єкт! Інопланетяни!

Глечик здригнувся.

Буквально вчора і в їхньому четвертому "Б" відбулася розмова про НЛО та інопланетян.

Стьопа Балабайченко клявся та божився, що сам на власні очі бачив НЛО. Причому розповідав про це точнісінько тими самими словами, як оце зараз Кощій Безсмертний.

І фіолетово-жовте. І летіло, потім зупинилося, випромінило вертикальний сніп світла, постояло і швидко полетіло назад…

Точнісінько так!

Вітя Кулачковський реготав і казав, що все це дурниці, вигадки, ніяких НЛО нема, а є видумляка й брехун Балабайченко.

Ніна Закидон сказала, що брехунами обзивати одне одного неввічливо, але інопланетян, звичайно, не існує.

Леся Попеляста сказала, що взагалі-то інопланетяни можливі, але те, що бачив Балабайченко, навряд чи НЛО.

Валера сказав, що в НЛО та інопланетян він у принципі вірить, але Балабайченко, звичайно, брехун і навряд чи бачив НЛО на власні очі.

Вася промовчав. Він теж сумнівався, що Балабайченко каже правду, але йому було шкода того бідного Балабайченка, на якого всі накинулися.

А тепер і Кощій Безсмертний теж каже про НЛО. Отже, правда…

— Та облиште ви тих інопланетян! — роздратовано сказала Баба Яга. — Шукайте! Бо, от побачите, скажу Шефові! От скажу!

— А що ми робимо? Ну, Бабо! Ху! — сердито глянув на неї Змій Горинич.

— Шукаємо ж! Весь час шукаємо. Але ж нема… — Кощій Безсмертний зітхнув. — А може, його взагалі… не той… не було…

— Що?! — визвірилась Баба Яга. — Ви ставите під сумнів агентурні дані самого Шефа?! Ну, цього я вже приховати не зможу. Мушу доповісти!

— У нього під кожним кущем агенти — темники-таємники. Ху! — озираючись, тихо сказав Змій Горинич. — Де темно, там і таємник.

— Тю! То чого ж ми рачкуємо? У мене вже коліна болять! — скривився Кощій Безсмертний. — Хай та агентура й шукає. Для неї це ж…

— Ні! Мовчати я не буду! — вигукнула Баба Яга. — Шеф усе одно дізнається. Нащо мені неприємності?

— А я хіба що?! Та я ж… навпаки! — намагався виправдатись Кощій Безсмертний. — Де ж логіка? Раз під кожним кущем таємник, значить, вони все бачать, їм же це просто — тьху! — раз плюнути.

— Тсс! — Змій Горинич знову сторожко озирнувся. — Все правильно, але… Ті таємники, по-перше, ледарі… По-друге, страшенні боягузи. Бояться зі своєї темряви носа вистромити. Тому вони не все можуть. Але — тсс! — тихо! Бо ще почують, образяться. Можуть наробити неприємностей. З ними краще не зв’язуватися.

У цей час Баба Яга підрачкувала під самісінький кущ, де ховався Вася Глечик. Розсунула гілки і...

— Ой! — верескнула вона і так сахнулася, що перекинулась на спину.

— Ху!.. Що таке? Що з вами, Бабо? — перелякано хукнувши, спитав Змій Горинич.

Баба Яга, мов нежива, лежала горілиць із заплющеними очима, схрестивши на грудях руки.

— Що трапилось? — спитав Кощій Безсмертний, завмерши навкарачках, з однією піднятою рукою, як мисливський собака.

— Таємник… Таємник… Наврочили… — не розплющуючи очей, прошепотіла Баба Яга.

— Ну… Ну то й що?.. Ми ж нічого такого… Ми ж… Гей! Друже! Дорогий! Ху! — гукнув Змій Горинич і став підповзати до куща. — Палкий привіт! Гей! Виходь! Друже! Ах, ти ж без темряви не можеш…

Вася завмер, не насмілюючись подати голос.

Нарешті Змій Горинич підповз, розсунув гілки і аж рота роззявив від подиву. Навіть хукнути, як завжди, забув. А тоді став реготати, хапаючись за живіт:

— Га-га-га! Ну, Баба! Ну, Яга! Га-га-га! Який темник?! Який таємник?! Це ж Васька Глечик, про якого ми забули зовсім!.. Га-га-га!

Баба Яга підхопилася як ошпарена і підскочила до куща:

— Ах ти! Ти що тут робиш?!

Вася зацокотів зубами:

— Так ви ж сказали не рипатися… Поки свисту не почую…

— Правильно! Сказали! — засміявся Змій Горинич. — І забули. Ху!

— Це ж треба! — тільки й вимовив, чухаючи потилицю, Кощій Безсмертний.

Баба Яга скреготнула зубами і раптом підняла вгору палець:

— Я знаю, хто дзеркальце знайшов! Він! — тицьнула пальцем на Васю.

Змій Горинич і Кощій Безсмертний перезирнулися.

— Знайшов? — пильно глянув на Глечика Змій Горинич.

— Ні-ні! Н-не знаходив! — замотав головою Вася.

— Неправда! — просичала Баба Яга.

— Ти не обманюєш? Кажи чесно! Ху! Бо, як знайдем, пощади не жди! — грізно прогарчав Змій Горинич.

— Не знаходив! Слово честі! — вдарив себе у груди Вася. "Я ж таки не знаходив! Спокійно можу поклястися", — подумав він.

— Не вірю! От не вірю — і все! — тупнула костяною ногою Баба Яга.

"Робити обшук вони не будуть, вони ж тоді казали, що не можна", — згадав Вася і вигукнув:

— Ах, не вірите? То шукайте, шукайте! — Він почав вивертати кишені, висмикнув з-під ремінця й потрусив сорочку. — Ну, де воно? Де?

Потім розкрив портфель, висипав з нього на землю все — і зошити, і підручники, і щоденник, і пенал.

Він брав по черзі кожен зошит, кожен підручник і трусив над землею. Одним з перших потрусив підручник математики, де лежало дзеркальце. Навіть під обгортку демонстративно зазирнув:

— Ну де? Ну нема ж! Нема! Бачите?.. Нарешті витрусили останній підручник.

— Нема! Ху! Таки нема! — сказав Змій Горинич.

— Нема! — погодився Кощій Безсмертний. — Якби він знайшов, то віддав би. По очах видно. Хлопець чесний…

— І боягуз! — сказав Змій Горинич. — Теж по очах видно.

— Так де ж воно ділось? Де? — не могла заспокоїтися Баба Яга.

І раптом наставила вухо, прислухалася і зблідла:

— Ой! Агент Страху Бабай! Біжить.

— Де? Нічого не чую, — приставив долоню до вуха Змій Горинич.

— І я, — прислухаючись, підтакнув Кощій Безсмертний.

— Не панікуйте, Бабо! Ну вас! Ху! — відмахнувся Змій Горинич.

— І без того гидко, — зітхнув Кощій Безсмертний.

— А я кажу — біжить! Уже близько! Вам слон на вухо наступив, а в мене слух тонкий, музикальний.

— А таки, здається, біжить. Ху!

— Ну, зараз буде! — почухав потилицю Кощій Безсмертний.

Не встигли вони це сказати, як з лісу вибіг невеличкий головатий чоловічок із вирячкуватими сердитими очима. З рота в нього стирчала сигарета, з носа пахкав дим.

— Бачу! Бачу! — закричав він пронизливо. — Нічого не знайшли! Ледарі! Халтурники! Бракороби!.. Ну, кадри! Повиганяю з роботи!

— Бабаю Бабайовичу! — жалібно верескнула Баба Яга. — Я шукала! Голови не підводила! Чесне враже! Клянусь костяною ногою! Клянусь останнім зубом!.. А от вони… точно!.. Про НЛО, про інопланетян балакали… замість того, щоб… Вони — точно!..

— Ну, Бабо! Ху! — З рота Змія Горинича вирвалося полум’я, наче з паяльної лампи.

— А це що за фрукт? — сердито спитав Бабай, побачивши Васю.

— Та! — відмахнулась Баба Яга. — Вася Глечик! З четвертого "Б". Нічого особливого. Тишко й боягуз. Дзеркальця в нього нема. Ми перевіряли.

— Боягуз — це добре! Люблю боягузів, — пахнув димом Бабай. — Але зараз не до нього. Часу нема. Його Темність доручили мені особисто очолити операцію. Дзеркальце треба знайти обов’язково!

— А може… може, Незнайомка викинула його… з вікна тролейбуса, — несподівано сказав Вася. І навіть сам здивувався, що насмілився це сказати. Але надто вже його образили, назвавши боягузом.

— О! Розумно! — метнув на нього погляд Бабай, — Він мені подобається!..

Баба Яга, Змій Горинич, Кощій Безсмертний перезирнулися.

— Щось вона таки крутилася біля вікна… Ху! — сказав Змій Горинич.

— Але ж я з неї очей не зводила, — просичала Баба Яга.

— Ті незнайомки — дуже хитрий народ. Усього можна чекати, — сказав Кощій Безсмертний.

— Обдивитися всю трасу! — наказав Бабай. — Негайно! На галявину знову виїхав тролейбус. Вони влізли в нього і вже були рушили, коли Вася схаменувся:

— А я? Ви ж знову не свиснули! Мені можна вже йти звідси?

— Та можна, можна! — роздратовано гукнула Баба Яга, висунувшися з вікна.

— Біжи й не попадайся вже більше! Бо — ху!.. — Змій Горинич так хукнув з вікна, що Васю всього наче вогнем обпалило.

— Хтозна!.. Може, й попадеться!.. Може, ще й зустрінемося… — загадково мовив Бабай, блиснувши на Васю своїм страшним поглядом.

Тільки Кощій Безсмертний нічого не сказав, мовчки всміхнувся йому і чогось підморгнув.

Коли тролейбус зник уже за деревами, Глечик з досадою стукнув себе по лобі:

— Чого ж я про Валеру в них не спитав?! Так задурили голову тим дзеркальцем, що я про все на світі забув! От йолоп!

Та було вже пізно.

Розділ сьомий,

в якому Вася приймає перше у житті самостійне сміливе рішення

"Що ж робити? — розгублено думав Глечик, стоячи посеред галявини. — Додому без Валери йти не можна. Як я в очі дивитимусь його батькам, братикові, бабусі, дідусеві Павлу Харитоновичу? Що я їм скажу?.. Треба порадитися з Терентієм! Він же так і не встиг мені нічого сказати..."

Вася витяг із портфеля "Математику", дістав з-під обгортки дзеркальце, підставив під сонячний промінь. І враз на галявині застрибав сонячний зайчик Терентій.

— Терентію! — поправив на носі окуляри Вася. — Так що робити? Як виручити Валеру?

— Треба йти у Зландію, — зітхнув Терентій.

— У Зландію? — скривився Глечик. — У самісіньке пекло? Прямо в руки вражої сили?

— Ага, — кивнув Терентій.

— А якось по-іншому не можна? — з останньою надією перепитав Глечик. Йому раптом згадався пронизливий погляд Бабая і його слова: "Може, й попадеться!"

— Не можна, — знову співчутливо похитав голівкою Терентій.

— І що — я сам мушу йти?

— А хто ж піде? Нікого іншого нема.

— От їй-богу! — тепер уже зітхнув Глечик.

— І Незнайомка ж не комусь, а тобі дала чарівне дзеркальце. Вона на тебе розраховує.

— Розраховує? — Глечик аж здригнувся від несподіваного здогаду. — Авжеж... її теж, мабуть, виручати треба, її теж захопила вража сила... Звичайно...

— Ти не так мене зрозумів. За Незнайомку не хвилюйся. Просто дзеркальце у Зландію може пронести тільки хлопчик, тільки дитина. Дорослий пронести не може. Така вже чарівна властивість дзеркальця.

— А далеко та Зландія?

— Неблизько.

— А ти туди дорогу знаєш?

— Аякже. Ми, сонячні зайчики, по всій землі скачемо, всі шляхи, всі дороги знаємо.

— А як туди добиратися?

— Пішки.

— А чого ж вони у тролейбусі їздять?

— То ж не простий тролейбус, як ти розумієш, а чарівний. Для маскування. Щоб в очі не кидатися. Все-таки сучасний вид транспорту. Якби на мітлі або у ступі — одразу б люди звернули увагу. А так… Правда, в них є й реактивна ступа, і мітла на транзисторах, і чарівні крила всіх розмірів, і багато іншого казкового транспорту. Та всім тим вони користуються тільки вночі, коли люди сплять. А вдень вони їздять на чарівному тролейбусі.

— А пішки туди скільки ходу? — спитав Вася.

— Як швидко йти, ніде не зупинятися і як у дорозі нічого не трапиться, до смерку дістанемось. Бо, як сонце сяде, я мушу зникнути.

— А ще треба час, щоб виручити і назад повернутися… Отже, дома я сьогодні не ночуватиму, — Глечик почухав потилицю. — Хвилювань скільки буде! Жах!.. Що вони там подумають? І мама, і сестра, і тьотя…

— Ну дивись… Справа твоя… Можеш і не йти, — розвів лапками Терентій.

— Ага! Пропадай, значить, Валера!.. А я чарівним дзеркальцем спокійнісінько на балкон Лесі Попелястій зайчики пускатиму?..

— Так що ж ти хочеш? — глянув на нього Терентій. Глечик не відповів.

Ех, як важко вперше в житті приймати самостійне сміливе рішення!

Страшно — аж серце мерзне і ноги тремтять!

Та куди дінешся?

"Вибачте, любі мої! І мама, і сестра, і тьотя! — подумки звернувся до них Вася. — Знаю, що завдаю вам прикрощів, але виходу в мене нема. Не вам, а Валері загрожує небезпека. Його виручати треба. Мушу йти!"

І, вже остаточно зважившись, сказав Терентію:

— Ходімо!

— Молодець! — сказав Терентій. — Вперед! І весело застрибав по галявині.

А Вася пішов за ним.

І сама собою народилася в його душі пісня. Пісня завжди виручає у скрутних випадках. Коли співаєш, легше йти назустріч небезпеці. Це всі знають! Герої у фільмах і у театральних виставах завжди співають, коли йдуть на подвиг.

І Глечик заспівав:

Захопила, полонила

Мого друга вража сила.

Друг потрапив у біду.

Але я,

але я,

але я

Його знайду!

Я всю землю обійду,

На край світу я піду, —

Та Валеру,

та Валеру

Я знайду,

знайду,

знайду!

Глечик зітхнув:

— Хоч і страшно.

Розділ восьмий,

в якому Глечик мандрує у Зландію і по дорозі дещо згадує

Отак, співаючи, бадьоро крокував Глечик лісом. Терентій стрибав попереду, вказуючи шлях.

Вони вийшли на якусь галявину, і Терентій раптом спинився, розпачливо озираючись.

Посеред галявини чорнів великий вигорілий круг — залишки вогнища.

А навколо валялися порожні консервні бляшанки, биті пляшки з-під пепсі-коли та лимонаду, уривки газет, подерті поліетиленові кульки та інше сміття.

Край галявини похилило свою буйну голову поламане деревце горобини.

У Васі стислося серце.

Він згадав інше деревце. Берізку. Вона росла на узліссі неподалік від тролейбусної зупинки. Якось після школи вони: Валера, Ігор Горенко, Вітя Кулачковський, Стьопа Балабайченко і він, Вася, — йшли мимо.

Підійшовши до берізки, Ігор Горенко схопився рукою за гілку, смикнув і зламав її.

Валера, ні слова не кажучи, схопився рукою за другу гілку, теж смикнув і теж зламав.

Ігор Горенко не любив пасти задніх, тож підскочив і зламав ще одну гілку.

— А я цю зламаю! — сказав Валера і зламав.

— А я цю! — вигукнув Ігор.

— А цю ти не зламаєш! — сказав Валера.

— А от і зламаю!..

Вітя Кулачковський і Стьопа Балабайченко нервово хихикали, дивлячись на це дурне змагання. Ігор Горенко був найбільший розбіяка у класі, до всіх ліз битися, і всі його боялися. Крім Валери.

Глечикові було шкода берізки, і він хотів був сказати хлопцям, щоб не робили цього. Але не встиг. Бо до тролейбусної зупинки підійшла якась тьотя і так гримнула на Ігоря та Валеру, що вони всі вп’ятьох дременули геть, аж залопотіло…

І тепер…

— Невже це люди зробили? — вражено мовив Терентій, дивлячись на зламану горобину, на чорний вигорілий круг, на сміття навколо нього.

Васі раптом стало соромно перед сонячним зайчиком за людей.

— То… то вража сила! — несподівано сказав він. Хоча й розумів, що зробили все це звичайнісінькі туристи. Може, навіть старшокласники з їхньої школи, які часто ходили в цей ліс. Терентій нічого не відповів, вони проминули галявину й рушили далі.

Довго ще йшли лісом, аж поки не вийшли на берег річки.

Сонячний зайчик подивився на річку, зітхнув і мовчки похитав головою. Та й було чого і зітхати, і головою хитати. З води стирчали брудні іржаві залізяки. А край берега валялися викинуті хвилями купи мотлоху: подерте взуття, ганчір’я, черепки тощо. Та й сама вода була каламутна, пінява — не вода, а помиї. І тієї, з дозволу сказати, води було небагато — текла вона повільно, мляво, застоювалась у брудних калюжах.

Якось водила їхній четвертий "Б" Катерина Степанівна до річки на урок природи. І вже важко сказати, хто перший — чи то Ігор Горенко, чи Валера, чи, може, навіть Боря Бородянський, а то й Стьопа Балабайченко, — але хтось із хлопців перший кинув у річку знайдений на березі старий, напівзотлілий черевик. І почали хлопці кидати в річку все, що тільки під руку попадалося: недогризки яблук, поламані коліщатка, консервні бляшанки… Цікаво ж: бульк! — і нема!.. Бульк! — і нема!..

Як побачила це Катерина Степанівна, як розсердилася:

— Ви що це робите?! Як вам не соромно! Хіба можна кидати в річку різний непотріб? Хіба можна засмічувати річку?! Ми ж із неї воду п’ємо! Вмиваємося, обід варимо! Ви ж собі у борщ та суп брудний черевик не кидаєте? Правда?

Дуже гнівалася Катерина Степанівна, аж зблідла. І ще одного разу говорила вона про річку. Це коли хлопці у туалеті водою чвиркалися. Усі тоді прийшли на урок мокрі як хлющі.

— Коли всі так воду берегтимуть, вода з річок повитікає і річки попересихають. Що тоді робити будемо?

Вася не розумів, чого вчителька так гнівається, чого так хвилюється? Он скільки в річках тієї води! На всіх вистачить!

А оце зараз глянув і жахнувся: таки правда, з такої річки хіба нап’єшся? Отруїтися можна.

— Нам на той берег треба, — сказав Терентій. — Ти плавати вмієш?

— Трохи вмію, — сказав Глечик, — але… Так йому не хотілося лізти у ту багнюку! Сонячний зайчик зрозумів це.

— Пожди, я пошукаю броду.

Забігав туди-сюди, легко ковзаючи по поверхні води, і нарешті загукав:

— Є! Знайшов!

Знявши одяг, з огидою занурюючись у бруднющу воду по пояс, перебрів Вася річку. Уже виходячи на берег, ногу об консервну бляшанку порізав. Глянув — і здалося йому, що це та сама бляшанка з-під салаки в томаті, яку він отоді під час уроку на природі власноручно кинув у річку.

Зітхнув Вася.

Пішли вони далі.

Почалися гори з ущелинами і проваллями, зі стрімкими прямовисними скелями. Дряпаючи руки, збиваючи у кров коліна, дерся Глечик по тих скелях. Але не скаржився. Тільки думав:

"Мені що — звичайні людські труднощі. А от як там Валера? Як його там вража сила катує?.. Хоч би живого-здорового побачити... І ото треба було за їжаком у ліс іти! От біда!.. Сиділи б зараз перед телевізором, передачу цікаву дивилися — мультик, детектив захоплюючий абощо..."

Але того, що вже трапилося, назад не повернеш. Це тобі не в шашки грати ("Можна, я не так піду?"). Це — життя!..

Довго й важко долав Глечик скелясті гори.

Та нарешті вони з Терентієм спустилися у долину і підійшли до густого дрімучого лісу.

— Ну от і прийшли. Тепер прямо. Не звертай нікуди. Отам у лісі і лежить Зландія, — сказав сонячний зайчик. — Далі я вже тебе не поведу. Бо тобі треба ховати чарівне дзеркальце, щоб вража сила його відразу не одібрала. Прощай, Васю, до зустрічі! Хай тобі щастить!

— Прощай, Терентію! Спасибі тобі! — зітхнув Глечик. Він сховав дзеркальце під обгортку, і Терентій умить зник. Бо, як ви знаєте, без дзеркальця сонячних зайчиків не буває.

І одразу стало Глечикові й сумно, й моторошно. Одне діло, коли під час небезпеки ти з кимось удвох. Зовсім інше — залишитися на самоті.

Та іншого виходу не було.

Розділ дев’ятий,

в якому дія відбувається вже у Зландії. Валерин портфель. От він який — пан Морок!

Зайшов Глечик у ліс.

І здалося йому, що це той самий ліс. І дерева такі самі, і галявини. Онде навіть великий трухлявий пень, біля якого вони з Валерою розлучилися. Але то, мабуть, тільки здалося.

Вийшов Глечик на велику галявину. Бачить — паркан високий, ворота величезні, а над ними напис кривулястими літерами: "Зландія".

Закалатало Глечикове серце.

Прийшов!

Що ж чекає його за тими ворітьми, за тим парканом?

Поправив Вася окуляри, а за плечима ранець-портфель, в якому лежало під обгорткою "Математики" чарівне дзеркальце. Задумався.

Треба придивитися, розвідати нишком, що і як. Дірку в паркані відшукати. Нема у світі такого паркана, в якому не можна було б десь дошку відхилити, щоб худенький четвертокласник проліз.

Крадеться Вася Глечик попід парканом, придивляється, прислухається.

Тихо за парканом. Жодного звуку. Нема нікого, чи що?

Захопився Вася — трохи у величезну яму для сміття не впав. На самісінькому краєчку спинився.

Дивиться — а серед сміття різного учнівські портфелі валяються. І зверху, просто у Васі під ногами — знайомий до болю портфель. З крокодилом Геною на кришці, з подряпиною під замком, з довгастою масною плямою (у мастило вгнався, коли з гірки з'їжджали!). Валерин!

Сумнівів більше не було!

Тут Валера! Тут, у Зландії!

Як же його знайти? Як визволити?

Думав Вася спершу скочити в яму, взяти Валерин портфель, та потім передумав: а що, як не вибереться звідти?.. Не для того він у Зландію прийшов, щоб у ямі для сміття сидіти. І не портфель, а Валера йому потрібен.

Пішов Глечик далі попід парканом.

І знайшов-таки нарешті дошку, яку можна було відхилити. І відхилив, і проліз.

І от він уже у Зландії.

Великі темні ялиці з волохатими вітами оточили галявину.

А посеред галявини хатки. Одна на курячих ніжках, і на дверях табличка: "Баба Яга. Дзвонити 1 раз". Біля неї реактивна ступа стоїть, і до стіни здоровецька летюча мітла прихилена.

Друга хатка залізна, закіптюжена, з довгою бляшаною трубою, як той самовар. Біля хатки великий щит з вогнегасниками, відрами та іншим протипожежним реманентом. На дверях табличка: "Змій Горинич. Стукати голосніше".

Третя хатка цегляна, з маленькими заґратованими віконцями. Біля неї — шведська стінка, гімнастичний кінь, турнік, гирі, штанга на помості та інший спортінвентар. На стінах яскраві плакати розклеєні: "Фізкультура — запорука безсмертя!", "Хочеш жити вічно — роби зарядку!", "Той, у кого дужі м’язи, неприступний для зарази" і таке інше.

На дверях табличка: "Кощій Безсмертний. Не турбувати!"

І ніде жодної живої душі. Тихо. Порожньо.

"Мабуть, ще дзеркальце на трасі шукають. Треба цим скористатися. Пошукати Валеру. Де він тут у них замкнутий?.. Якщо живий ще…" — і від цієї думки Глечик аж похолов. Та відразу ту думку одігнав: "Живий! Живий! Живий! Не до Валери їм. Раз навіть мене не зачепили, то й Валерою ніколи їм займатися зараз. Дзеркальце шукають".

Скрадаючись, обстежив Глечик усі хатки. Всюди дивився: і у вікна, і під ґанки, і у ступу навіть зазирнув. Ніде Валериних слідів не виявив.

І раптом… Раптом він почув чийсь голос.

Голос лунав із-під землі.

Вася зіщулився, втягнув голову в плечі, прислухався.

Хтось під землею співав:

Зроблений із темної

Темряви підземної,

Тіла я не маю —

Та всіх перемагаю!

Морок я і, як захочу,

Будь-кого я заморочу,

Заморочу, заморочу,

Як захочу!

Чарівним даром володію,

Всіх підкоряти я вмію.

Мої всевладні чари —

Страшні нічні кошмари.

Ах-ах! Ах-ах!

Усіма керує страх.

Ах-ах! Ах-ах!

Найсильніший в світі страх!

То співав пан Морок.

І хоч Вася тремтів од страху, пан Морок помилявся — не страх найсильніший у світі. Цікавість дужча за страх. І ота всевладна, всемогутня цікавість штовхала Васю вперед, туди, звідки линула пісня.

А пісня линула з низенької погребні, що виднілася за хаткою на курячих ніжках.

Глечик обережно підповз до погребні і зазирнув у вузеньке віконце. Спершу він нічого не побачив. Та коли очі звикли до темряви, розгледів величезний підземний склепінчастий зал, посеред якого стояв довгий стіл. На тому столі горіла синім полум’ям маленька свічечка. І у примарному світлі тієї свічечки вирізнялася зловісна постать у чорному плащі з каптуром. Пан Морок сидів за столом на троні з високою спинкою і, перебираючи струни чорної гітари, співав.

Закінчив співати, відклав гітару, взяв зі столу невеличкий прямокутний предмет, підніс до рота і заговорив:

— Алло! Алло! Тринадцятий! Алло! Викликаю тринадцятого! Алло!.. Тьху!.. Знову чарифон заїло!.. От техніка! Казкова називається! Алло! Тринадцятий!..

Та враз під склепінням залу почулося поспішливе, захекане:

— Тринадцятий слухає! Тринадцятий слухає!

— Агент Страху Бабай! Чого мовчите? Чого не доповідаєте? Алло?

— Пробачте, Ваша Темність! Не доповідаю, бо… Нема чого доповідати. Шукаємо з усіх сил. Очі повилазили, але дзеркальця не бачимо ніде.

— Агент Страху Бабай! — вкрадливо сказав пан Морок. — Дорогий мій! Любесенький! Ріднесенький! Вас давно не мучили кошмари?.. Ви забули, що це таке?

— Ваша Темність! Не треба! Благаю! Я все роблю! Вони лазять навкарачках по всій трасі, переглядають кожен сантиметр. Ми все робимо!

— Дорогий мій! Продовжуйте!.. Але ж ви розумієте… — Голос пана Морока був такий лагідний, такий співчутливий, навіть не вірилося, що це говорить страшний Начальник Канцелярії Нічних Кошмарів. — Ви розумієте, дзеркальце треба знайти обов’язково! Інакше всім нам, точніше всім вам, загрожує смертельна небезпека. І пам’ятайте — ще раз нагадую! — коли знайдете дзеркальце, ні в якому разі не зазирайте в нього, не дивіться! Ніхто! Ні в якому разі! Це смертельно небезпечно. Одразу загорнути у чарівну кошмарлю і швиденько нести в печеру "Тридцять три лиха".

— Пам’ятаю, Ваша Темність! Усі проінструктовані. Все буде зроблено у світлі ваших вказівок. Тобто, пробачте, не у світлі, а у темряві ваших вказівок. Пробачте!..

— Пробачаю. Чекаю. Виконуйте. Відбій! — Пан Морок поклав чарифон на стіл і підвівся з трону.

Глечик відсахнувся од віконця.

Розділ десятий,

в якому Вася зазирає у печеру "Тридцять три лиха", спершу ховається, а потім виходить назустріч небезпеці

"Ага, — думав Глечик, причаївшись біля погребні, — значить, дзеркальця вони бояться. Воно для них смертельно небезпечне. Тому силою відбирати його вони не будуть. Домагатимуться, щоб я добровільно віддав. Адзуськи! Головне мені тепер Валеру знайти і вирвати звідси. Пан Морок під землею, Бабай з вражою силою десь на трасі. Отже, можна, поки їх нема, гарненько пошукати".

І Вася кинувся нишпорити по всіх кутках. Він весь час сторожко озирався, боячись потрапити на очі якомусь темнику-таємнику. Але чи та боязка ледача агентура десь ховалася, чи її взагалі у самій Зландії не було, Вася так нікого й не побачив. Але й Валери не знайшов теж.

З одного краю галявини височів пагорб, і біля його підніжжя Глечик побачив великі іржаві залізні двері, що вели під землю. На дверях висіла табличка: "Печера "Тридцять три лиха". Вхід заборонено".

Як ви знаєте, туди, куди вхід заборонено, найдужче хочеться зазирнути.

Вася нахилився до шпарки для ключа й зазирнув. І здригнувся від того, що побачив. Печера просто кишіла жахливими потворами. А посеред печери на стільці сиділа і спокійно читала якусь книжку при тьмяному світлі маленької синьої свічечки Незнайомка. Потвори весь час кидалися на неї, але, наблизившись, одразу падали до її ніг і лякливо відповзали. З їхньої поведінки Вася зрозумів, що страшні потвори у печері — то хвороби. Онде Ангіна з перев’язаним горлом, оно Свинка зі свинячою головою, ото чхає і раз у раз витирає носа Грип, а там кашляє-заходиться Кашлюк…

Пан Морок, як бачите, і печеру "Тридцять три лиха" відновив, і хвороби заново порозводив.

Синя свічечка горіла тільки біля Незнайомки, а далі всю печеру поглинала страшна, сповнена потворами, рухлива темрява.

"Невже й Валера там? — із жахом подумав Вася. — Лежить, знеможений хворобами, і навіть голову підвести не в силі. Але чого Незнайомка така спокійна? Невже вона може читати книжку, коли поряд лежить хворий Валера? Треба постукати, гукнути її".

Але ні постукати, ні гукнути Вася не встиг.

Бо в цю мить заскреготали, розчиняючись, іржаві ворота Зландії і на галявину в'їхав старий, облуплений тролейбус із вибитими вікнами.

Вася ледве встиг сховатися в кущах.

З тролейбуса вийшов лютий, роздратований Бабай, а за ним зморені і сердиті Змій Горинич, Баба Яга і Кощій Безсмертний.

— Вихід один, — похмуро сказав Бабай. — Тортури! Поки не признається, де дзеркальце.

— Так! Тортури! — закивала головою Баба Яга.

— Тортури! Ху! — погодився Змій Горинич.

— Нічого не поробиш — тортури! — розвівши руками, зітхнув Кощій Безсмертний.

— Цур, я перша!.. Цур! Я перша товчу її у ступі. Цюк-цюк-цюк!.. Усі кісточки на пісочок!

— Ні-ні! Я перший! Ви, Бабо, завжди вперед лізете. Ху! — роздратовано сказав Змій Горинич.

— Бо я — дама!

— Ху! — зневажливо хукнув Змій Горинич. — Жаль, що в нас у Зландії дзеркала заборонені. Подивилася б на себе. Дама? Страховидло! Ху!

— А ти, ти, ти — гад повзучий! Тьху! Тьху на тебе!

— Не лайтеся! Я її спершу у казані зварю. Буль-буль-буль! Хе-хе-хе! — Кощій Безсмертний потер руки.

— Ні-ні! Я сказав! Я її — ху! — спопелю. А тоді вже робіть, що хочете.

— Ну добре, добре! Досить! Набридло! — скривився Бабай. — Кинемо жеребок. Кому випаде, той буде перший. Почесному. Ходімо!

І вони рушили до печери "Тридцять три лиха".

Вася затаївся у кущах.

Що робити?

Зараз вони почнуть мучити й катувати Незнайомку, домагаючись, щоб вона сказала, де дзеркальце.

А дзеркальце ж у нього!

І він — що? — лежатиме тут у кущах і спокійно слухатиме, як буде кричати від болю Незнайомка?

Ні! Не може він цього допустити!

І, не думаючи про те, що буде далі, Глечик вискочив зі схованки.

— Не чіпайте! Не чіпайте її! — загукав одчайдушно. Вони так здивувалися, що аж поприсідали. І так і застигли, присівши.

— Га?

— Що?

— Ху!

— Тю!

Перший отямився Бабай:

— Ти?! Сам прийшов у Зландію?! Такого ще не було! За всю історію цієї країни.

— Ти що — здурів?! Ху! — вражено хукнув Змій Горинич.

— Це ж треба! — знизав плечима Кощій Безсмертний. А Баба Яга тільки носом здивовано свиснула. Глечик нарешті зібрався з духом і випалив:

— Одпустіть мого друга Валеру!.. Чуєте?.. Вони перезирнулися.

— Якого Валеру? — розвів руками Бабай. — Звідки ти взяв, що він у нас?

— У вас! Я бачив його портфель у ямі! Вони знову перезирнулися.

— Це ж треба!.. — сказав Кощій Безсмертний винувато. Бабай так люто блиснув очима на нього, що здалося — на галявині спалахнув вогонь.

— А-а, — наче згадав Кощій Безсмертний. — Я ж той портфель у лісі знайшов. Правда!

— Неправда! — вигукнув Вася.

— Ти як з нами розмовляєш?! — гримнув на нього Бабай. — Ти куди прийшов? Ти що собі дозволяєш? Тут тобі не середня школа, де можна ходити на голові!

— Я ж тебе зараз тільки — ху! — і від тебе жменька попелу на землі залишиться. — Змій Горинич, опустивши вниз руку, показав, яка жменька попелу залишиться від Васі.

— А я тебе у ступі тільки — цюк! цюк! цюк! — і всі твої кісточки — на пісочок! — Баба Яга радісно потерла руки.

Лише Кощій промовчав, і Вася ще більше впевнився, що, мабуть, Безсмертний у всьому й винен. Валеру схопив, очевидячки, він. І необережно залишив речовий доказ — портфель. Тому Бабай так блимав на Кощія.

І тут раптом з-під землі почувся глухий, зловісний голос пана Морока:

— Гей! Що там робиться у вас нагорі?.. Що за галас? Чому не доповідаєте?!

Розділ одинадцятий,

в якому Бабай умовляє Глечика. Несподівана пропозиція. Глечик погоджується

Бабай поспішливо вихопив з кишені чарифон і запинаючись загукав: — Ваша Темність!.. Пробачте!.. Не встиг!.. Не встиг!.. Тут така річ…

розумієте… повернувшись з траси… ми виявили… що… на території Зландії… одним словом… порушник кордону!.. Ні-ні! Відомий!..

Вася Глечик з четвертого "Б" класу… Ні!.. Але… краще я вам особисто… не чарифонна розмова… Біжу!

Бабай підбіг до погребні, тупнув тричі ногою і раптом провалився під землю.

"Мабуть, там у них швидкісний ліфт", — подумав Глечик.

— Слухай! — раптом сказав Васі Кощій Безсмертний. — Тікай! Тікай, поки не пізно!

— Не для того я сюди прийшов, щоб тікати! — сказав Вася. — Відпустіть Валеру, і ми разом утечемо.

— От дурненький! — сказала Баба Яга. — Та ти хоч розумієш, куди ти потрапив? Це ж Зландія! Зландія! Не Добряндія! Розумієш?

— Добровільно сюди ніхто ще не приходив. Ху! — пояснив Змій Горинич, — Ти перший!

— І, мабуть, останній, — похитала головою Баба Яга.

— Тікай, від щирого серця раджу! — став благати Кощій Безсмертний. — Тікай, поки цілий!.. Потім пізно буде.

— Ні! — вперто заявив Глечик. — Валеру я тут не покину! Або вдвох, або…

Валеро! — раптом закричав він щосили. — Валеро! Держись! Я тут! Я прийшов тебе врятувати! Чуєш? Тримайся! Держись! Валеро!

У вражої сили на якийсь час навіть мову одібрало від подиву.

— Та цить! Ху! Розкричався! — опам’ятався нарешті Змій Горинич. — Це тобі не у школі на уроці малювання. У нас не можна кричати! — сказала Баба Яга. Але Вася не слухав.

— Валеро! — кричав він. — Валеро! Де ти? Озовися! Це я! Твій друг Вася Глечик! Я врятую тебе! Валеро! Це я — Глечик!

— Це ж треба! — розгублено озирнувся на всі боки Кощій Безсмертний. — Та замовкни!.. І тікай швидше! Тікай!

— Ні! І не просіть навіть! — зціпивши зуби, відмовлявся Вася.

— Побачимо, як ти нас проситимеш зараз! Ху! Чого ми з ним панькаємося? — роздратовано гарикнув Змій Горинич.

— І справді! — підхопила Баба Яга. — Хто він такий, щоб оце так з нами зухвало розмовляти? От зараз я його у ступі тихесенько — цюк! цюк! цюк!..

— Ні-ні! Знову ви, Бабо, уперед лізете! Я його трошечки спопелю, а тоді вже… — Змій Горинич не договорив, бо несподівано з-під землі біля погребні вигулькнув Бабай.

Він був серйозний і заклопотаний. Жестом підкликав до себе вражу силу. І Вася почув, як Бабай тихо їм сказав:

— Увага і послух!.. Дзеркальце в нього! Всім розійтися по хатах! Я мушу з ним поговорити на самоті.

І Змій Горинич, Баба Яга та Кощій Безсмертний швиденько розбіглися й позамикалися у своїх хатках. А Бабай з привітною усмішкою підійшов до Васі.

— Я ж тобі казав, що ми ще зустрінемось. От і зустрілися. Ти мені подобаєшся. Хороший ти хлопець. І я радий, що чарівне дзеркальце потрапило саме до тебе, а не до когось іншого…

— Нема… нема в мене ніякого дзеркальця, — заскочений зненацька, пробурмотів Глечик.

— Ну нащо ти оце говориш? — спокійно сказав Бабай. — Нащо тільки час витрачаєш?.. Ти, друже, недооцінюєш нашого Шефа Його Темність пана Морока. Ех!

Яка це голова!.. Усім головам на світі голова! Усе він знає, все розуміє, все може пояснити, розтлумачити, навіть передбачити…

— Нема в мене дзеркальця, — вперто повторив Глечик.

— Якби не було в тебе дзеркальця, ти б нізащо в світі не прийшов сам у Зландію. Дурненький! Це ж тільки метелик летить на вогонь і згорає. А ти ж не метелик. Ти — людина!.. А люди — найрозумніші на землі істоти. Принаймні так вони вважають… Хе-хе-хе!.. Якби не наша країна, може б, так воно й було. Але… От ти, мабуть, вважаєш, що коли Зландія, то всі тут обов’язково злі й погані. Правда?

— А що? Добрі? — буркнув Вася. — Зландія ж. Не Добряндія. Самі кажете.

— А от якраз і не так… Це просто назва… Як, приміром, Зеландія, тільки скорочено — Зландія. І все. А мешкають у нас звичайні нормальні жителі. Кожен займається своєю справою… А взагалі, що таке добрий,

злий — не так просто пояснити… От скажи, будь ласка, коли в тебе є цукерка, ти ж її хочеш з’їсти, правда? Тільки чесно. Хочеш же з’їсти?

— Ну, мабуть… — непевно сказав Вася. — А що — не можна?

— Та чому? Можна. Звичайно… А вихователька у дитсадку що тобі говорила? "Віддай! Поділись! Не будь скупий!" І ти, дурний, віддавав, ковтаючи сльозу. А той, кому ти віддавав, твою цукерку їв і облизувався. То де ж правда? Чи не краще самому з’їсти й облизатися? А той нехай сльозу собі ковтає. Подумай тільки! Якщо ти оддаси цукерку, то будеш незадоволений і того, кому віддав, не любитимеш. Правда? Правда. А якщо сам її з’їси, будеш задоволений, добрий і ще тому, хто сльозу ковтає, співчуватимеш. То що таке добрий, а що таке злий? Виходить, щоб бути добрим, треба самому їсти цукерки і не слухати виховательку. Я так у дитсадку й робив. Бо розумний був. По-розумному треба все робити. По-розумному, а не по-дурному. От зараз тобі що треба? Тобі треба, щоб ми твого Валеру відпустили. Правда?

— Правда, — сказав Глечик.

— А нам що треба? Нам треба, щоб ти віддав нам дзеркальце. Добровільно. То хіба не можна домовитися: ти віддаєш нам дзеркальце, а ми тобі твого Валеру?..

Вася розгубився. Цього він не чекав.

— А… а ви точно Валеру віддасте? Не обдурите? — недовірливо спитав Вася.

— Не обдуримо. Віддамо. Чесне бабайське!.. А щоб ти не сумнівався, домовимося так: спершу ми тобі приводимо твого Валеру, а вже тоді ти віддаєш нам дзеркальце. Згода?

Вася зовсім розгубився. Невже Бабай правду каже?

А як інакше виручити друга? Коли він і не відгукується і не видно його ніде...

— Ну... якщо так... я... я згоден, — сказав нарешті Глечик.

— Тільки дай чесне слово! Поклянися!..

"Видно, їм дуже потрібне дзеркальце, раз вони Валеру за нього відпускають. І безвихідь у них — треба їм, щоб я тільки добровільно дзеркальце віддав. Та й у мене виходу нема. Казала Незнайомка, що дзеркальце мені у пригоді стане. От і стало. Треба ж Валеру виручити". — І Вася сказав:

— Ну... Чесне слово!.. Клянусь!.. Давайте Валеру!.. І Незнайомку!

— А про Незнайомку ми не домовлялись!.. Хоча... Коли ти віддаси нам дзеркальце, Незнайомка буде вже непотрібна. Ми її самі відпустимо. Згода!

— Чесне слово?

— Чесне бабайське! Значить, так: ми тобі приводимо Валеру, ти нам оддаєш дзеркальце, а тоді ми випускаємо Незнайомку. Домовились?

— Домовились, — кивнув Глечик. — Давайте Валеру! Бабай підійшов до будиночка Кощія Безсмертного і постукав у двері. Клацнув замок, двері прочинились, і визирнув Кощій Безсмертний. Бабай сказав йому щось на вухо.

— А... а можна? — здивовано перепитав Кощій.

— Навіть треба! З Шефом усе погоджено!

— Ну тоді… — Кощій зітхнув.

— Залишаю вас удвох. Іду у підземну крамницю "Чарівниця". Там сьогодні щось новеньке одержали. — Бабай підійшов до погребні, тричі тупнув ногою і провалився під землю.

Розділ дванадцятий,

в якому несподівано трапилося таке, на що не чекали ні Вася, ні ми з вами

— То що таке? — спитав Кощій Безсмертний, підходячи до Васі.

— Валеру давайте! Швидше! Ми ж домовились.

— Невже тобі так потрібен той Валера, що ти галас підняв, про все на світі забув?

— Потрібен!

— Невже варто через нього ризикувати, наражатися на небезпеку?

— Варто!

— А як же мама, сестра, тьотя?

Згадка про рідних боляче вразила Васю.

— Що ви мені серце краєте?.. Приводьте швидше Валеру! — закричав він.

Та Кощій Безсмертний не поспішав.

— І не страшно тобі?.. Невже не боїшся? — Кощій Безсмертний говорив дуже співчутливо…

— Якщо чесно… боюсь, звичайно, — зітхнув Глечик. — А що зробиш, коли іншого виходу нема? Треба ж друга виручати…

— Ніколи б не подумав, що ти на таке здатний, — і собі зітхнув Кощій Безсмертний. — Боягуз, вареник, редиска, а бач… Пробач, Васю!..

— Що? — не зрозумів Глечик.

— Пробач, кажу, що я про тебе так думав…

— Що-що? — ніяк не міг второпати Вася.

— Невже ж я так змінився, що ти мене досі не впізнав?

— Що-о?

— Це ж я — Валера!

— Що-о-о?! — Глечик поправив на носі окуляри і зміряв Кощія поглядом з ніг до голови.

— Не віриш? Я! Чесне слово!

— Не робіть із мене дурня! Що ви мені голову морочите? Що ви мене дурите, як маленького? Де ви бачили дорослого вусатого четвертокласника? Думаєте, я вам під ці вигадки дзеркальце віддам? Дзуськи!

— Не вигадки це, — знову зітхнув Кощій. — Можеш перевірити. От став мені будь-які питання. Питай мене про те, що можемо знати тільки ми з тобою. От питай!

Вася знову поправив окуляри і пильно глянув на Кощія Безсмертного:

— Ну… Ну от про що ми говорили, коли нас із класу вигнали?

— Про космічні польоти, як завжди.

— А точніше? Конкретніше. Про що?

— Про мою ключку хокейну замашну… Про те, що в ракеті, на жаль, у хокей грати не можна буде… Про м’яч футбольний. Що його взяти треба…

У Васі похололо в животі.

Справді! Звідки Кощій про це знає? Може, катував Валеру і Валера признався?

— А… а коли мій день народження?

— Двадцять сьомого вересня.

"Невже і про мій день народження допитував Кощій?"

— Коли ми розбили вікно у школі?

— Минулого понеділка.

— Як ми називаємо Балабайченка?

— Карабас-Балабас.

— Де в мене на спині родимка?

— Під лівою лопаткою.

— Які цукерки я найбільше люблю?

— Козинаки.

Питаючи, Вася пильно-пильно вдивлявся у Кощія Безсмертного і з жахом помічав, що він справді схожий на Валеру, тільки на дорослого вусатого Валеру. І очі Валерині темно-карі, лукаво примружені, з отими іскристими бісиками. І губи, усміхаючись, так само трошечки кривить, і шрамик маленький над правою бровою (бебехнувся колись на ковзанці). І на всі запитання точно відповідає…

— Валера? — голос у Васі зірвався, захрип. — Невже це справді ти?!

— Я! Звичайно!.. Пізнав нарешті?

— Що ж з тобою зробилося, Валеро?! — в роті у Васі пересохло. — Як же ти став дорослим… Кощієм? Тебе присилували? Примусили?

— Ніхто мене не примушував. Я сам…

— Що-о?!

— Сам захотів.

— Як?!

Розділ тринадцятий,

в якому Валера розповідає, що з ним сталося

Три дні тому, пам’ятаєш, вигнала мене з класу Катерина Степанівна. За те, що я Віті Кулачковському за комір жука-рогача вкинув. Вийшов я, тиняюся по коридорах порожніх, безлюдних. Підійшов до сходів, які у підвал ведуть. Бачу, залізні двері підвалу незамкнені. Тільки я підійшов, вони — ррип!.. — одчинилися, звідти рука вистромилася. І пальцем мені — хить-хить! — підійди, мовляв. Я думав, що то наш завгосп Іван Тарасович. Підійшов. А рука мене за комір — рраз! — і в підвал. Я навіть крикнути не встиг. Двері одразу — клац! — замкнулися. Темрява — хоч в око стрель.

— Здоров, Валеро! — чую голос, лагідний, привітний такий. — Не бійся. Ми — твої друзі. Лиха тобі не зичимо, тільки добра. Ти нам дуже подобаєшся. Гарний ти хлопець! Не те що інші — вареники, пігмеї, редиски. Здорово ти того жука за комір Кулачковському вкинув. Молодець!.. І водою ти здорово бризкаєшся. А як вазон із другого поверху скинув! Сила! І кепочку Борі Бородянського у калюжу ловко швиргонув! Ха-ха-ха! Нам такі потрібні.

— А… хто ви? — спромігся нарешті спитати я.

— Кажу ж — твої друзі. Та не лякайся, дурненький. Ми хочемо тобі допомогти. Ти ж мрієш полетіти у космос, на інші планети. Правда?

— Ну, мрію, — признався я.

— А одного ж людського життя для цього не вистачить. Правда?

— Правда, — кажу.

— Хочеш бути безсмертним?

— Безсмертним? — перепитую. — А хіба це можливо?

— Для таких, як ти, можливо.

— Ну, звичайно, хочу. Нема питань!

— Ну, тоді вважай, що все гаразд.

— Що? Я уже безсмертний? — зрадів я.

— Ич! Який швидкий! Це ще заробити треба.

— А як? Що треба?

— Та нічого особливого. Іди до нас на роботу.

— Куди?

— У ВС.

— Яке ВС? У Військові Сили? В армію, чи що?

— Сили, але не військові. Вражі сили.

— У шпигуни, чи що? — похолов я. — В іноземну розвідку? Батьківщину зраджувати? Та ви що!

— У які шпигуни? Ніякої батьківщини не треба зраджувати. Це зовсім інше. По казковій лінії. Казки читаєш?

— Ну, читаю.

— Хто такі Баба Яга, Змій Горинич, Кощій Безсмертний — знаєш?

— Ну, знаю.

— Так-от. До них у компанію. Якраз вакансія є. Вільна посада Кощія Безсмертного. Саме для тебе.

— Що?! Кощія?! — отетерів я.

— Безсмертного! — уточнив голос. — Та ти не переживай! То тільки у старих казках Кощій Безсмертний страшний, схожий на скелет. Тепер зовсім інше. Будеш звичайним собі чоловіком — хочеш вусатим, хочеш бородатим, хочеш безвусим і безбородим.

— А робити що треба?

— А нічого не треба. Живи собі. Тільки жити доведеться не дома, звичайно.

— А де?

— Ну, ти й цікавий! Спершу згоду дай, а тоді будемо говорити далі. Та ти не квапся. Не поспішай. Обміркуй гарненько. Це справа серйозна. Не на день, не на два — на все життя. Єдине що скажу: влада буде в тебе необмежена. Можливості невичерпні. Що хочеш мати, все матимеш. Подумай. Ми не кожному таке пропонуємо. І нікого не силуємо. Тільки за власним бажанням. Даємо тобі кілька днів на роздуми. Зваж усе, обміркуй.

Щоб потім не просився відпустити. Бо назад вороття не буде. Зрозумів?

— З-зрозумів, — кажу.

— І ще — про розмову нашу нікому ні слова. Розкажеш — страшна тебе кара чекатиме. Зрозумів?

— З-зрозумів, — кажу.

І тільки я це сказав, та ж сама рука мене за комір — хап! — двері прочинилися, і я опинився на сходах.

Рука мені помахала з дверей і сховалася.

А тут і дзвінок продзвенів…

Три дні ходив я і думав.

Невже це хтось пожартував? Хтось із старшокласників? Володька Мамалиґа з дев’ятого "А", наприклад, — відомий на всю школу витівник. Або Алик Бамбаровський, капітан шкільного клубу веселих та кмітливих. Могли! То такі, що самого директора Ярослава Івановича розіграти не побояться.

А якщо насправді?..

Надто вже дорослий, неучнівський голос говорив зі мною. І хіба цікаво жартувати Мамализі чи Бамбаровському з четвертокласником? Що це їм дасть? Та ще це попередження, щоб мовчав. Ніхто ж про той розіграш і не дізнається! Коли б розігрували, то сказали б прийти кудись, щось зробити, щоб можна було посміятися… А так… Схоже, що не розіграш. Схоже, що насправді.

Погоджуватися чи ні?

З одного боку, звичайно, кидати школу й батьків одразу назавжди — якось воно… не той… А з другого боку — як у космос до інших планет летіти, то все одно рідних треба кидати назавжди. А ми ж із тобою саме про польоти мріяли.

Три дні я ходив і думав.

І тоді, як пішли ми з тобою у ліс їжака ловити, — теж думав.

А коли ми посварилися і ти втік, лишився я сам. І раптом із кущів виходить Бабай, ти його тепер знаєш.

— Здоров, Валеро! — я його голос одразу впізнав. — Ну що, надумав?

Розгубився я, слова сказати не можу.

А він:

— Ну, чого ти, дурненький? Чого боїшся? Тобі пропонують безсмертя, а ти ще вагаєшся. Та якби я комусь іншому запропонував, мені б тільки дякували.

Бажаючі у цьому лісі не вмістилися б! — І голос у нього такий лагідний, привітний.

Уявив я собі раптом — лечу я, Безсмертний, у ракеті до інших планет. І прилітаю, зустрічаюся з інопланетянами. Розказую їм про життя на Землі. І репортаж про мою зустріч передають по інтербаченню. І на мене дивиться вся планета. І в усіх газетах світу мої величезні фотографії…

Подумав я востаннє, махнув рукою і сказав:

— Ну гаразд! Згоден!

— От і добре! — Бабай витяг з кишені пласкеньку пляшечку, одгвинтив кришку-стаканчик, налив з пляшечки і простягнув мені. — Пий!

— Що це? Для чого? — здивувався я.

— Ну ти ж розумієш, діти вражою силою не бувають. Для цього треба стати дорослим. Чекати, поки ти нормально виростеш, нам ніколи. А це — сік чарівної рослини-дорослини. Вип’єш — і одразу станеш дорослим. Яким хочеш бути — вусатим, бородатим чи безвусим і безбородим?

— Хай уже вусатим, — сказав я. — Мені вусаті подобаються: Микита Михалков, Михайло Боярський.

— Пий! — тицьнув мені в руки Бабай кришку-стаканчик. Я понюхав. Густа рідина пахла кавою.

Одважився, випив. Солоденьке і язик трошки пощипує. І одразу відчув — росту. Плечі розсуваються, земля вниз пішла, і під носом над верхньою губою лоскотно — вуса пробиваються. Штанці тріснули, на землю впали, сорочка — на шмаття, черевики теж...

А Бабай уже подає мені нове вбрання: спортивний костюм, кросівки.

Вдягнувся я, порваний свій дитячий одяг зібрав, тільки десь одного черевика не знайшов: коли вони на ногах моїх порепалися, я їх, струшуючи, позафутболював у кущі. Один знайшов, а другий ні.

Згорнув я свої речі, у ямку поклав, торішнім листям прикидав, — нащо речові докази лишати? Хай уже ніяких слідів не буде.

— Ну, а тепер поїхали до Шефа на затвердження. А там і до роботи! — сказав Бабай. Взяв мене за руку, тричі тупнув ногою — і ми з ним провалилися. Опинилися у закритій тісній кабіні і з шаленою швидкістю помчали під землею.

— Взагалі-то ми тролейбусом їздимо, але новобранці мають право один раз проїхатися на підземній ракеті пана Морока, — сказав Бабай.

Ну, а потім опинився я у підземному палаці пана Морока.

Спершу було страшнувато. Але пан Морок прийняв мене дуже привітно, довго розпитував, які в мене побажання, що я хочу мати з речей, пообіцяв добре забезпечити. Музика в нього в палаці гарна. Записи наймодніші, найсучасніші. Пригощав мене смачнющими наїдками і напоями — ми таких зроду не бачили.

Одним словом, мені тут подобається. І я анітрохи не шкодую.

Розділ чотирнадцятий,

в якому Вася змушений віддати чарівне дзеркальце. Васю і Незнайомку виганяють із країни. Вража сила торжествує

— Валеро! Що ж ти наробив?! Ех, Валеро, Валеро! — жахнувся Глечик, коли Кощій закінчив розповідати.

— Та ти що? Ти, мабуть, нічого не зрозумів! Все ж нормально! — весело всміхався Кощій Валера.

— Що — нормально? Де нормально? Це ж жах! Як ти не розумієш!

— Та це ти нічого не розумієш!.. До тебе просто ще не дійшло. Я ж — безсмертний, ніколи не вмру. Безсмертний! Розумієш?

— Але ти ж не просто безсмертний! Ти ж Кощій Безсмертний! Вража сила!

— Ну то й що?! Подумаєш! Зате не вмру ніколи. І полечу до найдальших планет, і з інопланетянами побачусь, і назад повернуся…

— Валеро! Ну що ти говориш? За яку ціну купуєш ти собі те безсмертя?

— Ай! Не мороч голову. Думаєш, ти кращий? Хоч не придурюйся! Згадай лишень, як ми разом уроки зривали. І з класу нас Катерина Степанівна обох вигнала. Чи не так?

— Ну так то ж…

— А на фізкультурі з Борі Бородянського хто сміявся?

— Так усі ж сміялися…

— Правильно! Бо всі однакові!.. І взагалі, думаєш, я один тут такий? А Змій Горинич, думаєш, хто?

— Хто?

— Ігор Горенко з нашого класу.

— Ігор Горенко?! Та ти що?

— Те, що чуєш!.. А Баба Яга?

— Хто?

— Люська Бабенчук! От хто!

— Ябеда?! Якій ми бойкот оголосили?! Та вона ж у лікарні. У неї щось із ногою.

— От-от! Із ногою! Костяна нога!

— Та ти що?! — У Васі просто голова йшла обертом.

— Отже, тут усі свої. Слухай!.. А давай і ти приєднуйся!.. У мене з Бабаєм прекрасні стосунки! Я з ним поговорю. Думаю, він не відмовить. Ти йому, здається, сподобався. Якраз є вакансія. Дракона. Будеш дракон Вася. Три голови. Крила. І вогонь із рота. Як у Горинича. Навіть більше. Бо три форсунки. А? От буде здорово! Давай!

— Тю! Що ти таке говориш? Дракон Вася… Дурниця якась! Безглуздя!

— Відмовляєшся?

— Авжеж! Категорично!

— А-а… "Мама, сестра, тьотя…" Ну, й дурень!

Вася не встиг нічого відповісти, бо в цей час із-під землі вигулькнув Бабай.

— Ну що? Я бачу, все гаразд. Порозумілися?.. Що ж… Валеру я тобі привів, слова дотримав. Тепер — ти! Давай дзеркальце!

— Та я… він… ми… — розгубився Вася.

— Ти чесне слово давав? Давав! Клявся? Клявся! Які можуть бути розмови?

Лише тепер Вася зрозумів, як обдурив його Бабай.

— Ну ти ж у нас чесний, Васю, — всміхнувся Кощій Валера, — Давай! Тут у нас не жартують.

— Ех, Валеро, Валеро! — тільки й сказав Глечик. Зняв ранець-портфель, вийняв "Математику", простягнув Бабаю.

— Що ти мені даєш? — скривився Бабай. — Нащо мені "Математика"? Я її зроду не любив. Ти мені дзеркальце давай.

— Під обгортку зазирніть, — буркнув Вася.

Бабай обережно, наче то був не підручник, а атомна бомба, взяв "Математику", помацав обгортку, потім дістав з кишені невеличкий прилад.

— Чарівний індикатор-дзеркальцешукатор, — сказав він Кощію Валері. — Щойно у підземній крамниці "Чарівниця" придбав. Останнє слово казкової техніки.

Він підніс прилад до книжки, й одразу на приладі замиготіла червона лампочка.

— Є! Є! Воно! Дзеркальце! Чарівне! — закричав Бабай. — Увага! Увага і послух! Тепер головне — не глянути ненароком. Тримай! — передав він підручник Кощію Валері. — Тримай, поки я дістану чарівну кошмарлю.

Кощій Валера з трепетом узяв "Математику", затиснув її у витягнутій руці, одвернувши обличчя, а Бабай дістав із кишені шматок чорної марлі. Накинувши ту кошмарлю на підручник, Бабай уже під нею (так, як перезаряджають фотокасету, щоб плівка не засвітилася) вийняв з-під обгортки дзеркальце, кинув на землю підручник і швидко-швидко замотав дзеркальце у кошмарлю.

І враз торжествуюче скинув догори руки і вигукнув:

— Ура-а! Перемога!

Із своїх хаток повискакували Баба Яга і Змій Горинич. І всі вчотирьох вони радісно затанцювали.

— Ну все! Понесу покажу Шефові, а тоді — у печеру "Тридцять три лиха" під нагляд хвороб на вічне зберігання! — вигукнув Бабай.

— А мені можна з вами до Шефа? — прохально спитав Кощій Валера. — Я ж усе-таки брав активну участь в операції…

— І я! І я! — підхопила Баба Яга.

— І мені! Ху! Всі штани на колінах протер, шукаючи! — вигукнув Змій Горинич.

— Давайте! Усіх беру! Я добрий! То тільки дурні батьки лякають мною дітей: "Бабай! Бабай! Сиди тихо, а то прийде Бабай і забере тебе у мішок!" Яка дурниця! Не знають, що Бабай — то сама доброта, що він тільки й дбабає, щоб усім було добре. Ходімо! Раз дзеркальце у нас, про всіх подбабаю! Будуть і нагороди, і подяки. Ходімо!

"Ну все! Все пропало!" — з відчаєм подумав Вася. І в останню мить, як вони вже підійшли до погребні, вигукнув:

— А Незнайомка?! Ви ж обіцяли! Бабай обернувся:

— А-а… Правильно! Я обіцяв. Забув. Ну що ж. Тепер Незнайомка нам не потрібна. Як занесемо у печеру дзеркальце, приведу її тобі.

Бабай тричі тупнув ногою, і вони провалилися крізь землю.

Вася лишився сам. Розгублений, убитий горем.

"Що ж це робиться?! Що ж це відбувається у світі білому?! Люська Бабенчук — Баба Яга! Ігор Горенко — Змій Горинич! А Валера, ліпший друг мій Валера — Кощій Безсмертний!.. Жах який!.. А з мене хотіли дракона Васю зробити. Три голови. І в усіх трьох — вогонь із рота! Брр!.. Й уві сні кошмарному не насниться!"

Минуло кілька хвилин. Із залізним скреготом розчинилися іржаві двері печери "Тридцять три лиха", і, випхнувши поперед себе Незнайомку, вискочили Змій Горинич, Баба Яга і Кощій Валера. Всі мали на обличчях білі марлеві маски-пов’язки. Останнім вискочив Бабай. І одразу зачинив двері, щоб не повилазили з печери хвороби.

— От тобі твоя Незнайомка! І — геть обоє з нашої країни! — суворо гукнув Бабай (де й поділася його лагідність!). — Дякуйте, що ми вас узагалі відпустили!

— Що кісточок ваших у ступі не потовкли — цюк-цюк-цюк!.. — свиснула носом Баба Яга.

— Не спопелили вас! Ху! — хукнув Змій Горинич.

— У казані не зварили! Буль-буль-буль! — вищирився Кощій Валера.

— Просто у нас сьогодні свято. Не хочемо його псувати. Ідіть і не озирайтесь! — наказав Бабай, виштовхуючи Васю і Незнайомку за ворота.

Ворота зі скреготом зачинилися. Гримнула важезна клямка.

Розділ п’ятнадцятий,

в якому наші герої знову повертаються в Зландію. Початок операції "Чарівне дзеркальце"

І от уже стоять Вася і Незнайомка за воротями у лісі.

— Пробачте, — опустив голову Вася. — Не вберіг я дзеркальце. Змушений був оддати.

— Не біда! Головне, що ти проніс його у Зландію. Молодець! Ти поводився, як справжній герой, — похвалила його Незнайомка.

— Та! — махнув рукою Глечик. — Який там герой!.. Ви подивіться, що робиться!.. На кого перетворилися мої однокласники, мій найкращий друг Валера. Це ж просто жах!

— Так! Я згодна з тобою. Це жахливо. Колись сонячні зайчики перемогли всю вражу силу, тільки для казок лишили по одній особі. А пан Морок із чарівного лабіринту втік і вирішив відновити всю оцю нечисть. Бачиш, заснував Зландію, розплідник усякого зла, тепер вербує нестійких дітей, зривщиків дисципліни та хуліганів і поповнює ними вражу силу.

— Жах!.. Що ж робити? Як же я додому піду? Що я Валериним батькам скажу, дідові Павлу Харитоновичу? Що? "Ваш син і онук перетворився на Кощія Безсмертного за власним бажанням!" Вони ж усі збожеволіють! Невже не можна вже нічого зробити? Якось вплинути на них?

— Можна. Для цього й треба було пронести у Зландію чарівне дзеркальце. Воно не тільки тому чарівне, що пускає чарівного сонячного зайчика: кожен, хто гляне у нього, ніби зазирне собі у душу. У нього відразу прокинеться совість. І зникнуть чари пана Морока, пропаде дія соку рослини-дорослини. І Валера, й інші перестануть бути вражою силою, знову повернуться у дитинство. Пан Морок знає про це і тому вперто полював за дзеркальцем. Тому він суворо заборонив зазирати у дзеркальце, вигадавши, буцімто це смертельно небезпечно. Та для

самого пана Морока це справді небезпечно, бо сонячні зайчики — смертельні вороги пана Морока.

— То що ж робити? Як примусити моїх однокласників і мого друга Валеру глянути у дзеркальце?

— От над цим давай подумаємо… Перш за все треба повернутися у Зландію.

— Вони ж не пустять, вони ж розгніваються і… цюк-цюк-цюк!.. Ху!.. Буль-буль-буль!..

— Здається, якщо не помиляюсь, тобі пропонували перетворитися на дракона Васю?

— А… звідки ви знаєте?

— Ну… все-таки я таємнича Незнайомка. Мусять у мене бути свої секрети… — Незнайомка загадково усміхнулася.

— Ну… пропонував… Валера…

— То, може, варто погодитися…

— Що?! Стати драконом?! Три голови і в усіх вогонь із рота?! Ні! Не хочу!

— Ну як не хочеш, то й не станеш. Перетворення можливе тільки за власним бажанням. Але вдати, наче ти погодився, можеш. І тим часом примусити їх зазирнути у дзеркальце. Сказати, що, мовляв, той, хто у дзеркальце зазирне — стане наймогутнішим, найдужчим, найнепереможнішим. Тому, мовляв, пан Морок і не хоче, щоб хтось зазирав. Владу втратити боїться.

— О! Це — ідея! Ви це зараз придумали?

Незнайомка знов усміхнулася загадково.

— А хіба це має значення? То що — будемо повертатися у Зландію?

— І ви теж?

— А що ж — я тебе самого кину? Я весь час десь поблизу буду. Щоб на допомогу, як треба, прийти.

Вася одразу повеселішав. Що не кажіть, а коли хтось тебе підстраховує, завжди легше.

— От тільки як у Зландію пробратися? — задумливо мовила Незнайомка. — Ворота замкнені, паркан онде який високий…

— Ну, про це не турбуйтесь. Я ж туди пробрався! Думаєте, крізь ворота? Вони весь час замкнені. Через дірку в паркані. Тільки… — Вася почухав потилицю. — Чи пролізете ви?.. Ви ж усе-таки доросла.

— Ну, коли ти проліз, то й я пролізу, — впевнено сказала Незнайомка.

— Тоді — гайда!.. Тільки, мабуть, поповзом доведеться. Щоб не побачили ненароком.

— Поповзом — то й поповзом! — погодилася Незнайомка.

— А ваше довге плаття не порветься? Не заважатиме?

— Не хвилюйся!

Вася ліг у траву і поповз перший — дорогу вказувати. Незнайомка за ним. "Добре повзе, — подумав Вася, озирнувшися. — Як справжній хлопець! І не скажеш, що доросла тьотя та ще у довгому бальному платті".

Вони підповзли до того місця, де Вася пролазив. Вася відхилив дошку, проліз. Зачаївся у траві, чекає.

Дивиться — голова Незнайомки крізь дірку просунулася, потім плечі. Раз! — і пролізла. І вже біля Васі.

— Ну, ви молодець! — захоплено прошепотів Глечик. — Я й не думав, що пролізете. Все-таки доросла.

— А всі дорослі — колишні діти! — прошепотіла Незнайомка. — Їм навіть гратися іноді хочеться.

З галявини лунали співи. Скрадаючись попід кущами, Глечик і Незнайомка підповзли ближче.

Змій Горинич, Баба Яга і Кощій Валера витанцьовували, співаючи, а Бабай грав їм на акордеоні.

Змій Горинич танцював навприсядки і співав:

Я Горинич — дужий змій,

Зачіпать мене не смій!

Зачіпать мене не смій,

Бо я вогнедишний змій!

Ху-ху-ху! Ча-ча-ча!

Стережись Горинича!

Ху! Ху! Ху! Тру-лю-лю!

Кого хочеш спопелю!

Ху! Ху! Ху! Тру-лю-лю!

Кого хочеш спопелю!

Баба Яга танцювала, накульгуючи і припадаючи на праву ногу:

А я Баба Яга — Костяна нога!

Кого хочеш я провчу,

В ступі, в ступі розтовчу.

Наймиліший мені звук —

Цюк-цюк-цюк-цюк!

Цюк-цюк-цюк!

А Кощій Валера танцював справжній брейк, виробляючи різні складні гімнастичні вправи. І співав:

— Я Кощій Безсмертний,

Смерті не боюся.

І тому із ворогами

Я сміливо б’юся.

Раз-два! Три-чотири!

Тири-дири-нашатири!

Шура-бура-щебетура, —

Краща в світі — фізкультура!

Танцюючи, Змій Горинич і Кощій Валера зіштовхнулися лобами і одразу почали битися.

— Ху! — на тебе! — кричав Горинич.

— А я — Безсмертний! — випинав груди Кощій Валера. Б’ючися, вони зачепили й Бабу Ягу. Вона заверещала, кидаючись у бійку.

Всі троє духопелили одне одного і галасували неймовірно.

Бабай спершу сміявся, потім це йому, мабуть, набридло і він гримнув:

— Усе! Досить!

Змій Горинич, Баба Яга і Кощій Валера вмить припинили битися, наче ляльки, яких смикнули за мотузочку.

— Свято закінчено! Всі — по хатах! — крикнув Бабай, і знову ж таки всі дружно, ні слова не кажучи, розбіглися по своїх хатках.

"Бідний Валера! — подумав Глечик. — Той Бабай крутить ним, як хоче".

Бабай підійшов до погребні, тричі тупнув ногою і разом з акордеоном провалився під землю.

— Ну що… — прошепотів Глечик. — Піду, мабуть, до Валери… Проситися у дракони.

— Давай! — прошепотіла Незнайомка. — В разі чого — гукай! Прийду на допомогу.

Вася підвівся і пригинцем, короткими перебіжками гайнув до хатки Кощія. Все-таки треба було пильнувати, щоб Змій чи Баба Яга не перехопили його і не спопелили або не стовкли у ступі ще до того, як він встигне щось сказати.

Двері було замкнено. Вася постукав.

— Хто там? — перелякано спитав Кощій Валера.

— Це я! Вася! Відчини! Я надумав! Хочу бути драконом!

— Що? — Двері відчинилися, і на порозі з’явився Кощій Валера. — Ти серйозно?

— Серйозно! А що?.. Вирішив бути з тобою до кінця… Та й як я тепер додому повернуся? Що я скажу твоїм батькам, брату, бабусі, дідові Павлу Харитоновичу? Та й у школі — хлопцям, Катерині Степанівні…

— Ну, Васько! Ну, молодець! Це ж здорово! — Кощій Валера аж підскакував. — Знову ми будемо разом. А то мені з ними, по правді

сказати, нудно! Ух, тепер ми їм покажемо! Таке влаштуємо — будь здоров!

Краєм ока Вася побачив, що і в хатки на курячих ніжках, і в хатки Змія Горинича двері попрочинялися — Змій і Баба Яга підслуховували.

І Глечик, не дуже притишуючи голосу, щоб вони чули, сказав:

— Тільки знаєш, Валеро, якщо вже я стану драконом, то я хочу бути не просто рядовим поганеньким дракончиком, що яєчню на полум'ї з рота смажить та вчительці математики волосся обсмалює. Я хочу стати Всемогутнім Драконом номер один, найдужчим з усіх драконів на світі, наймогутнішим, найнепереможнішим із усієї Вражої сили.

— Ну це ти вже загнув! — усміхнувся Кощій Валера. — Цього тобі досягти не вдасться. І не дозволить тобі цього ніхто.

— А я дозволу й не питатиму. І досягти цього неважко.

— Цікаво! Як же цього досягти?

— А це вже, вибач, мій секрет.

— А звідки той секрет тобі відомий?

— Раз кажу, значить, відомий.

— Не бреши!

— А я брехав коли-небудь?

— Взагалі-то ні… здається…

— То чого б це я зараз брехав?

— Ну тоді скажи.

— А ти мені про Бабая не сказав.

— Та мені ж заборонили! Під страхом лютої кари.

— А мене, може, за це теж по голівці не погладять.

— Ну скажи, ну!

— Чарівне дзеркальце…

— Що?

— Той, хто подивиться у чарівне дзеркальце, стане могутнім і непереможним.

— Та ти що! Навпаки! Той загине!

— Дурниці! То пан Морок навмисне каже, щоб ніхто з вас не зазирнув. Боїться, щоб його влада не похитнулася. Щоб ніхто не став могутнішим за нього. Тому він і полював за дзеркальцем, тому й помістив його у печері "Тридцять три лиха".

— Хто тобі це сказав?

— Незнайомка. Ще там, у лісі, коли дзеркальце мені давала.

— А вона його сама тобі дала?

— Аякже! Де б я його взяв? Бо я їй сподобався. "Вони все одно, — каже, — в мене дзеркальце одберуть. Так я тобі його секрет одкрию. А ти мене потім за це зі Зландії вирятуєш…" І, як бачиш, вона на мене покладалася недаремно. Я її таки вирятував. Вона, мабуть, давно вже дома, у своїй Країні Сонячних Зайчиків.

— Ти диви!.. — Кощій Валера був вражений. — Невже ти такий розумний! От Глечик!

— А ти думав!.. — скромно опустив очі Вася. Та, опускаючи очі, він устиг помітити, як тої ж миті із своїх хаток прожогом вискочили Змій Горинич та Баба Яга. І зникли в кущах.

Кощій Валера цього не спостеріг.

Розділ шістнадцятий,

в якому операція "Чарівне дзеркальце" триває. "Гей, Васько! Де ти?" Затемнення

— Ну гаразд, — сказав Кощій Валера. — Давай ближче до діла! Перш за все я мушу побалакати з Бабаєм. Потім він мусить погодити твоє перетворення з паном Мороком. І лише після цього будемо тебе оформляти у дракони. Я не знаю, який порядок, коли не вони пропонують, а ти сам… Здається, потрібна письмова заява, дві рекомендації представників вражої сили і, може, характеристика…

— Звідки? — спитав Вася. — Зі школи? Чи з ЖЕКу? Чи, може, з дитячої кімнати міліції?

— Не знаю! Не знаю! От поговорю з Бабаєм, про все дізнаюся, прийду і скажу. Побудь тут. Тільки пильнуй, щоб тебе ненароком наші однокласники не спопелили або не стовкли у ступі. Вони ж не в курсі. Так

що краще на очі їм не потрапляй. Замкнися у мене в хаті й сиди. Наймогутніший і найнепереможніший! Ха!

— Добре, добре, — погодився Глечик.

Кощій Валера підійшов до погребні, тричі тупнув ногою і провалився під землю.

Замикатися у хатинці Кощія Вася не став, хоч йому й кортіло подивитися, як живе його друг у Зландії.

Увагу Глечика привернули недобрі приглушені голоси, що лунали від печери "Тридцять три лиха". Він зрозумів, що то, мабуть, Змій Горинич та Баба Яга.

Сховавшись у траву, Глечик поповз до печери.

Він не помилився. Біля входу в печеру вовтузилися Баба Яга і Змій Горинич.

Намагаючись одчинити двері, вони відштовхували одне одного і лаялися.

— От я скажу, скажу Шефові! Пусти! — шипіла Баба Яга.

— Хочеш, щоб наймогутнішою, найнепереможнішою Баба була?! Та ніколи в світі! Не допущу! Ху! Пусти! — шипів Змій Горинич.

Змій все-таки був дужчий. Він одштовхнув нарешті Бабу Ягу і першим увірвався до печери. За ним ускочила й Баба Яга.

Вася завмер.

Повірили!

Велика все-таки сила — таємниця, яку ти ненароком (саме ненароком) підслухав чи почув. Коли тобі хтось щось каже — це одне. Ти можеш думати, що тобі навмисне розказують, хочуть обдурити. А коли ти сам ненароком почув — зовсім інше…

Здорово вийшло!

Глечик навіть не сподівався.

Минуло всього півхвилини, не більше. І раптом із печери "Тридцять три лиха" вискочив… Ігор Горенко. Не дорослий Змій Горинич із червоним носом, а четвертокласник Ігор, переляканий, розгублений, зі скуйовдженим чубчиком. Він отетеріло озирнувся, кинувся у кущі й зник.

А ще через півхвилини з печери вийшла Люська Бабенчук, заплакана і нещасна. В руках вона тримала дзеркальце. Вона теж із острахом озирнулася, кинула дзеркальце у траву, схопилася руками за щоки і зникла в кущах.

Глечик кинувся туди, де щойно стояла його однокласниця, знайшов у траві дзеркальце, схопив і швидко сховав у кишеню. І саме вчасно.

З-під землі вигулькнули Бабай і Кощій Валера.

Вася теж шмигнув у кущі: він не хотів, щоб його бачили неподалік від печери. І вони таки не помітили Глечика і швидко пішли до хатки Безсмертного.

За хвилину звідти залунав стривожений Кощіїв голос:

— Гей, Васько! Де ти? Агов!

Глечик устиг уже пробратися поза кущами ближче до хатки, вийшов і одгукнувся:

— Я тут!

— Що ти там робиш?

— А… а їжака хотів упіймати. Ми ж з тобою так і не знайшли.

— Ну, тепер їжак нам не потрібен. Тепер ми з тією Катериною Степанівною що хочеш зробимо… Іди подякуй Бабаю Бабайовичу! Він умовив пана Морока: тебе беруть із місячним іспитовим терміном.

Вася вже наблизився майже впритул до Кощія Валери, вже сунув руку в кишеню… Тепер тільки піднести дзеркальце до його очей, щоб він глянув і… Та раптом почувся голос пана Морока:

— Тривога! Тривога! Дзеркальце зникло. Піднімаюсь нагору. Затемнення!

Вася вихопив дзеркальце з кишені й кинувся до Кощія Валери:

— Воно в мене! Зазирни швидше! Я тебе прошу! Я тебе благаю! Валеро!

— Не дивись! Не дивись! — одчайдушно заверещав Бабай, кидаючись між друзями.

У цю мить з-під землі вигулькнув пан Морок у чорному оксамитовому плащі з каптуром.

— Не бійтесь! Не подивиться! — спокійно сказав пан Морок, змахнув руками, і вмить через усю галявину, через усю Зландію перекинулась чарівна чорна кошмарля і стало абсолютно темно. Як уночі під ковдрою.

Розділ сімнадцятий,

в якому відбувається жорстокий двобій, а також розкривається таємниця Країни Сонячних Зайчиків

— Ха-ха-ха! — зловісно засміявся пан Морок. — Тепер хай дивиться!.. Ви забули, що ви в моїх володіннях. Тут господар я!.. — І він заспівав свою пісню:

— Зроблений із темної

Темряви підземної,

Тіла я не маю,

Та всіх перемагаю.

Морок я, і, як захочу,

Будь-кого я заморочу!

Заморочу, заморочу,

Як захочу!..

Поки пан Морок співав, Вася відчув раптом, як хтось торкає його ззаду за плече.

— Це я! — почув він шепіт Незнайомки. — Дай дзеркальце!

— Візьміть! Воно у мене в правій руці! — шепнув Вася. Незнайомка намацала Глечикову руку, в якій він тримав дзеркальце, і забрала його.

Пан Морок закінчив співати і сказав:

— Але як цей "дракон" Вася пробрався у печеру "Тридцять три лиха"? І не захворів! Як він дістав дзеркальце? Адже це могла зробити лише моя Вража сила. Де Змій Горинич? Де Баба Яга? Агенте страху Бабай! Ви відповідаєте за порядок у країні!

— Ваша Темність! На жаль, я нічого не можу сказати… Пробачте, Ваша Темність! Усе це для мене теж така несподіванка…

— Перш за все негайно відберіть у нього дзеркальце!

— Але як?! Ваша Темність! Я ж нічого не бачу. Нічогісінько!

— Навпомацки! Він же стоїть десь поряд із Кощієм Безсмертним! А ти, Кощію, чого мовчиш? Хочеш втратити безсмертя?

Вася відчув, як його хапають і обмацують одразу чотири руки.

— Ваша Темність! Навпомацки нічого не виявили! — вигукнув Бабай.

— Навпомацки нічого нема! — підтакнув йому Кощій Валера.

— Ваша Темність! Дозвольте хоч один промінчик! — попросив Бабай.

— Хоч на одну мить! — докинув слово Кощій Валера.

— Ну, гаразд! Один промінчик. На одну мить! — сказав пан Морок.

І десь нагорі, біля верхівки найвищої ялиці одхилилася чарівна кошмарля, і на галявину пробився один-єдиний сонячний промінець.

І враз де не взялася рука Незнайомки і підставила під той промінь чарівне дзеркальце.

Спалахнуло світло. То з’явився і застрибав на галявині сонячний зайчик Терентій.

— Ввa-вай! — перелякано закричав пан Морок.

А сонячний зайчик Терентій вже тримав у лапках довгий сонячний промінь-спис.

— Гей, пан Морок, бережись!

За плаща свого держись!

От зніму плаща ураз —

І загинеш в той же час!

— заспівав Терентій і кинувся на пана Морока.

— Геть! Геть! Геть! — панічно закричав пан Морок, намагаючись полами свого чорного плаща накрити сонячного зайчика.

Почався відчайдушний двобій.

— Бабай! — лементував пан Морок. — Одбери дзеркальце! Наказую!.. Прошу!.. Благаю!..

— Бо… бо… боюсь!.. — белькотів Бабай, не рухаючись із місця.

— Кощій!.. Безсмертний!.. — кричав пан Морок. — Озолочу! Все, що захочеш, зроблю для тебе!

— Як Ба… ба… бай… бо… бо… їться… то що вже мені! — цокотів зубами Кощій Валера. — Таке робиться!.. Таке робиться!..

У Васі все мерехтіло перед очима.

Нарешті Терентій скинув-таки своїм сонячним списом із пана Морока його чорний плащ.

І вмить упала з дерев на землю чорна кошмарля. І освітилася вся галявина сонцем.

У траві лежала жалюгідна брудна чорна шматина — все, що лишилося від пана Морока.

Бабай та Кощій Валера, заціпенівши, дивилися на Незнайомку, яка з дзеркальцем у руках велично стояла посеред осяяної сонцем галявини.

— Бабаєвський! — вчительським тоном сказала Незнайомка. — Підійди до мене і глянь у дзеркальце!

Агент страху Бабай, мов загіпнотизований, покірно підійшов до Незнайомки, зазирнув у дзеркальце, скрикнув і на очах у Глечика враз перетворився на незугарного підлітка із сигаретою в зубах.

— Вийди з лісу! — наказала Незнайомка.

І незугарний підліток, схиливши голову, поплентався з галявини і зник за деревами.

Вася Глечик вражено дивився на Незнайомку, і несподівано неймовірна підозра ворухнулася в його душі.

— Це вона! Вона! — раптом несамовито закричав Кощій Валера. — Ой! Я більше не буду! Я більше не буду! — Він кинувся в ліс і зник за деревами.

Вася тільки рота роззявив від подиву. А Незнайомка зняла маску і скинула з голови білу перуку…

— Катерино Степанівно! — вигукнув Глечик. — Це ви?

— Я! — всміхнулася учителька.

— Як же так?.. — розгублено закліпав очима Вася. — Ви ж казали… що ви з Країни Сонячних Зайчиків?

— Так!.. — сказав Терентій. — Усі вчителі — з Країни Сонячних Зайчиків. Тільки учні про це не знають. Чарівна Країна Сонячних Зайчиків — це країна добра і знань. Ти, певне, чув не раз слова — "світло знань", "світло добра". Це недарма… У Країні Сонячних Зайчиків неподалік од Палацу Чарівних Казок є Сад Добра і Знань. І в тому саду працюють Постійні Курси класних чарівників. То вони тільки так називаються у школі — класні керівники. Для конспірації. А насправді вони — класні чарівники. І от щороку кожен учитель один місяць улітку, коли у школах канікули, живе в Країні Сонячних Зайчиків, навчається на Курсах класних чарівників. Ти ж знаєш, що у вчителів два місяці відпустки, а от у всіх трудящих — тільки один. То спеціально так зроблено. Бо один же місяць улітку вони вчаться на Курсах класних чарівників…

"Справді! У вчителів таки два місяці відпустки, а у всіх інших — один… — подумав Глечик. — От дивина! А ми й гадки не мали, чого це…"

Але тут він згадав про несподіване перетворення і втечу Бабая, і думки його перервалися.

— А Бабай… — почав було він.

— Теж зачарований паном Мороком наш колишній учень, — сказала Катерина Степанівна. — Найбільш неблагополучний з усіх наших учнів. Він потрапив до колонії неповнолітніх правопорушників…

— А Валера? Він же втік, так і не глянувши у чарівне дзеркальце!.. — скрикнув Вася. — Це я, я винен! Не зміг його врятувати. Ех, вареник я, й більше нічого! Пігмей! Редиска!

— Ні, Васю! Зовсім ти не вареник, не пігмей і не редиска! А справжнісінький молодець! Без тебе нічого б не вийшло… А за Валеру ти не турбуйся. Він і сам усе зрозумів. І в основному завдяки тобі, твоїй дружбі. Дзеркальце йому вже не потрібне.

— Він сам повернеться назад у дитинство?

— Аякже… Стривай, здається, він уже гукає тебе.

Справді, у лісі лунав Валерин голос: "Васю! Агов! Де ти?.."

— Ну, прощай, незнайомець Вася Глечик із четвертого "Б" класу!.. До зустрічі! У школі! — Катерина Степанівна лагідно всміхнулася Васі.

І враз зникла. Наче й не було її.

І всі хатки зникли, і печера, і погребня, і паркан, і ворота… Зникла вся Зландія. Тільки чорна брудна ганчірка валялася на землі.

Глечик стояв біля великого трухлявого пня посеред тієї галявини, де вони з Валерою посварилися.

— Васю! Ну озовись! Де ти? — лунав з гущавини жалібний, розпачливий голос друга.

— Валеро! Я тут! Я тут! — щосили закричав Глечик. — Сюди! Валеро!

З кущів нарешті вибіг Валера. Блідий, захеканий, очі горять…

Кинувся до Васі, за руки схопив, слова сказати не може.

Тільки хекає, ледве дише.

— Де? Де ти був? — затермосив його Вася.

— Ой!.. Ой!.. — спромігся нарешті на слово Валера. — Не кажи!.. Так злякався!.. Розумієш, зайшов у гущавину, вибратися не можу. У який бік іти, не знаю. Заблукав зовсім… І таке приверзлося!.. Жах!..

— І мені! — сказав Глечик.

— Ху! Аж ноги підгинаються! — стомлено сказав Валера, присідаючи на траву. І враз — ввa-вай! — підскочив угору.

— Що таке? — здивовано вигукнув Глечик..

— На… на їжака сів… Оно побіг у кущі! — скривився Валера.

— Знайшли-таки того їжака! — засміявся Вася.

— Ой! Гайда швидше додому!.. Так пізно!.. Там уже, мабуть, хвилюються… І твої… мама, сестра, тьотя… І мої… — Валера одвів очі.

— Гайда! — весело сказав Глечик.

Розділ останній,

заключний, дія якого відбувається наступного дня у четвертому "Б" класі

У класі тихо.

Тихо й сонячно.

Всі сидять, голови набік посхиляли, сопуть. Дехто навіть язик від старанності прикусив.

Контрольна.

Задачки розв’язують.

З математики.

Вася Глечик уже розв’язав.

Але здавати Катерині Степанівні не біжить, не поспішає. Він цього не любить. Не любить показувати, що він перший розв’язав. То тільки Боря Бородянський у них завжди перший руку догори тягне, перший кулею вискакує з-за парти, як задачку розв’яже, боїться, щоб ніхто його не випередив! Любить бути першим. А Глечик — ні.

Поряд сопе, прикусивши язика, Валера. Задачки у тих, хто сидить за однією партою, як ви знаєте, різні. Але на контрольних Вася, як правило, встигав і свою, і Валерину розв’язати. От і зараз хотів допомогти, але Валера відмахнувся. Сам сопе. Ну що ж, правильно.

Сидить Глечик, думає. Згадує все, що з ними вчора було.

Чогось усі сьогодні на контрольній серйозні й дисципліновані.

Навіть Ігор Горенко, який завжди жованими паперовими кульками з трубочки однокласників обстрілює, сьогодні сидить і працює.

І Люська Бабенчук руку догори не тягне, не скаржиться, що їй заважають. Так і не зібралися вони її провідати, а вона вже й з лікарні виписалася, прийшла сьогодні до школи.

Сидить Глечик, думає…

Невже то не сон?

Невже то правда — все, що сталося з ним і з Валерою?

А розказати — ніхто не повірить.

Хіба можна собі уявити отого кирпатого клаповухого Ігоря Горенка Змієм Гориничем? Або веснянкувату, з двома кумедними закрученими догори кісками Люську Бабенчук — Бабою Ягою?

Та що там! Він сам ніяк не міг впізнати свого кращого друга Валеру, коли той перетворився на Кощія Безсмертного.

І, мабуть, ніколи, ніколи в житті так і не дізнаються Валерині батьки, братик Андрійко та дідусь Павло Харитонович, що їхній син, брат і онук був справжньою вражою силою…

Вража сила…

А хіба лихі, погані люди — не та ж сама вража сила?..

От хоча б… Чим, наприклад, краща за Бабу Ягу грубезна, пащекувата продавщиця, котра і стареньку бабусю від прилавка одштовхне, і дитину обважить, і всю чергу такими словами облає, що вуха в’януть.

А брудний п’яниця з червоним носом, тато Стьопи Балабайченка, що працювати не хоче, а тільки п’є-гуляє, сім’ю свою знедолює — хіба не Змій він Горинич?

Або начебто чистенький ввічливенький хапуга Шляповатий, директор "Гастроному", який у держави краде, все в хату свою тягне і навіть від власних дітей добро награбоване замикає, щоб не попсували, — чи не Кощій він Безсмертний?

Звідки ж вони беруться, ті лихі погані люди — вража сила? І вони ж колись четвертокласниками були. Значить, з дітей колишніх — з ледарів, хуліганів, ябед, брехунців, егоїстів, порушників дисципліни… Так, виходить…

Ех, якби діти хоч одним оком могли побачити, що з них виросте, коли вони добрих порад не слухатимуться, — може, замислилися б, може б, схаменулися вчасно…

Отак думав Вася Глечик, дивлячись у вікно на осяяний сонцем ліс.

Потім зиркнув на Катерину Степанівну і побачив, що вона дивиться на нього і лагідно всміхається. Він аж здригнувся від несподіванки. Невже вона прочитала його думки? Хто їх знає, тих класних чарівників!..

Катерина Степанівна вийняла з сумочки маленьке кругленьке дзеркальце, глянула в нього, поправила рукою зачіску.

І враз блиснуло…

З’явився на підвіконні сонячний зайчик Терентій.

Він підморгнув Васі Глечику і стрибнув на їхню з Валерою парту.

Валера в цей час підвів голову й усміхнувся. Він щойно поставив останню крапку в контрольній. Задачку розв’язав сам.

Терентій скочив Васі Глечику на плече і тихенько, щоб не порушувати дисципліну у класі, заспівав йому на вухо:

Якщо ти будеш чесним,

Якщо ти будеш добрим,

Якщо ти будеш мужнім,

Стійким, хоробрим,

Якщо ти другом щирим

І вірним будеш, —

Тоді ти перемогу

Завжди здобудеш.

Дружба завжди

Виручає з біди,

Дружба завжди виручає,

Більшої сили немає!

І над усім на світі злом

Здобудеш ти перемогу,

Бо сонячні зайчики промінцями

Освітять тобі дорогу!

Потім Терентій перескочив на плече Валери і теж проспівав йому на вухо свою пісеньку. А потім Вася побачив його вже на плечі Віті Кулачковського, а тоді Стьопи Балабайченка, а тоді Лесі Попелястої, а тоді Ніни Закидон, а тоді Люськи Бабенчук, а тоді Борі Бородянського… І так сонячний зайчик Терентій, стрибаючи по класу, побував на плечі у кожного і кожному проспівав свою пісеньку. І кожен усміхався, коли Терентій лоскотав йому вухо своїми сонячними вусиками-промінцями. Врешті-решт усміхався уже весь клас, весь четвертий "Б".

Катерина Степанівна теж усміхнулася і сказала:

— Ну, досить! Здавайте вже контрольну! Я ж бачу, що всі ви задачки вже розв’язали. Здавайте!

І нарешті вихопився з-за парти, як завжди, Боря Бородянський і побіг до столу. А за ним Люська Бабенчук, Стьопа Балабайченко і всі інші.

А Валера й Вася Глечик, не поспішаючи, подали контрольну останніми.

Хіба має значення, коли подавати?.. Важливо, що Валера розв’язував задачку сам. Уперше. Розв’язав правильно.

І тут продзвенів дзвоник…

В Країні Місячних Зайчиків

Розділ І

Нуся

Дівчинку звали Ганнуся. Але змалечку всі називали її просто Нуся. Була вона білявенька, голубоока, кирпата й дуже симпатична. От бувають такі — не вельми, може, й гарні, але страшенно симпатичні. Глянеш — і губи самі розтягуються у привітну усмішку. Це вже, як то кажуть, од Бога — така симпатія. Симпатичні вони не лише на обличчя, а й за вдачею симпатичні — щирі, доброзичливі, усміхнені. Тому їх люди й люблять. Бо вони люблять людей і завжди намагаються покращити людям настрій. Тато навіть склав про свою доню такого віршика:

Як на тебе гляну, Нуся,

То відразу усміхнуся.

Але сьогодні вранці Нуся сама була не в настрої. Бо наснився їй сон — дивний і тривожний… Буцімто стоїть вона вночі у страшному темному лісі. Поряд із нею маленький дідок, осяяний місячним сяйвом, що пробивається крізь віти. Дідок у червоному кислатому капелюсі, на ногах чоботи з високими, аж по саме нікуди, халявами. І сорочка-вишиванка біла. І штани білі. І борода, й вуса сиві — білісінькі. Тому й видно його добре у темному лісі, хоч місячне сяйво осяває лише червоний капелюх. Дідок стоїть і гірко плаче. Сльози рясно течуть на вуса й бороду.

— Що трапилося, дідуню? Чого ви плачете? — питає Нуся.

— Ох! Як же мені не плакати, коли у мене таке горе!

— Що таке? А не можна чимось зарадити, допомогти?

— Може, ти й могла б допомогти, але… не захочеш, — зітхнув дідок.

— Чому?

— Та ні, не захочеш, не захочеш, — і дідок знову гірко заплакав.

— Та чого ви так думаєте? Якщо я тільки зможу, я…

— Тоді слухай… — почав дідок.

І раптом місячне сяйво згасло. І дідок пропав.

Нуся прокинулась.

Вона намагалася знову заснути, щоб додивитися той дивний сон. Але не змогла.

Тож звідки візьметься гарний настрій після такого сну?

Особливо прикро Нусі було те, що дідок засумнівався щодо її бажання допомогти. А вона ж якраз дівчинка чуйна, сердечна й зичлива. І у дитсадку завжди всім допомагала. І тепер у школі, в першому класі.

Нуся підійшла до відчиненого вікна й визирнула в сад. Почалися літні канікули, і Нуся жила з батьками на дачі, в маленькому дерев’яному будиночку на березі річки Трубіж. Тато й мама поралися на городі, їм було зараз не до Нусиних снів. Вона це розуміла.

Нуся зітхнула. Навіть і поділитися ні з ким.

— Як це ні з ким? А я? — почулося раптом.

Від шибки віддзеркалювався на підвіконня сонячний зайчик. Спершу це була просто мерехтлива сонячна плямка. І раптом на очах Нусі плямка

перетворилася на живого сонячного зайчика, жовтого, пухнастого, з довгими вушками і коротеньким хвостиком.

— Ой! — вихопилося в Нусі. — Ти хто?

— Терентій! — сказав сонячний зайчик.

— Справді? — усміхнулася Нуся. — Той самий Терентій? З Країни Сонячних Зайчиків?

— Той самий.

Нуся колись читала про нього. Але не думала, що справді існують і Терентій, і та казкова Країна Сонячних Зайчиків.

— Існують. Аякже! — сказав Терентій.

— Ти що — читаєш думки? Я ще не сказала, тільки подумала, а ти…

— Авжеж читаю. І знаю, що тебе зараз турбує. Про сон твій знаю.

— Серйозно?! — зраділа Нуся. — А що той дідок хотів сказати?

— Цього я вже не знаю. Бо ж і ти не знаєш. А я тільки читаю твої думки.

— Що ж робити? — знову засмутилася Нуся.

— Не сумуй! — сказав Терентій. — Я попрошу мого друга, місячного зайчика Олелька — і він тобі допоможе. Тільки доведеться чекати ночі. Бо місячні зайчики бувають лише вночі, коли світить місяць.

— А як же ти його попросиш? Вас же, сонячних зайчиків, тут уночі не буває. Ви ж, як сідає сонце, тікаєте у свою країну…

— Не хвилюйся. Подзвоню Олелькові по чарифону в Країну Місячних Зайчиків. А він уже прийде до тебе уві сні й допоможе.

— Уві сні? — здивувалася Нуся.

— Авжеж. Місячні зайчики те й роблять, що розносять людям сни. Прибігають до нас, у Долину Щасливих Сновидінь, беруть сни і розносять уночі тим, хто спить… Правда, їм весь час доводиться пильнувати, щоб їх не випередили агенти пана Морока — нічні кошмари. Ти ж знаєш, пан Морок — Начальник Канцелярії Нічних Кошмарів, Перший Радник Королеви Глупої Ночі.

— Знаю. Але ж він і Володар Зландії.

— Так. Він приватизував Зландію. Але й від посади Начальника Канцелярії Нічних Кошмарів не відмовився. Займає дві посади.

— А ти думаєш, та біда, про яку говорив дідок у моєму сні, пов’язана з паном Мороком? — спитала Нуся.

— Може, й пов’язана… Буде видно.

— З ким це ти розмовляєш, доню? — гукнула раптом із городу мама.

Терентій одразу зник.

— Та просто так… граюся! — гукнула Нуся. Дорослим важко іноді пояснити справжність казкових дій і явищ.

Розділ II

Місячний зайчик Олелько, сова Софія Павлівна та пугач Ух Степанович

Увесь день Нуся з нетерпінням чекала вечора. І от нарешті...

Мама, як завжди, сказала Нусі: "На добраніч! Спи, донечко, спи!", поцілувала, погасила світло в її кімнаті і вийшла.

У відчинене вікно зазирав рогатий місяць, із саду линули запаморочливі пахощі матіоли, сюрчав цвіркунець, десь далеко валували собаки.

З кімнати батьків лунали приглушені голоси, музика — батьки дивилися телевізор.

Нуся, намагаючись заснути якнайшвидше, почала рахувати слонів (так радив їй тато). На сімдесят сьомому слоні раптом почувся тоненький голосок:

— Ти хотіла мене бачити?

Нуся так і не зрозуміла, чи це був уже сон, чи ще дійсність.

На підвіконні сидів маленький місячний зайчик — срібний, пухнастий, з жовтими цяточками очей.

— Ти Олелько? — тихо спитала Нуся.

— Олелько, — мовив місячний зайчик.

— Терентій сказав, що ти можеш мені допомогти.

— Спробую. Але для цього доведеться тобі гайнути зі мною у Країну Місячних Зайчиків. Треба ж встановити, хто з наших приносив тобі вчорашній сон. Вони повинні подивитися на тебе.

— А далеко ваша країна?

— Далеченько. На захмарній вершині гори Селенги.

— А як же я туди дістануся?

— Справді. Треба подбати про транспорт. Пішки ти й за місяць туди не дійдеш. Стривай, я зараз повернусь, — і Олелько зник.

Нуся прислухалася.

Було тихо. Цвіркуни вже не сюрчали. З кімнати батьків не линули голоси й музика. І смужки світла від дверей на підлозі не було. Певно, батьки вже спали.

"Як швидко, — подумала Нуся. — Я лише сімдесят сім слонів нарахувала, а вже..."

Далі Нуся подумати не встигла, бо враз на підвіконня нечутно опустилися й сіли два великих птахи. І знову з’явився місячний зайчик Олелько.

— Не бійся, — сказав Олелько. — Це наші друзі. Знайомся — сова Софія Павлівна і пугач Ух Степанович. Вони перенесуть тебе у Країну Місячних Зайчиків.

— Д-дуже приємно, — тремтливим голосом сказала Нуся, глянувши на величезні пазуристі лапи й могутні гачкуваті дзьоби Софії Павлівни та Уха Степановича.

— Тільки треба було б для зручності якесь сідало для дівчинки пристосувати, — мовила Софія Павлівна, повівши банькатими очима.

— А ми знімемо онде гойдалку з дерева, — витріщив такі ж самі банькаті жовті очі Ух Степанович.

— Правильно! — сказав Олелько. — Вдягайся, Нусю! Дівчинка швиденько скинула нічну сорочечку і натягла шорти й маєчку. А також узула кеди.

Тим часом сова й пугач вже одв’язали з дерева гойдалку.

Нуся вилізла через вікно в сад. Сіла на гойдалку. Софія Павлівна та Ух Степанович з двох боків схопили мотузки лапами і знялися в небо.

У Нусі залоскотало в животі. Вона любила гойдатися. Але так високо гойдалка не підносилася ще ніколи.

Вони летіли в зоряному небі над лісами, річками, долинами, над містами і селами. Внизу привітно мерехтіли вогні вокзалів, електростанцій, заводів, що працюють цілодобово. Он по залізниці рухається поїзд, наче іграшковий, а онде по шосе повзуть маленькі, теж наче іграшкові машини. Згори здається, що вони ледве пересуваються, а насправді ж вони мчать як скажені.

Місячний зайчик Олелько сидів у Нусі на колінах.

— Наші вже повертаються, — сказав він. — Порозносили сни й повертаються.

— Де? — не бачачи нічого, спитала Нуся.

— А ти й не побачиш, — відповів Олелько. — Вони повертаються зі швидкістю світла. Людське око не в змозі цього побачити… А онде вже й гора Селенга.

Розділ III

Країна Місячних Зайчиків

Нуся побачила Країну Місячних Зайчиків усю одразу з висоти пташиного польоту (у буквальному розумінні цих слів).

Залита місячним сяйвом надхмарна вершина гори Селенги являла собою казкове розмаїття прекрасних нічних квітів. Ви, мабуть, знаєте, що є квіти денні, які розквітають удень при сонці, а на ніч стуляють свої пелюстки. А є квіти нічні, які, навпаки, розквітають уночі, а вдень закриваються. Одна з найпоширеніших нічних квіток — це матіола, або, як її ще називають, нічна фіалка. Ви її добре знаєте, від її духмяних пахощів увечері у вас завжди, я певен, радісно перехоплювало подих.

Місячні зайчики, як і сонячні, мешкали у квіткових будиночках, тільки будиночки ті були, як ви розумієте, з нічних квітів.

Посеред країни височів чудовий срібний палац. Коли Нуся спитала Олелька, що це таке, він пояснив, що то Палац Несподіваних Радощів. Місячні зайчики вважають, що найбільша радість з усіх радостей — це радість несподівана, та, якої не чекав, а вона прийшла. Несподівано, раптово, нежданo-негадано. І кожен місячний зайчик намагається принести комусь із дітей саме несподівану радість. Або уві сні. Або підказавши через сон батькам чи комусь із дорослих якусь ідею. Щоб прокинулась уранці дитина, а на стільці коло ліжка лежить якийсь подарунок — шоколадка, іграшка, квиток у цирк абощо.

Той місячний зайчик, якому це вдається, наступного дня вшановується привселюдно, а точніше привсезайчиково у Палаці

Несподіваних Радощів. І те, що він зробив, записується у Срібну Книгу і навічно потрапляє до Виставки Несподіваних Радощів, щоб молоді місячні зайчики дивилися і вчилися, що і як треба робити.

На площі біля Палацу Несподіваних Радощів збираються місячні зайчики й тоді, коли треба вирішити якесь важливе державне питання, що стосується всієї Країни Місячних Зайчиків. Відбувається так звана Велика Місячна Рада.

От і зараз Олелько кудись на хвилинку зник, залишивши Нусю серед порожньої площі біля Палацу. І враз звідусюди туди почали збігатися місячні зайчики. І незабаром уся площа була вже заповнена.

Олелько вискочив на балкон Палацу і звернувся до присутніх:

— Дорогі зайчики-братики! Подивіться на цю дівчинку і скажіть, хто з вас приносив їй учора вночі сон. Це дуже важливо.

Нуся завмерла.

Але площа мовчала. Ніхто не зголосився.

— Чи всі зайчики-братики тут? — спитав Олелько.

— Всі! — вигукнула площа.

— Гм! Дивно! — хмикнув Олелько і повернувся до Нусі. — То ж не був кошмар?

— Ні. Нормальний сон. Я не боялася, — сказала Нуся.

І раптом здаля, з краю площі, почувся тоненький голосок:

— Ой! Не всі! Не всі! Немає братика Сяйвика.

— А де ж він? — спитав Олелько. Ніхто цього не знав.

Братик Сяйвик не повернувся в Країну. Хоча давно мав повернутися. Усі стривожилися.

— Оголошується всесвітній розшук! — вигукнув Олелько. І вмить площа спорожніла. Місячні зайчики розбіглися шукати свого несподівано зниклого побратима.

— І ми з тобою будемо шукати Сяйвика, — сказав Нусі Олелько. — Це він приносив тобі той сон. Тепер уже немає сумніву. І твій сон, і зникнення Сяйвика, я думаю, пов’язані між собою.

— Яким чином? — здивувалася Нуся.

— Я думаю, що перервався твій сон не сам по собі. Перервав його хтось із команди пана Морока.

— Нащо?

— Бо той дідок мав сказати щось таке, чого розголошувати, на думку пана Морока, не можна було. А братик Сяйвик, який приніс тобі сон, теж став для пана Морока небезпечний, бо міг знати, що було у сні.

— Вони його вбили? — жахнулася Нуся.

— Ні. Місячні зайчики, як і сонячні, незнищенні, безсмертні. Але захопити у полон і тримати в неволі їх можуть.

— Що ж робити?

— Треба шукати.

— А де?

— Поки що не знаю.

І тут у розмову втрутилася сова Софія Павлівна, яка досі мовчки спостерігала за тим, що відбувалося, сидячи разом із пугачем Ухом Степановичем на зубчастій стіні палацу.

— Нещодавно нічні кошмари заснували свою країну — Страхолюндію. Туди й могли вони затягти Сяйвика, — сказала сова. — Там такі підземні лабіринти з усякими жахами, що й описати неможливо.

— А де це? — спитав Олелько.

— У Вражому Лісі за Чорним Озером. Як не боїшся, можна було б там пошукати.

— Як ти? — обернувся Олелько до Нусі.

Нуся, хоч і була дівчинка, проте не з боязких.

— Треба ж знайти Сяйвика, — тихо сказала вона.

Розділ IV

У вражому лісі

У Вражому Лісі на березі Чорного Озера, в якому віддзеркалювався рогатий місяць, сиділи троє — лісовик Трісь, Водяник Бульк та польовик Уу.

У Тріся була мохова борода, зелені очі, кострубаті, із сухої гілляки руки й ноги, а на голові бриль.

У Булька була зелена борода з водоростей, голубі водянисті очі і на голові шапка з латаття.

У польовика Уу борода була хвилясто-ковилова, очі — щілинки, наче примружені од вітру, і на голові засмагла облуплена лисина.

Кожен тримав в одній руці березовий келих, у якому горів синім полум’ям міцний шмурдяк, а в другій — велику золотисто-прозору тараню.

— Будьмо! — сказав водяник і перехилив келих. — Бульк!

Польовик і собі перехилив келих і скривився:

— Уу!

Лісовик теж скривився, перехиливши келих, і вломив, закусюючи, тараню:

— Трісь!

Хвилину помовчали.

І саме в цю мить верховіття дерев поривчасто зашуміло від вітру.

Польовик Уу підніс догори палець:

— О! Важливе оперативне повідомлення! Вітрюган-хуліган Катастрофа доповідає, що з Країни Місячних Зайчиків летять сюди пугач

Ух та сова Софка. Несуть якусь дівчинку. Супроводжує їх місячний зайчик Олелько. Що робитимемо, хлопці?

— Гм! Уже летять… — роздумливо мовив водяник Бульк. — Треба щось робити.

— Передусім треба нейтралізувати того місячного зайчика Олелька. Це головне, — сказав лісовик Трісь. — Інші нам до лампотури.

— Правильно! — кивнув Уу. — А як?

— Дуже просто, — сказав Бульк. — Хай твій Катастрофа надмухає сюди швиденько нічну хмару Чорнару. Вона затулить на небі місяць. І місячний зайчик зникне, як булька на воді.

— Правильно! — сказав Трісь.

— Чув, Катастрофо? — глянув угору Уу. — Давай виконуй, дорогий!

— Даю-у-у! — прогуло над верховіттям дерев. І за хвилину нічна хмара Чорнара вже гасила на небі зірки й насувалася на місяць. Мить — і темрява огорнула ліс.

— О! — зрадів Бульк. — Тепер і Олелько нам до лампотури! Хай прилітають банькаті з тією дівчинкою.

— Хай! — сказав Трісь. — Ми її трошки полякаємо. Га-га-га! Го-го-го! Гу-гу-гу!

— Тільки якщо ви думаєте, хлопці, що я тут довго стоятиму, ви помиляєтесь, — гукнула з неба хмара Чорнара. — Мене вже лоскоче-піддуває вітер Вітя. Ще трохи, і я не втримаюсь — відлечу.

— От уже той вітер Вітька! — з досадою сказав польовик Уу. — Ніяк не можу його укоськати. З Катастрофою жодних проблем. Вітрюган-хуліган, а слухається, як першокласник. Що загадаєш, те й зробить — трощить, ламає, перекидає… Одне слово — Катастрофа. А Вітька віялом помахує, у спеку прохолоду навіює, у негоду теплим подихом зігріває. А щоб дах з будинку зірвати, дерево зламати абощо — годі й думати. Непослух! Якщо капость яку й робить, то тільки в пику мені, на зло.

— Хлопці! — відчайдушно загукала згори Чорнара. — Швидше щось робіть, бо от-от виштовхає мене Вітька!

— Давай, Уу, лети мерщій до Гургура та його жінки! Оно вони за Чорнарою, як завжди, лаються, — сказав лісовик Трісь.

— Правильно! — булькнув голосно водяник Бульк. Польовик підскочив і злетів у небо.

За Чорнарою на брудних грозових хмаринах-перинах сиділи й лаялися грім Гургур Петрович та його дружина, блискавиця Блисьблись Іванівна. Товстун Гургур Петрович раз у раз бив себе здоровецькими кулачиськами по пузатому животі-барабані, а худюща нервова Блисьблись Іванівна хвиськала вогненним батогом.

— О! Ну чого ти знову вискочив?! — верещала вона. — Я ще не блиснула, а ти вже гуркочеш!

— Набридло! Набридло! Набридло! — бубонів він. — От кину тебе й повіюся світ за очі!

— Кому ти потрібен, балабон!

— Не хвилюйся! Онде мене вже кілька малих підприємств запрошували. У відділ реклами.

— Тьху! Комерсант пузатий!

Польовик Уу підлетів до них, привітався й сказав:

— Панове! Велике до вас прохання від нашої корпорації — відженіть, будь ласка, від Вражого Лісу пугача Уха Степановича та сову Софію Павлівну, коли вони підлетять. Ми у боргу не залишимося.

Гургур Петрович та Блисьблись Іванівна перезирнулися.

— Завжди обіцяєте, а тоді ходи до вас, вибивай по півроку обіцяне. Бюрократи! — буркотнув Гургур Петрович.

— От-от! Тут я з ним згодна. Сперечатись не буду, — підтакнула Блисьблись Іванівна.

— Чесне гемонське! На цей раз не підведемо! — бухнув себе кулаком у груди польовик Уу.

— Ну, гаразд. Значить, так… По-перше, — почала загинати свої кістляві іскристі пальці блискавиця. — Водяник Бульк дає нам із рибного асортименту: ікру, баличок, осетринку і таке інше… Список додається. По-друге, лісовик Трісь дає нам грибочки, ягоди, горіхи і таке інше… Список додається. По-третє, польовик Уу, тобто ти, даєш нам…

— Даю-даю! — перебив польовик. — Та швидше! Он вони вже підлітають!

— Гургур! За мною! — І, цвьохкаючи вогненним батогом, Блисьблись Іванівна полетіла назустріч сові й пугачу, які несли Нусю.

Що тут знялося!

Такої блискавки, такого грому Вражий Ліс не чув і не бачив, здається, ніколи.

Блискало й гримотіло так, що навіть водяник Бульк пірнув під воду, не кажучи вже про лісовика й польовика, які відразу поховалися у дуплах дерев.

— Це нас лякають, — спокійно сказала Софія Павлівна, коли вони підлетіли до Вражого Лісу й побачили, що там робиться.

— Точно! — сказав Ух Степанович. — Нам-то що, а от дівчинка…

Хоч Нусю аж пересмикувало від грому й блискавки над лісом, але вона сказала:

— Ні-ні, не хвилюйтесь. Нічого-нічого…

— Молодець! — сказала сова. — Ти переборюєш страх, а це справжня мужність. Вона тобі знадобиться, коли ти потрапиш у Страхолюндію. Там таки по-справжньому страшно.

— Ну що ж, страшно так страшно, — зітхнула Нуся. — Давайте у Страхолюндію.

Незважаючи на шалений гуркіт і блискання, сова й пугач підлетіли до Вражого Лісу і разом із Нусею спустилися на невелику галявину, оточену столітніми дубами. Під одним із дубів зяяло чорне провалля.

— Оце і є вхід у Страхолюндію, — сказала Софія Павлівна. — Але пробач, нам туди входити категорично заборонено. Віце-президент Страхолюндії Кошмар Кошмарович Ойой хотів, щоб ми працювали в нього страховиськами, та ми відмовилися, і він посварився з нами на все життя. Доведеться тобі самій туди йти. Будь мужньою. А ми зникаємо. Бо як побачить нас Кошмар Кошмарович, буде тобі непереливки.

І не встигла Нуся й слова вимовити, як сова й пугач знялися й полетіли.

Розділ V

Страхолюндія

Нуся у розпачі стояла перед чорним проваллям.

Місячного зайчика Олелька не стало відразу, як небо затягли хмари, сова й пугач полетіли. Вона була сама-самісінька у страшному Вражому Лісі і мусила іти у невідому Страхолюндію, одна назва якої говорила, що то не курорт. Було від чого розгубитися.

— Не бійся. Я тебе проведу, — почувся позад неї тоненький голосок.

Нуся обернулася. Позаду нікого не було.

— Хто це говорить? — тихо спитала дівчинка.

— Це я — жучок-світлячок Богдан.

Тільки тепер Нуся побачила маленьку зелененьку цятку.

— Мене послав місячний зайчик Олелько. Ми з ним дружимо, — сказав жучок-світлячок.

І Нуся одразу відчула полегшення. Хоч жучок-світлячок Богдан був зовсім малюпусінький, але голосок його звучав так впевнено! І він був другом місячного зайчика Олелька.

— Я щойно про все дізнався, — вів далі жучок-світлячок. — Сяйвик справді у Страхолюндії.

— Але як же так? — прохопилася Нуся. — Там же немає місячного світла.

— У тому-то й справа. Лісовик Трісь записав місяць на відеоплівку і за допомогою чаривізора зміг захопити Сяйвика у полон. Він заніс чаривізор разом із Сяйвиком до Страхолюндії. І поки лісовик ховається у дуплі від грози, треба винести чаривізор із Страхолюндії і випустити Сяйвика. Усі страхолюндці — нічні кошмари. Вони можуть тільки лякати, але фізичної сили не мають. Отже, заподіяти тобі щось лихе не зможуть. Але треба поспішати, поки Гургур Петрович і Блисьблись Іванівна сваряться на небі, звинувачуючи одне одного в тому, що не змогли виконати свою обіцянку.

— Ходімо швидше! — рішуче вигукнула Нуся.

— Тільки не губи мене з очей, бо сама чаривізора не знайдеш, а я до тебе не догукаюся, таке там робиться, — сказав Богдан.

— Добре.

— Ходімо! — і жучок-світлячок полинув у провалля. Нуся посунула за ним.

Тільки-но вона зробила перші кроки, як з темряви засвітилися жахливі очі, заклацали зубами страшенні пащі й моторошні крики залунали звідусіль.

Нуся втягнула голову в плечі, зіщулилася, але не відступила. Крок за кроком просувалася вона вперед, не зводячи очей із зелененького вогника жучка-світлячка.

Страховиська сатаніли більше й більше, крики ставали дедалі голоснішими. У Нусі по спині бігали колючі мурашки, їй дуже хотілося втекти звідси, але вона пересилювала себе.

І раптом усе зникло, і настала дзвінка тиша. І нараз у тій тиші почулося зміїне сичання. Воно все наростало, наближалося, наближалося… І знову зчинився ґвалт. І жахливі страховиська заблимали лупатими очима і заклацали ікластими щелепами. Але страх не відпускав Нусю. Найбільше лякає невідомість, а коли знаєш, що на тебе чекає, то воно не так лячно. Призвичаїтися можна й до страху.

Нуся йшла далі. Очі її вже звикли до темряви, і вона почала розрізняти ґратчасті вікна, з яких визирали чудовиська, бруковані вулички з водостоками, по яких гадючилися потворні плазуни, склепіння над головою, під якими сновигали велетенські кажани.

Нарешті жучок-світлячок Богдан підлетів до залізних дверей з іржавими кільцями замість ручок.

Крики страховиськ стали просто неймовірними.

Нуся не чула, що їй говорив жучок-світлячок, але зрозуміла, що, мабуть, треба відчинити двері. Вона взялася за іржаве кільце, і двері зі скреготом відчинилися.

У темряві срібно світився екран маленького чаривізора, на якому було видно рогатий місяць і зірки серед безхмарного нічного неба. Від місяця тяглися срібні промінці кудись у куток за дверима. Нуся зазирнула туди.

Там, зв’язаний промінцями, сидів місячний зайчик. То був Сяйвик.

Жучок-світлячок метнувся до Сяйвика і почав розв’язувати його. А Нуся кинулася і схопила чаривізор.

І тут з’явився Кошмар Кошмарович Ойой.

— Ой! Ой! — мимохіть вихопилося в Нусі: такий він був неймовірно страшний.

— Поверни негайно чаривізор! — громовим голосом закричав Кошмар Кошмарович. І від того крику затремтіли у Нусі коліна. Але, пам’ятаючи слова жучка-світлячка, що кошмари нічого не можуть їй зробити, а тільки лякають, вона не випустила чаривізора з рук. Притиснувши його до грудей, дівчинка кинулася назад зі Страхолюндії. Вона встигла побачити, як місячний зайчик Сяйвик пострибав слідом за нею, а жучок-світлячок Богдан полетів попереду.

Розділ VI

Втеча

— Стривай, я гукну зараз сову й пугача, а ти сховайся, щоб тебе не побачили, — писнув їй біля вуха жучок-світлячок, коли вони вискочили з провалля. І Богдан зник. А Нуся із Сяйвиком сховалися у кущах.

Ще періщив дощ, і блискало, й гримотіло, але видно було, що гроза потроху вщухала, що Гургур Петрович та Блисьблись Іванівна от-от помиряться. І тоді повилазять із своїх схованок лісовик Трісь і польовик Уу, і випірне з води водяник Бульк. Одберуть вони в Нусі чаривізор і знову запроторять Сяйвика до Страхолюндії, тепер уже навіки. Остаточно звільнитися Сяйвик може лише тоді, як на чаривізор впаде місячне світло. Сяйвик перескочить з чаривізорного променя на живий, місячний.

Нуся з тривогою прислухалася до вже далекого грому. Невже не встигне жучок-світлячок?!

Аж от стиха залопотіли крила, і на галявинці з’явилися Софія Павлівна та Ух Степанович. Нуся вискочила з кущів їм назустріч.

Гойдалка валялася у траві, там, де її покинули. Сова й пугач схопили її своїми могутніми лапами. Нуся сіла, і вони злетіли в небо.

І саме вчасно. Бо якраз у цю мить з води вигулькнув водяник Бульк. Він встиг помітити, як знялися в небо втікачі, і заволав щосили:

— Гей! Хлопці! Щоб вам у носі свиснуло! Де ви поховалися?! Вони ж тікають!

— Га?! — вистромився з дупла лісовик Трісь.

— Що?! — вистромився з іншого польовик Уу.

— От вам і "га"! От вам і "що"! — роздратовано закричав Бульк. — Я під водою, звичайно, не чую й не бачу. Але ж куди ви дивилися, трясця вам у печінки!

— Так гроза ж була! Таке робилося! — чухав лисину польовик Уу.

— Невже Гургур та Блисьблись не злякали їх?! Ти диви! А я був певен. Ми ж домовилися. От же! — кривився Трісь.

Тут із провалля почувся голос Кошмара Кошмаровича:

— Чаривізора вкрали!

Лісовик схопився за голову:

— Мій чаривізор! Я ж без нього як без рук! Катастрофо! У погоню! Дожени! Поверни! Відбери!

Над верховіттям дерев зашумів вітрюган-хуліган і кинувся у погоню.

Втікачі відлетіли вже за межі Вражого Лісу, але їх ще можна було наздогнати. Та тут навперейми Катастрофі раптом підлетів вітер Вітя, збив і закрутив його у вихор.

— А щоб тобі! — репетував Катастрофа, звиваючись угору і намагаючись вирватися. Проте лагідний вітер Вітя мав неабияку силу. Він міцно обіймав Катастрофу і лоскотав його своїми дужими руками. Як усі хулігани, Катастрофа страшенно боявся лоскоту і закручувався у шалений смерч, не в змозі зрушити з місця.

Тим часом втікачі були вже далеко. І коли вітер Вітя нарешті відпустив Катастрофу, доганяти їх було пізно.

Водяник, лісовик і польовик разом лайнулися поганими словами. Та тільки безсило перезирнулися. Що вони могли зробити? Що можна зробити вітрові?

Розділ VII

Продовження сну

І от знову Нуся в Країні Місячних Зайчиків.

Місячні зайчики обступили Сяйвика, вітають його з поверненням, розпитують, радісно галасують.

І Нусю всі вітають, дякують за мужність, за витримку, за те, що визволила Сяйвика.

Та враз Олелько вигукнув:

— Стривайте! Не можна гаяти часу. Треба, щоб Сяйвик негайно повернув Нусю в її вчорашній сон. Аби вона дізналася, що там сталося у того дідуся. Давай, Сяйвику!

— Ну що ж, хай засинає. Я зараз принесу той сон, — сказав Сяйвик.

Нуся відчула, як очі її почали злипатися, п’янкий запах матіоли паморочив голову, присипляв… і…

І враз Нуся опинилася у тому ж лісі, що й учора. Перед нею стояв маленький заплаканий дідок у червоному кислатому капелюсі та білих шатах.

— Так от, слухай, — сказав він. — Я гном. Спиридон Спиридонович Красношапка. У мене є онук, гном-агроном Цибулька, дуже здібний хлопець, який намагається вилікувати цей ліс. А ліс хворий. Бо лісовик Трісь губить, нищить його. Лісовик зацікавлений, щоб у лісі було більше загиблих сухих дерев, бо ж він тріщить, ламаючи сухі гілки, і лякає цим усіх, хто заходить у його володіння. Лісовик Трісь вимагав від онука Цибульки, щоб той не заважав йому нищити ліс, а Цибулька не слухався. І от лісовик зачаклував його, перетворив на звичайнісіньку цибулину і віддав панові Мороку у Зландію. Тепер мій онук лежить десь серед інших цибулин у Баби Яги. І Баба Яга може будь-коли скришити його у борщ або в печеню, чи ще в якийсь наїдок. І пропаде, загине мій любий, дорогий онук Цибулька! — гном Спиридон Спиридонович Красношапка знову заплакав.

— Не плачте! — мовила Нуся. — Ви ж казали, що його можна врятувати. Скажіть лише як, і я все зроблю.

— Ех-хе-хе! — зітхнув гном. — Чи зможеш? А як зможеш, то чи захочеш?

— Ну я ж сказала! — образилася Нуся.

— Тоді слухай. Розчаклувати мого онука Цибульку можна тільки за допомогою квітки матіоли, нічної фіалки, та й то не простої, а тієї, що росте у Країні Місячних Зайчиків. Отже, тобі, по-перше, треба потрапити у Країну Місячних Зайчиків. По-друге, взявши там матіолу, пробратися у Зландію і там, доторкнувшись квіткою матіоли до цибулини, в яку перетворив мого онука лісовик, розчаклувати його. Але це ж так небезпечно! Там же у Страхолюндії стільки вражої сили — і Баба Яга, і Змій Горинич, і Кощій Безсмертний, і всякі інші. Не кажучи вже про пана Морока…

— Але ж Цибульку та вража сила може одразу знову зачаклувати, — сказала Нуся.

— Ні. Вдруге зачаклувати його вже не зможе ніхто. Розчаклованого зачаклувати неможливо. Такий казковий закон.

Нуся ще хотіла щось спитати, але не встигла. На цьому сон перервався і вона прокинулася.

— Ну що? — спитав Олелько.

Нуся розповіла свій сон, слово в слово переказавши все, що говорив гном Спиридон Спиридонович.

— Ну що ж, — мовив Сяйвик. — Першу умову ти виконала. Ти вже в Країні Місячних Зайчиків. І квітку матіоли, вважай, маєш. Тепер треба летіти у Зландію. Причому зараз же, уночі, поки вража сила спить.

— Спить, та не вся, — зауважив Олелько. — Пан Морок не спить. Для нього ніч — робочий час.

— Точно. Треба якось відвернути його увагу, — сказав Сяйвик.

— Правильно! — погодився Олелько. — Це можемо зробити ми, хтось із нас. Скориставшись із чаривізора лісовика Тріся. Ніхто не зможе затулити нам місяць.

— Точно! Здорово ти придумав. Цур полечу я! — вигукнув Сяйвик.

— І я! Це я придумав!

— І я! І я! І я!.. — залунало звідусіль.

— Ні! — рішуче сказав Олелько. — На проміння чаривізора перескочимо тільки Сяйвик і я. Всім ризикувати не можна. Якщо всіх кудись запроторять, хто ж тоді носитиме людям сни?

Місячні зайчики змушені були погодитися.

Розділ VIII

У Зландії

Пан Морок, кутаючись у чорний оксамитовий плащ із каптуром, неквапно походжав по Зландії. Всі спали. У своїй хатинці на курячих ніжках свистіла носом Баба Яга. Хукав полум’ям крізь сон Змій Горинич, який завжди спав на ґанку, щоб не наробити у хаті пожежі. А з будиночка Кощія Безсмертного лунало таке гучне хропіння, що будиночок аж хитався й підскакував.

Пан Морок задоволено усміхався. То були для нього наймиліші хвилини. Щойно він балакав по чарифону з віце-президентом Страхолюндії Кошмаром Кошмаровичем. Ой ой доповів своєму президентові, що всі кошмари розбіглися лякати людей і у Страхолюндії тиша і спокій. Про надзвичайну подію, яка сталася нещодавно, тобто про звільнення Нусею Сяйвика і втрату чаривізора, пан Морок ще нічого не

знав. Кошмар Кошмарович не наважився доповісти панові Мороку про це уночі і, щоб не псувати йому настрій, вирішив відкласти на ранок.

Отже, настрій у пана Морока був пречудовий. Він уявляв собі, як здригаються і скрикують крізь сон від кошмарів люди, тихенько підхихикував і мугикав собі під ніс пісеньку, яку щойно склав:

Тари-бари-бумбарари!

Я співаю про кошмари,

Про кошмари неймовірні

І жахливі,

Про хвилини мої радісні,

Щасливі.

Бо для мене втіхи більшої

Немає, —

Коли хтось кричить від страху

І страждає.

Тари-бари-бумбарари!

Та нема страшніше кари,

Ніж мої нічні кошмари.

Тари-бари-бумбарари!..

Він так захопився, що не одразу помітив, як у нічному небі з’явилося щось дивне. Це "щось" швидко наближалось і скоро сховалося за верховіттям дерев. У пана Морока навіть майнула думка — чи не один це з кошмарів прилітав на його пісню. Іноді вони таке робили. Але завжди одразу з’являлися перед його очі. А тут ніхто не з’явився.

— Ану-ну! Що це за мара? — здивувався пан Морок і посунув туди, де зникла за деревами ота чудасія.

І враз на трухлявому пеньку в гущавині він побачив місячного зайчика, який усміхався і пряв довгими вушками.

— Тю! — вражено сказав пан Морок, глянувши на захмарене небо. — Звідки ти взявся?!

Аж гульк — поруч на кущі з’явився другий місячний зайчик.

— Тю! — вражено повторив пан Морок.

Другий зайчик теж усміхався і пряв довгими вушками.

— А згиньте! Трах-тарарах! — гримнув пан Морок і змахнув полами свого чорного плаща.

Але місячні зайчики не згинули. А просто перескочили на інші місця і застрибали по гілках дерев. Пан Морок кинувся за ними.

Тим часом Нуся, залишивши чаривізор сові й пугачу, кинулася до хатки на курячих ніжках.

У дівчинки калатало серце, коли вона, відчинивши двері, переступила поріг. Ще б пак! Уперше в житті вона потрапила до хатки Баби Яги.

Півхати займала велика піч, у якій палахкотіло вугілля. На печі, посвистуючи довгим гачкуватим носом, спала Баба Яга. У її роззявленому роті стирчав один-єдиний гострий жовтий зуб. Відстібнута кістяна нога лежала на ослоні.

У кутку стояв мішок з картоплею, а на ньому корзина з цибулею.

Затиснувши у руці квітку матіоли, Нуся навшпиньках підійшла до корзини. І почала по черзі притуляти квітку матіоли до цибулин.

"Невже Баба Яга вже скришила ту цибулину?" — з жахом подумала дівчинка.

Та враз одна з цибулин заворушилася, ожила, і з корзини піднявся чоловічок — голова, схожа на цибулину, зелена борідка, мов цибулячі стрілки, на потилиці гном’ячий ковпачок із китицею, зелені оченята дивляться здивовано-радісно. Аж тут на печі заворушилася й пронизливо свиснула носом Баба Яга.

— Тікаймо! — шепнула Нуся.

Гном-агроном Цибулька спритно метнувся до дверей, з розгону перескочив через поріг і зник. Баба Яга його й не помітила.

Нуся рвонулася теж… Але не встигла. Кістлява рука Баби Яги схопила її за плече.

Розділ IX

Цибулька і Ломикамінь

— Хе-хе-хе! Дівчинкою пахне! Дуже приємно! Люблю дівчаток на снідання, — засміялася Баба Яга. — Хе-хе-хе!.. Можна було б і зараз тебе на рогача та — шургиць! — у піч, підсмажити гарненько. Але ще ніч, до сніданку далеко. А я люблю свіженьке… Доведеться тобі у моїй ступі посидіти, поки я досипатиму…

Міцно зв’язавши Нусю, Баба вкинула її у величезну кам’яну ступу і накрила зверху кришкою. Потім полізла на піч і знову засвистіла носом.

"Ну от! — у відчаї подумала Нуся. — Попалася! Що ж тепер буде з Цибулькою?"

Вона спробувала підняти кришку ступи, але — де там! — то була така величезна кам’яна брила, що навіть зрушити її з місця було неможливо.

Нуся почала уявляти собі, як Баба Яга підхоплює її рогачем і шургицяє у піч, як полум’я з усіх боків обпікає її, і в неї справді запекло в грудях.

"Сама винна! Було б спритнішою бути, швидше вискакувати з хатки. А тепер ніхто вже мене не врятує. Нікому!"

І так їй стало прикро, так гірко, що сльози самі собою навернулися на очі. Все-таки вона була маленька дівчинка, а не Ілля Муромець чи Котигорошко.

І тут раптом Нуся почула, як хтось шкребеться нагорі, там, де кришка.

Дівчинка завмерла, затамувала подих.

Враз кам’яна брила хитнулася і зсунулася з місця. Не набагато, на якийсь міліметр, але зсунулася і продовжувала сунутися далі. От крізь шпарку вже видно жовте світло від полум’я, що в печі.

Нуся чекала мовчки, терпляче.

Шпарка все розширювалася й розширювалася. І от у ній з’явилася голова гнома Цибульки. Він приклав палець до губів (цить, мовляв), заліз у ступу і почав швидко розв’язувати дівчинку.

Радісна хвиля огорнула Нусю, сльози одразу висохли на її очах.

А кам’яна кришка все сунулася й сунулася.

Нуся не витримала й тихо спитала:

— А хто це відсуває кришку?

— Квітка Ломикамінь, — прошепотів Цибулька. — Я ж усе-таки гном-агроном, з усіма рослинами дружу. Без неї нам би важезну кам’яну брилу не зсунути.

Він закінчив розв’язувати Нусю. Кришка була вже відсунута настільки, що можна було пролізти.

— Давай швиденько! — прошепотів Цибулька.

Нуся вибралася зі ступи, скочила вниз, але не втрималася на ногах, поточилася й зачепила ненароком чавунець, що стояв на припічку. Чавунець гепнувся на підлогу.

Нуся завмерла. Ой! Зараз прокинеться Баба Яга і…

— Не бійся! Не прокинеться! — сказав Цибулька, що стояв у цю мить на краю ступи, тримаючи в руці червону квітку Ломикамінь. — Я їй про всяк випадок дурману під ніс підсунув.

Тільки тепер Нуся помітила, що під гачкуватим носом Баби Яги лежить жмут білих квітів.

— Але ризикувати не треба, — усміхнувся Цибулька. — Більше чавунці на підлогу не кидай.

— Не буду! — й собі винувато усміхнулася Нуся. Вони прожогом вискочили з хатки Баби Яги.

Розділ X

Пан Морок гнівається

У той час як Нуся сиділа у ступі, а Цибулька її визволяв, пан Морок ганявся за місячними зайчиками. Він був страшенно розлючений. Такого ще не було, щоб у глупу, безмісячну, непроглядну ніч по Зландії вільно бігали місячні зайчики та ще й дражнилися, кепкували, аніскілечки не боячись наймогутнішого пана Морока. До того ж він ніяк не міг збагнути, як вони тут опинилися. Бо ж, як ви пам’ятаєте, Кошмар Кошмарович приховав від нього те, що сталося у Страхолюндії, відклав на ранок.

Тим часом сова Софія Павлівна та пугач Ух Степанович, передаючи одне одному маленький чаривізор, раз у раз перелітали з ним з дерева на дерево, щоб пан Морок не міг встежити, звідки тягнуться промінчики, які дають життя Сяйвику й Олельку.

Та врешті-решт пан Морок усе ж помітив, що сова й пугач поводяться якось підозріло. А коли помітив, то…

— Замріть! — гукнув він громовим голосом.

І Софія Павлівна та Ух Степанович завмерли, заклякли, заціпеніли. Вони все-таки були нічні птахи. А пан Морок мав особливу владу над усім, що пов’язано з ніччю, з темрявою.

Мить — і він уже був біля сови й пугача.

— Ага-а! Чаривізор! Тепер все розумію! — люто просичав пан Морок. — Як я одразу не здогадався. Ви будете покарані! І Кошмар Кошмарович буде покараний — за те, що вчасно не доповів мені про зникнення чаривізора.

Олелько й Сяйвик розгубилися.

— Здається, ми попалися, — сказав Сяйвик. — Звичайно, сам пан Морок одібрати чаривізор не може, він фізичної сили не має, бо зроблений з темряви. Але він зараз гукне когось із вражої сили, і тоді… Зв’яжуть нас промінцями, як мене вже зв’язували, і кудись запроторять…

— І Нусі щось нема, — зітхнув Олелько. — Я хвилююсь, чи не сталося з нею біди…

— Я тут! — почулося з-за кущів, і звідти з’явилася Нуся разом із гномом Цибулькою. Вони підійшли саме тоді, як пан Морок гукнув сові й пугачу: "Замріть!"

— Одімріть! — голосно гукнула раптом Нуся.

І це було так несподівано для пана Морока, що на якусь мить влада його над пугачем і совою пропала, і вони знову ожили.

І тут уже вигукнув гном Цибулька:

— Дерева, квіти, кущі і трави! Не для забави, для святої справи ростіть швиденько, станьте стіною і затуліть нас від пана Морока собою!

І враз дерева, квіти, кущі і трави стали стіною і затулили собою пана Морока.

— Летімо швидше! — гукнув Цибулька. — Бо довго вони не зможуть його затуляти.

Нуся швиденько сіла на гойдалку, притулила до грудей чаривізор, Цибулька вмостився у неї на руках, сова й пугач змахнули крилами, і вони злетіли в небо.

Розділ XI

Свято у Палаці Несподіваних Радощів

Країна Місячних Зайчиків зустріла їх так, як зустрічають на землі космонавтів, що повертаються з далекої міжпланетної подорожі.

Місячні зайчики вишикували почесну варту. Тільки замість рушниці кожен "вартовий" тримав квітку нічної фіалки.

А зведений хор місячних зайчиків співав на все небо:

— Слава! Слава! Слава

Дівчинці Ганнусі!

Слава Нусі, слава,

Слава і хвала

За її хоробрість,

За її діла!

І Цибульці-гному,

Гному-агроному,

Слава і хвала!

І сові і пугачу

Слава і хвала —

За хоробрість їхню,

За добрі діла!

Клята вража сила

Врешті-решт безсила

Проти сил добра.

Добрим силам слава,

Слава і — ура-а!..

Проспівавши це, місячні зайчики вибачилися, що сову й пугача славили без імен, позаяк імена їхні не ставали у поетичний розмір. Тобто Софія Павлівна ставала, а Ух Степанович аж ніяк. І, щоб не ображати Уха Степановича, вирішили не називати й Софію Павлівну.

Софія Павлівна та Ух Степанович анітрішечки не образилися.

А потім їх усіх повели до Палацу Несподіваних Радощів. І там оголосили:

— Рішенням Великої Місячної Ради дівчинка Ганнуся, тобто Нуся, стає Почесною Громадянкою Країни Місячних Зайчиків і її ім’я заноситься у Срібну Книгу Несподіваних Радощів.

— Ой, за що?.. — зашарілася Нуся.

— Як це — за що?! — вигукнув Цибулька. — Ти подарувала мені несподівану радість. Я не сподівався, що ти мене розчаклуєш, а ти взяла й розчаклувала.

— І мені ти подарувала несподівану радість, — сказав Сяйвик. — Я й не сподівався, що ти мене вирятуєш із Страхолюндії, а ти вирятувала.

— І нам із Софією ти подарувала несподівану радість, — сказав Ух Степанович. — Ми так заціпеніли, коли пан Морок сказав нам: "Замріть", — що думали — уже й не ворухнемось ніколи. А ти гукнула: "Одімріть!", — і ми ожили.

Що тут скажеш? Усе було саме так.

І в Палаці Несподіваних Радощів почалося свято.

Описувати свято — справа невдячна. Бо ніякі слова не можуть замінити отого святкового піднесення, коли все у тобі тремтить, дзвенить і підскакує. Коли ти смієшся і сам не знаєш чому… Бо ти не просто смієшся, а смієшся, танцюєш і співаєш водночас…

Ні, описувати свято не берусь. Скажу тільки, що, танцюючи, співаючи і сміючись, Нуся побачила раптом перед собою старенького гнома Спиридона Спиридоновича Красношапку. Він вдячно кивав Нусі й усміхався. З очей його струменіли сльози. Але то вже були сльози радості.

Звідки він тут узявся?

Хто його зна.

А звідки беруться чарівні сни?

Звідки беруться казкові несподіванки?

Звідки взагалі береться казка?

Ніхто точно не знає…

Розділ XII

Пробудження

Нуся прокинулася і розплющила очі. У вікно заглядало веселе ранкове сонце. У саду дзвінко гомоніло птаство. А на підвіконні сидів, усміхаючись, сонячний зайчик Терентій.

І Нусю враз охопило тремтливе щемке передчуття. Вона підхопилася з ліжка й кинулася до вікна. Мама вже поралася на городі. Тато цюкав молотком, щось майструючи. А їхній вухатий песик Дюк гасав по подвір’ю, полохаючи курей і червоного півня Ґалаґана…

І Нуся раптом подумала — як добре жити на світі, коли ти прокинулася ясного сонячного ранку і знаєш, що тебе чекає попереду довгий-довгий, з багатьма подіями день! І як добре, що є на світі сонячні та місячні зайчики! І що є такі гарні створіння, як гном-агроном Цибулька, який дбає про живу природу! І жучок-світлячок Богдан, який не дасть заблукати уночі в лісі. І лагідний вітер Вітя, що завжди виручить у скрутну хвилину. А головне, що, як співають місячні зайчики:

Клята вража сила

Врешті-решт безсила

Проти сил добра.

Добрим силам слава!

Слава і — ура!

Нуся ще не знала, що цього дня робитиме, але твердо вирішила — сьогодні вона подарує комусь хоч маленьку, але несподівану радість. Обов’язково — несподівану!

І їй стало так гарно, так гарно — від самої лише цієї думки.

Адже дарувати комусь радість — це ж і самому радість! І, може, це найбільша радість на світі…

І якщо ти можеш подарувати комусь несподівану радість — даруй не вагаючись!..